

КАЗИВАЊА ЈЕДНОГ БОГОТРАЖИТЕЉА СВОМ ДУХОВНОМ ОЦУ

ПРЕДГОВОР

ПРВИ ДЕО

КАЗИВАЊЕ ПРВО

КАЗИВАЊЕ ДРУГО

Разбојници нападају боготражитеља

Командирова прича

Усамљеност

Шумарева прича

Духовно удубљивање

Сусрет са вуком

Сеоска девојка

Чудесно исцељење

Долазак у Иркутск

КАЗИВАЊЕ ТРЕЋЕ

Живот боготражитеља

КАЗИВАЊЕ ЧЕТВРТО

Једна православна породица

Драги сине

Слепи сељак

У поштанској станици

Сеоски свештеник

На путу за Казан

**ТРИ КЉУЧА ЗА ОТВАРАЊЕ УНУТАРЊЕ МОЛИТВЕНЕ РИЗНИЦЕ
НАЂЕНА У ДУХОВНОМ БОГАТСТВУ СВЕТИХ ОТАЦА**

Кључ први

Кључ други

Кључ трећи

СВЕТООТАЧКЕ ПОУКЕ О УНУТАРЊОЈ МОЛИТВИ СРЦА

Прва група

1. Поуке светог Симеона Новог Богослова
2. Поуке светог Григорија Синаита
3. Поука Никифора монаха
4. Поука Игњатија и Калиста

Друга група

- а) Изреке Исихија презвитера Јерусалимског
- б) Изреке Филотеја Синајског
- в) Изреке Теолипта митрополита
- г) Изреке Варсануфија Великога и Јована
Многокорисна беседа о Авви Филимону
Збир отачких поука

ДРУГИ ДЕО

(О БЛАГОДАТНОМ ДЕЈСТВУ ИСУСОВЕ МОЛИТВЕ)

КАЗИВАЊЕ ПЕТО

Исповест унутарњег човека која води смирењу

ШЕСТИ СУСРЕТ

Тајна спасења која се открива непрестаном молитвом
Схимник — о сили молитве

СЕДМИ СУСРЕТ

Друго допуњено и потпуно издање
Крњево 1987.

ПРЕДГОВОР

О "КАЗИВАЊИМА"

[садржај](#)

"Казивања једног боготражитеља свом духовном оцу" није обична књига. Њен састављач је није писао да би се њоме прославио. Да је имао ту намеру не би сакрио своје име. О њему поуздано само знамо да је био, како сам себе назива „по милости Божјој хришћанин, по делима велики грешник а по звању - бескућни боготражитељ поклоник”. [1] Једини циљ ове Богом и смирењем светих озарене душе био је: да прослави својим сведочанством и искуством Име које је изнад сваког имена и у коме је једини спас људима (ср. Д. Ап. 4, 12), тј. Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа. Сам начин писања књиге сведочи да је писац није писао по својој жељи него по жељи и молби другог, из смирења и послушања, ради духовне користи других. И то његово смирење Бог је заиста стоструко наградио. Прошло је више од сто година од појаве првог издања ове књиге, а она не само што не губи него све више и више добија у значају. Више од сто година она ходи, као неки радосни весник Божји, од душе до душе, од срца до срца, широм простране Русије, земаљске отаџбине њеног писца, и ван ње широм Европе, на руском језику али и на другим језицима, и неуморно теши безбројне друге боготражитеље, гладне и жедне хлеба и воде Живота. Непознати писац ове књиге припада оном бројном јату руских бескућника боготражитеља, који су ходили од једног краја Русије до другог: од Загорска преподобног Сергија до Саровске пустиње и Валамског манастира у данашњој Финској; од Оптинске пустиње до Кијевских пештера; од Сибира до Горе Атонске и до светог града Јерусалима, ходили су и клањали се светим местима и тражили свете руковође својим душама и духовне оце, зналце људских срдаца и тајни Божјих. У њиховој нарави и начину живота било је нечега истоветнога са хришћанима древних времена описаних на следећи начин у једном спису из првих векова хришћанске историје: "Они живе у својим отаџбинама, али као дошљаци; у свему учествују, као грађани, али свако зло трпе као туђини; свака туђа земља им је отаџбина, и свака отаџбина - туђина ... У телу живе, али не живе телесно, по земљи ходе, али живе и бораве на небу". (из "Писма Диогнету", В. 5. 8). Овај сироти боготражитељ, коме је сво богатство - торбица са двопеком, Свето Писмо и Добротољубље, описује нам своје сусрете са Русијом које више нема, али која је узидана као живо камење у њену будућност, вазнета у небеске житнице нетрулежног Царства Божјег. И што је још важније, он нам описује свој сусрет са живим молитвеним Предањем, препуним чудесне преображујуће силе, за свакога ко се напоји са његових извора. То Предање, то су неисцрпне ризнице унутарњег богатства, које се стиче кроз непрестану "умну молитву". Искуство које оно дарује истоветно је са искуством Пророка и Апостола, Мученика и Подвижника, јер је засновано на боговиђењу и богоопштењу, као и њихово. Оно за чим човек чезне од искони кроз сва своја мистична философска и религиозна схватања и

огњена трагања и што се сматрало и сматра доступним само за "посвећене", овде се открива као драги камен ближи сваком човеку од њега самога, као бисер скривен на пољу људског срца, сагласно еванђелској причи и еванђелском Христовом сведочанству : "Царство је Божје унутра у вама". И што је најважније, открива се и дарује свакоме, без обзира на пол и узраст и образовање и друштвени положај, па чак и на место боравка и на посао којим се човек бави. Дарује се али само под условом да човек све своје бриге пренесе на Господа и да њему служи свим умом својим, свим срцем својим и сваком помишљу својом и сваким покретом тела и душе своје.

Непрестано "умно делање" и "духовно трезвљење" за којим чезне и о којим нам приповеда ова светим огњем божанске љубави запаљена душа кроз сва своја казивања и животна, потуцања, - то није неки нови начин животога пре њега непознат. Још од најранијих времена хришћанске историје безбројни су они који су покушали и успели да остваре у свом животу еванђелску и апостолску заповест: "Непрестано се молите". А како се у томе успева, о томе су нам сачувана бројна сведочанства великих молитвеника и подвижника Египатске пустиње, Синајске Горе и Горе Атона, сведочанства не измишљена него рођена и настала из сопствене крви и опита. Да поменемо само неке од њих нама познатије - преподобни Антоније Велики и Макарије Египатски, Јован Колов и Јован Лествичник. Исак Сиријанин и Максим Исповедник, непознати писац Ареопагитских списа и Симеон Нови Богослов, Никифор монах и Григорије Палама Митрополит Солунски. Сведочанства неких од њих је сабрао у ХВИИИ веку њима слични по духу и по начину живота преподобни Никодим Светогорац у књигу звану "Добротољубље", из које се учи и којом се обилато надахњује овај руски боготражитељ прошлог века.

Таласи тог живог молитвеног предања преливали су се кроз векове преко обала тих главних центара духовног живота православног Истока и запљускивали повремено све пределе православне васељене. Њиховим живим соковима су напајане и Српске земље преко печалника и непрестаних молитвеника као што су били Петар Коришки и Свети Сава, Ромило Раванички и Свети монаси Синаити који су својим подвизима осветили деспотовину Светог деспота Стефана, преподобни Стефан Пиперски и Василије чудотворац Острошки. У Русији XV века се прочуо као велики молитвени тиховатељ (исихаста) преподобни Нил Сорски и њиме духовно рођени Заволошки старци. Тај свети и свештени огањ исихазма запалио је у новије време у православној Румунији и Русији преподобни Паисије Величковски и његови Молдавски старци. Преподобни Паисије је превео на словенски "Добротољубље" и бројне друге духовне књиге у којима је сабрано и записано вековно молитвено искуство Цркве и њених соколова пустињских. Из тог њиме посејаног семена родила се Оптинска пустиња и Саровска пустиња, тј. богоозарени Серафим Саровски и чувени Оптински старци под чијим утицајем су радили и стварали најглавнији носиоци истинске руске културе прошлог и овог века: Гогољ, Иван Кирјејевски, Достојевски, Владимир Соловјев, св. Јован Кронштадски,

Берђајев, Павле Флоренски и многи други знани и незнани. Истој духовној школи припадају и Игњатије Брјанчанинов и Св. Теофан Затворник коме дугујемо издање "Добротољубља" на руском језику.

На том и таквом духовном предању се васпитавао и њиме хранио и незнани писац ових "Казивања". И није чудо што је он, томе предању следујући и њега доживљавајући, осетио да је молитва не просто врлина него једини нормални и природни однос човеков према Богу, свету и себи самом; да је она највидовитије око коме се открива тајна Бога, словесна, логосна тајна света и тајна самог човека. Сталним призивањем имена Христовог истискује се из душе свака бесловесност и тама задобија непоколебиво знање да је Бог оваплоћењем вечног Слова свог, вечног Логоса Божјег, све ословесио, све што постоји испунио вечном радошћу и смислом и обдарио вечном лепотом. Зато се смирени и безбрижни боготражитељ радује на својим неуморним путовањима не само сусрету са људима него и сваком створу, свој природи; као да и он све и сва поздравља речима преподобног Серафима Саровског: Христос васкрсе, радости моја! Општећи са собом и са светом преко крста самораспећа и молитвеног самоудубљивања у христолике ризнице свога бића, све испуњавајући силом и миомиром имена Исусовог, он поново прима себе и свет из Божје руке и поново се облачи у боготкану одежду рајску.

Наше време се одликује потрагом за земаљским хлебом и задовољствима али истовремено и неким великим духовним немиром и глађу. Тај немир и глад се огледају у буђењу све већег интересовања за окултизам и магију, мистицизме разних врста и спиритистичка веровања. И никакво чудо: суви рационализам и сирови натурализам последњих времена, претворени код многих у свежајећу догму, спарушили су и сузили човекове видике и умртвили у њему осећање за безбројне тајанствене светове који круже у њему и око њега. Интересовање за мистицизме разних врста, који као по правилу воде порекло, посредно или непосредно, из браманске и будистичке Индије, није ништа друго до револт против тог осиромашења и полуослепелости европског човека. Та потрага за мистицизмом и мистичким веровањима прво се у толикој мери појавила на Западу, а у новије време многи индијски гуру, тј. духовни оци и учитељи, добијају све више присталица и код нас. При том се једино превиђа и заборавља - да то ништа друго не значи него бекство од западног паганизма, - источном паганизму, обученом у чаролију мистерије и у привлачност новине! Јер оријентално значење и аскеза којом се надахњују ти нови "мистични" покрети на Западу и код нас, било да се ради о антропософијама, разним спиритизмима или о "трансценденталним медитацијама", у ствари је, како каже наш мудри Владика мислилац, мучење ни за рај земаљски ни рај небески, него за уништење живота, за престанак реинкарнације, за утрнуће и неосетљивост, за нирвану. Иза источног мистичког паганизма и новорођеног паганизма западне цивилизације као да се крије самоубилачка жеђ за обезличењем човека и његовим самоуништењем: тамо се тежи да се помоћу аскезе пређе у нирвану, овде да се помоћу уживања умре навек. Мистика знања, гнозе и пантеизма разних врста, као и мистика натурализма

служе ту у ствари да сакрију од човека тај свој демонски самоубилачки садржај и крајњи циљ. Нечега од тог и таквог мистицизма, са истим демонским самоубилачким садржајем, поседују у себи и многи од модерних покрета и идеологија, које на коначном самоуништењу човека зидају - "будућу" срећу човека!

У чему је трагика тог лутања између чекића. и наковња свих тих наших тражитеља "мистичких" знања и искустава? - У њиховом стравичном заборава да живе и дишу на тлу освећеном и просвећеном светим пламеном Купине неопалјиве, тј. пламеном вере православне у име Исуса Христа Сина Божјег, истинитог Бога и истинитог вечног неуништивог човека. У њиховом превиђању или презирању свете пепељуге Цркве Православне и вековног мистичког искуства њених светих људи. Спавамо на духовним вулканима тајанственог огња у себи и у својој историји, а тражимо да се огријемо на огњиштима пуним дима и лажне светлости... "Казивања једног боготражитеља своме духовном оцу" носе у себи тај тајанствени огањ, који нам осветљује пут себи и својој духовној прошлости. Од нас зависи да ли ћемо се и у коликој мери ћемо се на њему огријати и њиме просветлити. И на крају, једна напомена побожном читаоцу ове књиге: Онај који жели да следује овом светом поклонику и боготражитељу и његовом молитвеном подвигу треба да има увек на уму да оваква молитва захтева пуну преданост вољи Божјој, тј. да њој обавезно претходи и да је прати вршење свих заповести Божјих: читање Светог Писма, духовних књига, држање постова, исповедање својих грехова духовном оцу, причешћивање светим Тајнама Крви и Тела Христа Господа, богољубље и човекољубље, смиреност и скрушеност у срцу итд. Непрестана молитва Исусова није почетак духовног живота, она је његов врхунац. Само крштена душа у име Оца и Сина и Светога Духа, и душа која се непрестано труди да сав свој живот преда Христу Богу, може имати духовних плодова од овог светог дела. И још нешто веома важно: Ова молитва, то се види из самих "Казивања", као и свако озбиљно бављење духовним животом, захтева искусног руковођу. Самовољно бављење њоме, без смиреног откривања својих помисли и свих збивања у души своме духовном оцу, може нанети више штете него користи. Смирена благодат Духа Светога. не силази у гордо и нечисто срце. Зато овој светињи над светињама духовног живота треба увек приступати са страхом и трепетом. Баш тако њој и приступа овај смерни ходочасник и боготражитељ, писац ове књиге, као и сви свети молитвеници пре њега од којих се он смирено учи и којима следи.

[садржај](#)

НАПОМЕНЕ:

1. По свему судећи ова књига је написана у другој половини прошлог столећа. Пре него што је штампана први пут (у Казану око 1870) читана је у рукопису. По предговору другог редигованог и допуњеног издања (Казан 1881) њу је нашао код неког светогорског монаха на Атону настојатељ Черемиског манастира Казанске епархије о. Паисије. По

другим сведочанствима рукопис "Казивања" се налазио око 1860. године у рукама једне монахиње, духовне кћери чувеног Оптинског старца Амвросија. У заоставштини тог истог светог старца Амвросија су пронађена још три "Казивања", која су продужетак раније познатих четири "Казивања" и која су први пут штампана 1911. године; (у два издања, треће издање као посебну књижицу штампала је Руска црквена штампарија у Владимирову на Словенска, 1833. године). Ова четири "Казивања" која се штампају у српском преводу, доживела су у Русији још два издања (Казан, Москва 1884) допуњена са "Три кључа за унутарњу молитвену ризницу". До новог издања је дошло у Паризу (1930) у редакцији професора Вишеславцева. Издању свих седам "Казивања" у једној књизи (Париз, 1948) написао је предговор Архим. Кипријан Керн. Најновије, четврто издање, тог пуног текста "Казивања" са "Кључевима" из светоотачких дела изашло је 1973. године (Париз). Колико нам је познато, до сад су изашла два издања у француском преводу (прво у часопису "Геникон", Белгија, а друго у преводу и са предговором Жана Лалоја, 1965. г) и неколико издања на грчком језику. Књига је превођена и на друге европске језике, али обично без "Три кључа" и без последња три "Казивања".

На почетку првог "Казивања" сам писац каже за себе да је он "скитница из најнижег друштвеног слоја". Постоји податак да се ради о неком "сељаку из области Орела". Неки претпостављају да се ту ради о Немитову који је долазио повремено код старца Макарија, претходника старца Амвросија у Оптинској пустињи. По истим подацима, св. Теофан Затворник пише у једном писму да је он "исправио и допунио" прво издање "Казивања". И заиста издање из 1881. је "исправљено и допуњено издање". Значајно је истаћи да је те исте године Св. Теофан штампао књигу веома сродног садржаја под насловом "Светоотачке поуке о молитви и трезвљењу или сабраном удубљивању у срцу у Богу" (Москва, 1881) у којој се налазе поуке неких од Отаца са којима се срећемо и у "Три кључа", тј. у допуни "Казивањима"...

На основу изворности језика и начина писања очевидно је да ова "Казивања" припадају једној једноставној, али и даровитој и молитвено просвећеној души. Исто тако много шта сведочи да су она претрпела извесна дотеривања и допуне од духовно искусне личности, било да се ради о Теофану Затворнику, или о неким од старца из круга Оптинске пустиње. (Ср. Откровенные рассказы странника духовному своему отцу", Париз, 1973., стр. 5-8. види такође, Рецитс д'уне пелерине Руссе, Традуитс ет рресентес пар Жан Лалоу, Ед. ду Сеуил, 1965.. стр. 9-17).

Прво непотпуно издање ове књиге на српском језику изашло је под насловом - "Исповести једног поклоника своје духовном оцу" (Београд, 1962). Друго издање је исправљено и допуњено преводом "Три кључа за отварање унутарње молитвене духовне ризнице, Светоотачким поукама и беседама о ави Филимону (Крњево, 1979). Овог пута се штампају не само прва четири "Казивања" и "Три кључа" него и последња три "Казивања" (у преводу Павла Рака), за која неки сматрају да нису од истог писца. Једино је чињеница: она су и по духу и по садржају продужетак првог дела књиге и као таква чине са прва четири "Казивања" једну целину. Она су, за разлику од прва четири, више богословски и теоретски обојена. Писцу је очевидно циљ да богословски и психолошки образложи непрестану молитву и потребу њеног упражњавања.

[садржај](#)

ПРВИ ДЕО КАЗИВАЊЕ ПРВО

[садржај](#)

По милости Божјој човек сам хришћанин, по делима велики грешник, по звању боготражитељ бескућник који лута из места у место. Од имовине имам само једну торбу на леђима са сувим хлебом и под пазухом Свето Писмо - то је све.

Двадесет и четврте недеље по Духовима, ушао сам у цркву да се помолим Богу. За време богослужења прочитали су Апостол из посланице Солуњанима, зачало 273, у коме је речено: Молите се Богу без престанка. Те речи су ми се дубоко урезале у свест и запитао сам се како је то могућно да се човек моли без престанка, кад свако од нас мора да обавља многобројне послове да би се одржао у животу. Потражио сам ово место у Светом Писму и својим очима прочитао тачно што сам и чуо: Молите се Богу без престанка (И Сол. 5, 18). Молите се Богу духом без престанка (Еф. 6, 18). Подижите на сваком мјесту свете руке (И Тим, 2, 8). Узалуд сам размишљао, нисам могао да схватим шта то значи.

Шта да радим - мислио сам - где да нађем некога ко би ми ово објаснио? Ићи ћу по црквама у којима проповедају познати проповедници и ту ћу можда наћи што тражим. Тако кренух на пут. Чуо сам много одличних беседа о молитви, али све су се оне састојале само од општих упутстава: шта је молитва, зашто је корисно да се човек моли, који су плодови молитве. Али, како доћи до праве молитве - о томе нико није говорио. Чуо сам једну проповед о сталној молитви духом, али ни ту није речено како да се до ње дође. Тако ми слушање проповеди није пружио оно што сам желео, па сам престао да идем на њих и одлучио да с помоћу Божјом

потражим неког ученог и искусног човека који би ми разјаснио ову тајну која ме је тако неодолјиво привлачила.

Дуго сам путовао по разним местима, све читајући Свето Писмо и распитујући за неког мудрог и искусног духовника и наставника. После извесног времена рекоше ми да у једном селу већ одавно живи и подвизава се неки господин, да код куће има своју капелу, да никуд не излази и стално се моли Богу или чита духовне књиге. Кад сам то чуо трчећи сам отишао до тога села. Чим сам стигао потражих тога господина.

- Шта желиш од мене? упита ме он.

- Чуо сам да сте мудар и побожан човек, стога вас молим, Бога ради, да ми протумачите речи Апостола: Молите се Богу без престанка и како се то може научити. Ето шта желим да разумем, а што међутим никако не успевам.

Господин је ћутао и пажљиво ме посматрао. Најзад рече:

- Стална унутарња молитва је непрестано стремљење човековог духа Богу. Да би се у томе успело треба врло често тражити од Господа да нас Он научи како да се тако молимо. Моли се више и са већом усрдношћу и молитва ће те сама научити како она може да постане стална; али за то треба много времена.

Затим ми даде да једем, још ми даде и да понесем на пут, па се опростимо. Али ни овај ми не беше ништа објаснио.

Мислио сам, читао, размишљао како сам умео о ономе што ми је онај господин рекао, па ипак било ми је немогуће да разумем. Тако сам желео да у томе успем да ноћу нисам могао да спавам. Пошто сам прешао двеста врсти стигох до неког већег града у чијој околини спазих један манастир. У крчми ми рекоше да је старешина манастира добар, побожан и гостопримљив човек, па отидох ка њему. Примео ме је љубазно, понудио да се одморим и дао ми да једем.

- Оче свети, рекох му, јело ми није потребно, већ бих вас молио да ме поучите како да се спасем?

- Како да се спасеш? Па ето, живи по заповестима Божјим, моли се Богу и бићеш спасен.

- Чуо сам да се треба непрестано молити, али није ми јасно како да се стално молим и чак не могу да разумем шта то уопште значи. Оче, преклињем вас, објасните ми то.

- Не знам, драги брате, како бих ти то разјаснио. Али чекај! Имам једну књижицу у којој се о томе говори и он изнесе Духовно васпитање унутарњег човека од светог Димитрија (Ростовског). Хајде, прочитај на овој страни.

Прочитах следеће:

"Речи светог апостола: Молите се Богу без престанка, односе се на умну молитву, јер ум може увек да буде погружен у Богу и да Му се непрестано моли."

- Како то ум може без расејаности да буде увек у Богу и да Му се моли без престанка? упитах.

- То је веома тешко, уколико нам Сам Бог то не дарује, рече настојатељ. Али ни он ми ништа не објасни.

Проведох ноћ код њега и сутрадан, пошто му се захвалих на љубазном гостопримству, наставих пут ни сам не знајући куда. Био сам тужан због своје неразборитости, па узех да читам Свето Писмо. Ишао сам тако пет дана и најзад једне вечери сретох неког старца. Изгледало ми је да је калуђер. На моје питање одговори ми да је монах и да је манастир у коме живи са још неколико монаха на десетак километара од пута. Затим ме позва да одседнем код њих.

- Имамо гостионицу и ту примамо богомољце, бринемо се о њима и хранимо их, рече ми он.

Ни мало ми се није ишло тамо, па му рекох:

- Мој мир не зависи од стана, већ од духовне поуке; хране ми не треба, имам доста сувог хлеба у торби.

- Али какав то савет тражиш и шта хоћеш да разумеш? Хајде, дођи к нама, драги брате, ми имамо искусних стараца који ти могу дати духовну поуку и управити те на прави пут у светлости Речи Божје и светоотачког учења.

- Знате шта, оче? Прошло је неких годину дана како сам чуо у цркви ону заповест Апостола: Молите се Богу без престанка. Не знајући како то да разумем почео сам да читам Свето Писмо. Ту сам исто тако на много места наишао на заповест Божју: молите се без престанка, увек, у свакој прилици, на сваком месту, не само за време дневних послова, не само када сте будни, већ и у сну: Ја спавам а срце је моје будно (Песма над песм. 5, 2). То ме је веома изненадило и нисам могао да разумем како може тако нешто да се постигне и како се уопште до тога долази. Нека неодољива жеља и радозналост су се пробудили у мени: ни дању ни ноћу те ми речи нису избијале из памети. Почео сам да идем по црквама, слушао сам проповеди о молитви, али колико год сам их чуо ни у једној нисам добио савет како да се стално молим. Увек је било речи само о припреми за молитву, о плодовима молитве, а нико међутим није учио како да се човек непрестано моли и шта уопште таква молитва значи. Често сам читао Свето Писмо и њиме проверавао оно што сам чуо на проповедима, али ипак нисам успевао да разумем шта сам хтео. Од тог времена постао сам некако несигуран и неспокојан.

Старац се прекрсти и поче говорити:

- Захвали Богу, мили брате, што је открио у теби ту неодољиву силу која те вуче сталној унутарњој молитви. Познај у томе позив Божји и умири се, јер се кроз то куша твоја покореност Речи Божјој. Дато ти је да разумеш да није мудрост овога света нити празна жеља за сазнањем оно што уводи у небеску светлост - у сталну унутарњу молитву - већ напротив, да је пут к томе сиромаштво духа и опит у простоти срца. Није чудо што ниси ништа чуо о суштини саме молитве и што ниси могао да научиш како ћеш доћи до њеног непрестаног деловања. Стварно, много се проповеда о молитви, много се о томе и пише, али сва та расуђивања углавном су заснована на људском мудровању, на схватањима "здравог" разума, а не на личном опиту. Обично се више говори о оном споредном у молитви него о њеној суштини. Једни објашњавају зашто је потребно да се молимо, други говоре о сили последица молитве, трећи о средствима која су потребна за

савршену молитву, то јест о свему ономе што је неопходно за праву молитву: о ревности, о пажњи, о топлини срца, о чистоти помисли; о покајању. Али шта је молитва и како је научити - на та, иако најважнија и основна питања, човек врло ретко налази одговор код савремених проповедника. То је стога што је одговор на то далеко сложенији од свих њихових објашњења и што он изискује не школско знање, већ мистички доживљај. А што је још много жалосније, сва та сујетна и ситна мудровања наших савремених проповедника чине да се Бог мери људском мером. Многи праве велику грешку кад мисле да припремне мере и труд рађају молитву, док у ствари молитва је та која је извор подвига и врлина. Они не праве разлику између узрока и последица молитве чиме умањују силу молитве. То је схватање потпуно супротно ономе из Светог Писма у којем Апостол Павле пише: Молим дакле прије свега да се чине молитве (И Тим. 2, 1).

Значи Апостол ставља молитву изнад свега. Од хришћанина се траже многа добра дела, али дело молитве је изнад свих других, јер без ње ништа добро не може да се учини. Без честе молитве не можемо наћи пут Богу, не можемо разумети Истину, не можемо распети тело са његовим страстима и жељама, не можемо бити просвећени у срцу светлошћу Христовом нити постићи са Њим спасоносно јединство. Кажем "без честе молитве", јер савршенство и правилност наше молитве не зависе од нас, као што каже и апостол Павле: Ми не знамо шта треба тражити (Рим, 8, 26). Према томе, само учесталост молитве је оно што зависи од нас и чиме једино можемо доћи до чисте молитве која је мати сваког духовног добра. Стегни мајку и имаћеш и децу, каже свети Исак Сиријанин, научи се прво молитви, па ћеш тек онда стећи све врлине. Али они који се не држе личног опита ни тајанственог учења Светих отаца не познају добро та питања, па о томе мало и говоре.

Разговарајући тако неосетно се приближисмо пустињској обитељи. Да се не бих одвајао од тог мудрог старца и да бих што пре задовољио своју жељу, пожурим сам да му кажем:

- Учините ми милост, часни оче, и објасните ми шта је то стална унутарња молитва и како се она може научити. Видим да ви о томе много из искуства знате.

Старац се љубазно одазва мојој молби и позва ме к себи.

- Дођи, даћу ти једну књигу Светих отаца из које ћеш лако разумети и уз помоћ Божју научити молитву.

Уђосмо у његову ћелију и старац ми рече:

- Стална унутарња Исусова молитва јесте непрекидно призивање Исусовог имена устима, срцем и мишљу при уверењу да је Он присутан на сваком месту, у свако доба, па чак и за време сна. Она се изражава речима:

Господе Исусе Христе, помилуј ме! Кад се човек навикне на ову молитву он осећа утеху и потребу да је стално понавља. После извесног времена он више не може без ње и она почиње да се сама од себе излива. Да ли сад разумеш шта је стална молитва?

- Одлично разумем, оче. Бога ради, научите ме сада како да је стекнем, повиках с радошћу.

- Како се учи молитва видећемо у овој књизи. Она се зове Добротољубље и садржи у потпуности учење о унутарњој сталној молитви од двадесет и пет Светих отаца. Ова је књига тако добра и тако корисна да се сматра као главна учитељица духовног созерцања и како каже блажени Никифор: Она приводи спасењу лако и без муке.

- Зар је та књига већа и од Светог Писма? упитах.

- Не, није ни већа ни светија од Библије, али она садржи јасна објашњења о свему ономе што је за нас тајанствено у Светом Писму, због слабости нашег ума који не може да се уздигне до таквих висина. Ево једног поређења: Сунце је величанствено небеско тело, блиставо и прекрасно, али ми га не можемо гледати голим оком. Да би га посматрали и да би могли да поднесемо његове пламене зраке, морамо да се послужимо стаклом, предметом вештачким и бескрајно мањим и тамнијим од Сунца. Ето, Свето Писмо је то блиставо Сунце, а Добротољубље наше стакло. Сад слушај, прочитаћу ти како се треба вежбати у непрестаној унутарњој молитви. Старац отвори Добротољубље, изабра један одељак од светог Симеона Новог Богослова и отпоче:

"Седи насамо ћутећи, погни главу, затвори очи, диши лакше, повуци се духом у срце и сабери ум, то јест своје мисли у срце. Напоредо са дисањем, тихо наглас или у себи изговарај речи: Господе Исусе Христе, помилуј ме. Потруди се да одагнаш све мисли, буди стрпљив и често ово понављај. Затим ми старац све то објасни на примерима па још прочитамо из Добротољубља поуке светог Григорија Синаита и преподобних Калиста и Игњатија. Све што би прочитали старац ми је затим објашњавао својим речима. Слушао сам пажљиво, сав задивљен и трудио се да све то што боље запамтим. Тако проведосмо читаву ноћ и не одлазећи на починак, све до јутрења. Опраштајући се, старац ме благослови и рече да за време док учим молитву долазим код њега на искрену исповест, јер није препоручљиво без наставника се упуштати у духовна занимања. Док сам стајао у цркви осећао сам неку силну ревност која ме је гонила да што марљивије учим сталну унутарњу молитву, и помолио сам се Богу да ми у томе помогне. Потом се забринух како ћу одлазити код старца на савет и на исповест кад ме у гостионици неће држати дуже од три дана, а у самој околини манастира нема станова... Најзад ми рекоше да се на четири врсте одатле налази неко село, па отидох тамо. Срећом Бог ми је помогао. Успео сам да се запослим као чувар врта код неког сељака, с тиме да лето проведем сам у колиби на крају врта. Богу хвала, нашао сам најзад мирно место. Тако сам, ето, почео да живим и по упутствима које сам добио учим унутарњу молитву одлазећи при томе често код мог старца. Читавих недељу дана вежбао сам унутарњу молитву у тишини моје баште, поступајући тачно по саветима старца. У почетку је изгледало да све иде добро. Потом сам почео да осећам јаке тегобе, леност, досаду, несносну поспаност и разне мисли као облаци навалише на мене. Сав жалостан

отишао сам до старца и испричао му како ми је. Он ме је љубазно примио и рекао:

- То је, мој драги брате, борба коју против тебе води зао дух, јер се он ничег тако не плаши као срдачне молитве. Он овим покушава да те омете и одврати од тог посла. Али знај да непријатељ делује по вољи и допуштењу Божјем и мери у којој је то за нас корисно. Вероватно је потребно да се твоје смирење још опроба; сем тога и сувише је рано да својом превеликом ревношћу доспеш до вишег степена срдачне молитве, јер би могао да паднеш у духовну себичност.

Сад ћу ти прочитати нешто о томе из Добротољубља.

Старац узе да прелистава по поукама монаха Никифора и поче читати: "Ако и поред својих напора не можеш ући у област срца као што сам те упутио, чини оно што ћу те рећи и с Божјом помоћи, наћи ћеш што тражиш. Познато ти је да се у нама налази разум (разумна сила).[1]) Том разуму одузми сваку помисао - што можеш само ако хоћеш - и усели у њега молитву: Господе Исусе Христе, помилуј ме. Потруди се да тим унутарњим призивањем замениш сваку другу мисао и после извесног времена то ће ти сигурно отворити врата срца. Ово је чињеница која је опитом потврђена".

- Видиш ли шта саветују Свети оци у таквим случајевима, рече ми старац. Зато треба ове речи да примиш с поверењем и да се потрудиш да колико год више можеш изговараш Исусову молитву. Ево ти бројанице са којима ћеш моћи за почетак да прочиташ три хиљаде молитви дневно. Било да стојиш или седиш, било да лежиш или ходаш, говори без престанка: Господе Исусе Христе, помилуј ме и то лагано и тихо. Пази да прочиташ тачно три хиљаде молитава на дан, не додајући самовољно и не одузимајући ни једну. На тај ћеш начин стећи непрестану срдачну молитву. Са радошћу примих све старчеве речи и вратих се у своју колибу. Почех верно и тачно да испуњавам оно што ме је старац научио. Нека два дана било ми је напорно и тешко, а потом је све почело да бива лако, тако да када сам прекидао молитву, осећао сам потребу да је наставим и она би онда текла лако и лепо без трага од раније тегобе.

Испричао сам све старцу и он ми заповеди да од сада свршавам по шест хиљада молитава дневно. Још ми рече:

- Буди спокојан и само се потруди да се тачно држиш одређеног броја молитви - Бог ће ти се смиловати.

Читаву недељу сам остао у својој колиби изговарајући свакодневно по шест хиљада молитви, не марећи ни за шта друго и не осврћући се на помисли, ма какве оне биле. Трудио сам се само да се тачно придржавам старчевих савета. И где, тако сам се лепо навикао на молитву да ако бих се за тренутак зауставио, осећао бих неку празнину као да сам нешто изгубио - а чим бих наставио, опет сам постајао срећан и лак. Ако бих некога срео нисам више имао потребу да се разговарам. Желео сам само да останем сам и да се молим - толико сам се био навикао на молитву за тих недељу дана. Старац који ме већ десет дана није видео, сам је дошао да види шта је са мном. Објаснио сам му шта ми се све догодило. Пошто ме је саслушао рече:

- Ето, сад си се навикао на молитву. Одсад треба само да чуваш ту навику и да је јачаш. Не губи време, већ се с Божјом помоћи одлучи на дванаест хиљада молитава дневно. Живи и даље у усамљености, изјутра устај мало раније, а увече лежи мало касније. Два пута месечно дођи код мене да се посаветујемо.

Поступио сам по старчевим саветима и првог дана сам једва успео да до касно увече завршим свих дванаест хиљада молитви. Сутрадан сам их већ лакше свршавао и са више воље. Прво сам осећао умор, неку врсту задебљања језика и грч у вилицама, али све то није било много непријатно. Затим сам осетио слаб бол непца, онда палца леве руке којим сам одбројавао куглице на бројаницама. У руци све до лакта осећао сам неку топлоту што је било веома пријатно. Све ме је то још више гонило на молитву. Тако сам, ето, пет дана верно свршавао својих дванаест хиљада молитви и заједно са навиком стекао и лакоћу и радост у њима.

Једном, рано изјутра пробудила ме је молитва. Почео сам јутарње правило, али језик ми се некако сплео - само сам желео да говорим Исусову молитву. Чим сам започео, постао сам веома срећан, а усне су се некако неосетно саме од себе мицале. Читав тај дан провео сам у радости. Било ми је као да сам одвојен од свега што ме је окружавало и као да сам био у неком другом свету. Још пре вечери завршио сам мојих дванаест хиљада молитви. Много сам желео да наставим, али нисам смео да пређем број који ми је старац одредио. И наредних дана наставио сам са лакоћом и без икаквог замарања да призивам мило име Исуса Христа.

Потом сам отишао код мог старца и све му до танчина испричао. Када сам завршио он ми рече:

- Хвала Богу што ти је дао вољу да се молиш и снагу да то чиниш са лакоћом. То је природна ствар и долази од честог вежбања и ревности. Нешто слично бива и са машином коју спочетка морамо да погурамо, а после она сама ради. Али да би се и даље окретала треба је подмазати и с времена на време јој дати нов замах. Видиш ли каквим је све дивним способностима човекољубиви Бог обдарио нашу осећајну природу и како Он даје да се и у грешној души и срцу још неочишћеном благодаћу Светога Духа јављају узвишена осећања. Колики тек степен савршенства, радости и одушевљења достиже човек када Господ благоизволи да му дарује самодејствујућу срдачну молитву и кад му очисти душу од страсти! То блаженство се не може описати. Ко открије тајну срдачне молитве тај већ предосећа небеску сладост још овде на земљи. То је дар кога добијају они који траже Бога са смиреношћу и љубављу.

Одсад те разрешавам: моли се колико хоћеш и што више можеш. Све време бдења постарај се да се посветиш молитви и призивај без бројања име Исуса Христа, препуштајући се покорно вољи Божјој и надајући се на Његову помоћ. Веруј да те Он неће оставити и да ће те упутити на прави пут.

Читаво то лето провео сам изговарајући без престанка Исусову молитву и био сам необично спокојан. Понекад ми се и у сну чинило да се молим. Када би ми се преко дана догодило да сретнем некога, свако ми је био драг, као

да ми је најрођенији. Мисли се беху саме од себе смириле и ни о чему другом нисам мислио до о молитви. Затим сам почео да навикавам ум да слуша речи молитве које су уста изговарала, а срце је понекад само од себе почињало да осећа топлину и пријатност. Када бих отишао у цркву, дуге манастирске службе су ми изгледале кратке и више ме нису замарале као раније. Моја убога колибица изгледала ми је као неки прекрасни двораци и ја нисам знао како да благодарим Богу што је мени, великом грешнику, послао тако доброг старца и духовника.

Али нисам се дуго користио саветима мог доброг и мудрог старца јер је он већ крајем истог лета умро. Опростио сам се од њега са сузама, захвалио му се за његово очинско старање и замолио га да ми као благослов остави бројанице са којима се он увек молио. Тако, ето, опет остадох сам.

Најзад, лето је прошло, башту су обрали и ја више нисам могао ту да останем. Сељак ми даде као награду две рубље, напуни ми торбу сувим хлебом за пут и ја опет пођох да лутам по разним местима. Али више нисам био у бризи као раније: Призивање имена Исуса Христа ме је све више веселило, а и сви они на које сам наилазио били су тако добри према мени да ми се чинило да ме је цео свет заволео.

Једном сам почео да размишљам шта да урадим са оне две рубље које ми је дао сељак. Шта ће ми? Старца више немам нити икога ко би ме руководио, зато најбоље да купим Добротољубље и да по њему учим унутарњу молитву. Прекрстих се и пођох даље непрестано се молећи.

Дођох тако у неки град и почех да тражим по радњама Добротољубље. Најзад сам нашао једно, али продавац је за њега тражио три рубље, а ја сам имао само две. Цењао сам се, цењао, али он није хтео да попусти; најзад ми рече:

- Иди у цркву и потражи црквењака. Он има једну стару овакву исту књигу, па ће ти је можда дати за твоје две рубље.

Отишао сам тамо и стварно купио за две рубље неко врло старо и оштећено Добротољубље. Био сам пресрећан. Поправио сам га са мало штофа, како сам најбоље умео и ставио га у торбу заједно са Светим Писмом.

И тако ја, ето, путујем непрестано понављајући Исусову молитву, која ми је слађа и милија од свега на свету. Понекад, за дан пређем по 70 врсти, а да то и не осетим; осећам само да се молим. Када се догоди да ми је сувише хладно, говорим молитву са већом пажњом и одмах ми некако буде топлије. Ако ме спопадне глад, ја чешће призивам име Господа Христа и заборавим на њу. Ако сам слаб, ако ме боле леђа или ноге, ја се усрдније молим и више не осећам бол. Кад ме неко увреди ја опет почнем да мислим на благу Исусову молитву и гнев или туга одмах ишчезну и ја све заборавим. Мој ум је постао некако сасвим прост. Ни о чему се не бринем, ништа ме не занима, ништа што је спољашње ме не привлачи хтео бих само да увек будем у самоћи. Из навике немам никакве друге потребе осим да се молим без престанка. И кад тако радим ја сам пресрећан. Бог једини зна шта се то са мном збива. На крају крајева све је то још емотивно или, како је говорио мој покојни старац, природно и од стечене навике. Али још се не усуђујем

да отпочнем са изучавањем и усвајањем духовне молитве која се врши у срцу. Сувише сам недостојан и прост. Чекам час воље Божје надајући се у молитву мог покојног старца.

И тако, ја још нисам дошао до непрестане духовне молитве у срцу, али хвала Богу, сад бар разумем шта значе речи Апостола које сам некад чуо: Молите се Богу без престанка.

НАПОМЕНЕ:

1. У грчком оригиналу стоји да се та разумна сила налази у "грудима" - израз који означава центар свих осећања, жеља, мисли.

КАЗИВАЊЕ ДРУГО

[садржај](#)

Дуго сам путовао по разним местима, увек праћен Исусовом молитвом, која ме је бодрила и тешила на сваком путу, у свакој прилици и при сваком сусрету. Најзад ми се учини да бих добро урадио да се негде зауставим и потражим неко мирно место како ради миле самоће тако и да бих могао да изучавам Добротољубље које сам дотад читао помало увече на одморишту или за време дневних предаха. Имао сам силну жељу да се удубим у ту књигу и да из ње вером поцрпем истинито учење на спасење душе кроз срдачну молитву. Нажалост да бих задовољио ту жељу нисам се могао бавити никаквим занатом, пошто још од раног детињства не могу да се служим левом руком. И тако у немогућности да се негде дуже задржим, пођох пут Сибира, у манастир Светог Инокентија Иркутског, у нади да ћу у сибирским равницама и шумама наћи више мира и да ћу тамо моћи лакше да се посветим читању и молитви. Тако се ја кренух понављајући без престанка усну молитву.

После извесног времена осетио сам да ми молитва сама од себе силази у срце, то јест да моје срце откуцавајући равномерно изговара у себи свете речи. На пример, при првом откуцају: Господе, при другом: Исусе, при трећем: Христе и тако даље. Престао сам да устима говорим молитву и почео пажљиво слушати шта се то у срцу збива. Сетих се да ми је покојни старац говорио о радости коју човек тада осећа. Затим сам почео да осећам лак бол у грудима, а у души толику љубав према Спаситељу, да ми се чинило да када би Он сад стао преда ме, да бих Му се бацио пред ноге, загрлио их и окупао сузама захваљујући Му за утеху коју Својим Именом, по својој милости и љубави, даје недостојном и грешном створењу своме. Ускоро се у срцу појавила нека умилна топлина која се ширила по читавим грудима. Ово ме је навело да пажљиво читам Добротољубље, да ту проверим своје утиске и да из њега даље изучавам унутарњу срдачну молитву. Без те контроле, бојао сам се да ћу пасти у прелест, или да ћу

примити природне покрете за благодатне, или се погордити брзим стицањем молитве, као што је рекао мој покојни старац. Углавном сам ишао ноћу, а дању сам у шуми читао Добротољубље, седећи под неким дрветом. О колико нових, колико дубоких сазнања ми је открило то читање! Оно ми је донело срећу коју никад дотад нисам могао ни замислити. Истина, нека су места била неразумљива за мој ограничени ум, али срдачна молитва разјашњавала је оно што нисам разумео. Поред тога, у сну сам понекад виђао мог покојног старца који ми је објашњавао тешка места и будио смиреност у мојој неразборитој души. Тога лета читава два месеца сам провео у неком блаженом стању. Путовао сам махом кроз шуме и по сеоским путевима. Кад бих дошао у неко село замолио бих за торбу сувог хлеба и прегршт соли, па бих напунио чутуру водом и поново пошао даље. То ми је било довољно за наредних сто врсти.

Разбојници нападају боготражитеља

[садржај](#)

Да ли због мојих грехова или ради духовне поуке, тек, крајем лета наиђоше искушења. Ево како: када сам једне вечери избио на друм срео сам два човека - личили су ми на војнике. Затражили су ми новац и кад сам им рекао да немам ни копејке, нису веровали, па су почели дрско да вичу:

- Лажеш! Богомољци скупљају много новаца.

Један од њих рече:

- Шта ту ваздан да разговарамо? па ме удари штапом по глави и ја падох без свести.

Не знам да ли сам дуго тако лежао; али кад сам дошао к себи, видех да сам у шуми недалеко од пута. Сав сам био исцепан, а моја торба беше нестала. Остале су само везице којима сам је причвршћавао. Хвала Богу што нису однели личну карту која ми је била у старој капи, како би је брзо могао показати кад затреба. Кад сам се дигао горко заплаках, не толико због болова у глави колико због књига - Светог Писма и Добротољубља који су ми били у украденој торби. Плакао сам и јадиковао данима и ноћима. Где је сад моје Свето Писмо које још од детињства читам и које сам увек имао уз се? Где је моје Добротољубље из којег сам црпео знање и утеху? Изгубио сам једино благо које сам имао пре него што сам га се довољно наживао. Боље да су ме убили. Што ће ми живот без те духовне хране? Никада више нећу моћи да купим те књиге.

Читава два дана једва сам могао да идем - толико сам био тужан; трећег дана, изнемогао, падох поред једног жбуна крај пута и заспах. Сањао сам да сам у манастиру, у старчевој ћелији и да му причам своје јаде. Старац, пошто ме је утешио, рече:

- Нека ти ово буде за наук да се више не везујеш за материјалне ствари, већ да слободан и лак идеш к небу. Ово ти је искушење послато да не би пао у духовно сластољубље јер Бог хоће да се хришћани потпуно одрекну своје воље и сваке везаности за њу, како би се целосно предали Његовој божанској вољи. Све што Он чини јесте ради добра и спасења човековог.

Бог хоће да се сви људи спасу (И Тим. 2, 4). Стога, немој да очајаваш и веруј да ће Бог дати с искушењем и излаз (И Кор. 10,13) и да ћеш ускоро примити утеху већу од твоје садашње жалости.

На то се пробудих, охрабрих, с неком светлошћу и миром у души. Нека буде воља Господња, рекох, па устадох, прекрстих се и пођох. Молитва је и даље дејствовала у мом срцу као и раније и три дана сам путовао на миру. Одједном угледах на путу групу злочинаца које су спроводили. Кад сам стигао до њих приметио сам ону двојицу који су ме напали. Пошто су ишли ивицом колоне падох пред њих на колена молећи да ми кажу где су ми књиге. Прво су се правили да ме не познају, а онда један од њих рече:

- Ако нам даш штогод, вратићемо ти књиге. Дај нам рубљу.

Заклео сам се да ћу им је неизоставно дати, па макар морао просити за њу.

- Ево, узмите ако хоћете моју личну карту у залог.

Онда ми рекоше да се књиге налазе у колима са осталим украденим стварима које су им запленили.

- Како бих могао да дођем до њих?

- Питај командира који нас спроводи.

Отрчах к њему и све му подробно објасних. Између осталог он ме упита да ли знам да читам Свето Писмо.

- Не само да знам да читам, већ умем и да пишем, одговорих ја. На Светом Писму ће те видети једну белешку која вам може потврдити да је књига моја, а ево на личној карти мог имена и презимена.

- Ови лопови су дезертери, отпоче да прича командир. Они живе у некој колиби и нападају пролазнике. Јуче их је ухватио један вешт кочијаш када су покушали да му украду тројку (коње). Што се тиче твојих књига врло ћу ти их радо вратити, само мораш поћи са нама још четири врсте до првог одморишта, јер не могу само због тебе да зауставим читаву колону.

Сав пресрећан, ишао сам поред командира који је јахао и разговарао са њим. Одмах сам видео да имам посла са добрим и поштеним човеком.

Распитивао се ко сам, одакле долазим и куда идем. Одговорио сам му искрено. Најзад стигосмо до зграде одморишта и он отиде да потражи моје књиге; мало после ми их донесе говорећи:

- Куда ћеш сад да идеш? Већ је пао мрак. Хајде, остани овде да ноћиш.

Тако и урадих. Био сам толико срећан што сам нашао своје књиге да нисам знао како да благодарим Богу. Грчевито сам их стезао на груди, сузе радоснице текле су ми из очију, а срце ми је лупало од превелике радости.

Командир, видевши ме, рече:

- Ти изгледа волиш да читаш Свето Писмо.

Од радости нисам могао ништа да кажем. Само сам плакао. Командир настави:

- Ја, брате, пажљиво читам Еванђеље свакога дана, па извади из униформе једно мало Еванђеље опточено сребром.

- Седи да ти испричам како сам стекао ту навику. Хеј, дајте овамо вечеру!

[садржај](#)

Командирова прича

[садржај](#)

Седосмо за сто и командир отпоче:

- Од младости сам служио у армији, никад у гарнизону. Знао сам добро свој посао и претпостављени су ме волели као ваљаног војника. Али бејаш млад, моји пријатељи такође. На моју несрећу научио сам да пијем и толико сам се био одао алкохолу да сам се разболео. Кад нисам пио био сам примеран официр, али чим бих узео и најмању чашицу морао сам да одлежим по шест недеља. Дуго су ме трпели, али, најзад пошто сам у пијаном стању увредио једног претпостављеног био сам враћен међу просте војнике и упућен у гарнизон на трогодишњу казну. Запретили су ми да ћу бити најстрожије кажњен ако не оставим пиће. И тако бедник, узалуд сам покушавао да се уздржим, да се лечим, нисам никако могао да се ослободим те страсти. Најзад је решено да ме пошаљу у казнени батаљон. Када сам то чуо био сам очајан.

Једнога дана док сам седео у соби и размишљао о свему томе, дође неки калуђер који је купио прилог за цркву. Свако је давао колико је могао. Када је стигао до мене калуђер ме упита:

- Што си тако тужан?

Поразговарао сам мало са њим и испричао му своју несрећу. Монах се сажали на мој тежак положај, па ми рече:

- Иста ствар се догодила мом рођеном брату и ево како се он избавио те беде. Његов духовник му је дао Еванђеље и наредио му да сваки пут кад буде осећао потребу да пије прочита по једну главу, а ако се жеља понови, нека прочита и следећу. Мој брат је почео тако да ради и после кратког времена страст за пићем је ишчезла и ево већ петнаест година како није окусио ни капи алкохола. Покушај и ти тако и брзо ћеш видети користи од тога. Имам једно Еванђеље, ако хоћеш, донећу ти га.

- Шта ће ми твоје Еванђеље, кад ме ни сви моји напори, ни лекови нису могли задржати да не пијем.

Говорио сам тако јер никад дотад нисам био читао Еванђеље.

- Немој тако, одговори калуђер. Уверавам те да ће ти помоћи.

И стварно сутрадан ми донесе своје Еванђеље. Отворио сам га, прегледао, прочитао неколико реченица и рекао:

- Не треба ми; ништа се ту не разуме.

Монах ме је и даље преклињао говорећи да се и у самим речима Еванђеља крије благодатна сила, јер је Сам Бог изговорио речи које су у њему записане.

- Не мари ништа ако не разумеш, само и даље читај пажљиво. Један светитељ је рекао: "Ако ти не разумеш Реч Божју ђаволи је разумеју и дрхте", а пијанство је без сумње дело злих духова. Још ћу ти рећи и ово: Свети Златоуст пише да се демони плаше чак и куће у којој се чува Еванђеље и није им лако да ту нападају човека.

Не сећам се више шта сам дао том калуђеру, узео сам Еванђеље, ставио га у кофер са осталим стварима и убрзо сасвим заборавио на њега. После неког времена осетио сам потребу за алкохолом - умирао сам од жеље, па отворих кофер да узмем новац и отрчим у кафану. Поглед ми паде на Еванђеље. Сетих се свега што ми је калуђер рекао, па га отворих и почех да читам прву главу по Матеју. Прочитао сам је до краја и ништа нисам разумео, али сетио сам се да је монах рекао: "То ништа не мари, само и даље читај пажљиво". Хајде, рекох, да прочитам и другу главу. Почех и већ ми се учини разумљивије. Хајде и трећу - нисам још ни почео да је читам кад зачух трубу која је свирала повечерје. Сад више нисам могао да напустим касарну, тако да те вечери нисам пио.

Сутрадан по устајању када сам пошао да потражим вина помислих: да опет прочитам једну главу из Еванђеља - па да видим. Прочитао сам је и опет нисам отишао у кафану. И следећег пута када сам осетио жудњу за алкохолом, опет сам узео да читам и било ми је лакше. Ово ме је охрабрило и кадгод бих осетио жељу за пићем читао сам по једну главу из Еванђеља. Уколико је време више пролазило мени је бивало све лакше. На крају, кад сам завршио сва четири Еванђеља страст за вином је потпуно ишчезла и ја сам омрзао сваки алкохол. Ево већ двадесет година како не узимам никакво јако пиће.

Цео свет се чудило мојој промени. После три године поново су ме примили у официрски чин. Чак сам и напредовао и постао командир. Оженио сам се - имао сам срећу да наиђем на дивну жену. Стекли смо нешто иметка и сад, хвала Богу, некако живимо, помажемо сиротињу колико можемо и примамо намернике. Имам и сина који је већ официр - красан момак. Од како сам оздравио заклео сам се да ћу сваког дана, читавог живота, прочитати по једно од четири Еванђеља без обзира на друге послове. Тако сада и радим. Кад сам много заузет и кад сам уморан ја онда легнем и замолим жену или сина да седну покрај мене и да ми читају Еванђеље. Тако ја не одступам од свог правила. Из захвалности и у славу Божју дао сам да се ово Еванђеље опточи сребром и увек га носим на грудима.

Са задовољством сам ово саслушао и онда рекао:

- Знао сам сличан случај. У нашем селу, у фабрици био један одличан мајстор, јако добро извезбан у свом занату. Али на његову несрећу пио је и то често. Неки побожан човек му је саветовао да кадгод осети потребу за

вином изговори по тридесет и три Исусове молитве, у славу Пресвете Тројице, а у спомен тридесет и три године земаљског живота Исуса Христа. Мајстор га је послушао и ускоро је престао да пије. Чак је кроз три године отишао у манастир.

- А што је веће, упита командир, Исусова молитва или Еванђеље?

- Еванђеље и Исусова молитва су једно исто, одговорих ја, јер божанствено Име Исуса Христа крије у себи све еванђелске истине. Свети Оци су говорили да је Исусова молитва скраћено Еванђеље.

Потом се помолисмо Богу и капетан отпоче да чита Еванђеље по Марку од почетка. Ја сам слушао и у срцу творио Исусову молитву. У два сата по поноћи завршили смо Еванђеље и отишли на спавање.

Као и обично изјутра сам рано устао; сви су још спавали. Свитало је и ја сам почео да читам моје драго Добротољубље. Са колико радости сам га отворио! Чинило ми се да сам се поново састао са својим оцем после дугог растанка или са пријатељем васкрслим из мртвих. Љубио сам га и захваљивао Богу што ми га је вратио. Почех да читам Теолипта Филаделфијског, у другом делу Добротољубља. Зачудио ме је његов савет у којем предлаже да се истовремено обављају три посла: Седећи за столом, каже он телу дај храну, уху читање, срцу молитву. Али сећање на ону дивно проведenu јучерању вечеру на примеру ми је показало да је то могуће. Тад сам разумео тајну да срце и ум човека нису једно исто.

Када је капетан устао, отишао сам да му се захвалим и да му кажем збогом. Послужио ме је чајем, дао ми једну рубљу, па се растадосмо. Сав радостан наставио сам пут.

Пошто сам прешао једну врсту, сетих се да сам оним војницима обећао рубљу до које сам неочекивано дошао. Да ли да им је однесем или не? С једне стране, помислих, они су ме изударали и опљачкали, а с тим новцем и овако не могу ништа кад су под стражом. Али с друге стране сетих се да у Светом Писму стоји: Ако је дакле гладан непријатељ твој, нахрани га (Рим. 12, 20). А Спаситељ је говорио: Љубите непријатеље своје (Мат. 5, 44) и још који хоће кошуљу твоју да узме, подај му и хаљину (Мат. 5, 40). Убедивши овим себе, вратих се и стигох до зграде одморишта баш када се колона спрема да пође. Отрчао сам до двојице лопова и дао им рубљу говорећи:

- Покајте се и молите се Богу. Човекољубиви Христос вас неће оставити!

Потом се удаљих од њих и пођох својим путем у супротном правцу.

[садржај](#)

Усамљеност

[садржај](#)

Пошто сам прешао педесет врсти по добром путу, пођох сеоским путевима мирнијим и погоднијим за читање. Дуго сам ишао кроз шуму и с времена на време наилазио на по које село. Често сам по читав дан седео у шуми и читао Добротољубље. Из те сам књиге научио много дивних ствари. Срце ми је горело од жеље да се сјединим са Богом кроз унутарњу молитву коју сам марљиво изучавао из Добротољубља. Али био сам тужан што нисам могао да нађем неко скровиште где бих се на миру и без прекидања могао посветити читању. У то време читао сам и Свето Писмо и осећао да почињем да га боље разумем. Све мање је било нејасних места. Свети Оци имају право кад кажу да је Добротољубље кључ који открива тајне Светога Писма. Руковођен Добротољубљем почињао сам да разумем тајанствено значење Речи Божје; открио сам шта значи тајни човек срца (И Петр. 3, 4), молитва духом и истином (Јов. 4, 23), царство унутра у нама (Лук. 27, 21), посредство сауздисајног Духа Светога (ср. Рим. 8,26); разумео сам смисао речи: ви сте у мени (Јов. 15, 4), дај ми срце своје (Прич. 23, 26), обући се у Христа (Рим. 13,14 и Гал. 3, 27), обручење Духа Светог у срцима (ср. Апокал. 22, 17), призивање: Ава оче (Рим. 8, 15-16) и још много шта друго. При свем том непрестано сам се молио у срцу. Све што ме је окружавало изгледало ми је прекрасно. Дрвеће, трава, птице, земља, ваздух, светлост - све као да ми је говорило да постоји ради човека, да казује љубав Божју према нама; чинило ми се да се све моли, да све пева славу Богу. Разумео сам тада шта значи оно што се у Добротољубљу назива "знање језика твари" и увидео сам како је могућно разговарати са створењима Божјим.

[садржај](#)

Шумарева прича

[садржај](#)

Дуго сам тако путовао и онда дођох у неко пусто место где три дана нисам наишао ни на какво село. Био сам појео сав двопек који сам имао. Нисам знао шта да радим да не бих умро од глади. Чим сам наставио срдачну молитву брига је ишчезла и ја сам се препустио вољи Божјој. Ово ме је умирило и развеселило. Нисам дуго ишао кад опазих пред собом неког пса како излази из шуме, - позвах га и он дође к мени и поче да се умиљава. То ме је обрадовало, па помислих: Како је велика милост Божја! - сигурно да у шуми има неко стадо јер је ово овчарски пас, или можда неки ловац који лови овуда. У сваком случају затражићу хлеб пошто већ два дана нисам ништа јео или ћу се распитати за неко село у околини. Кад ме је оњушио и видео да немам ништа, пас је побегао у шуму истим путем којим је и дошао. Пођох за њим; после неких двеста метара приметио сам међ дрвећем пса који је промолио главу из своје кућице и лајао. Видех како ми иде у сусрет један сељак средњих година сув и блед. Упитао ме је како сам дотле дошао, а ја њега шта ради у том пустом месту. Пошто смо мало поразговарали сељак ме позва у колибу и објасни ми да је он шумар и да надгледа ову шуму која треба да се посече. Послужио ме је хлебом и сољу, па почесмо разговор.

- Завидим ти на овом усамљеничком животу кога водиш, рекох му, а не као ја који лутам из места у место међ свакаквим светом.

- Ако хоћеш можеш и ти да живиш овде. У близини има стара колиба у којој је живео шумар који је био пре мене, мало је оштећена, али за лето може да послужи. Имаш личну карту. Хлеба има доста за нас двојицу - сваке недеље

ми га доносе из села, а ево потока у којем увек има воде. Ја, брате, већ десет година само хлеб једем и воду пијем, и ништа више. У јесен, када се заврше пољски радови доћи ће двеста људи да секу шуму. Ја онда више немам никаква посла овде, па ћеш морати и ти да идеш.

Када сам ово чуо био сам пресрећан. Нисам знао како да захвалим Богу на Његовој доброту. Све оно због чега сам толико тужио, све оно што сам толико желео, ето, сада се одједном остварило. До дубоке јесени има још четири месеца и за то време ћу моћи да искористим овај мир и тишину и да уз помоћ Добротољубља изучавам непрестану срдачну молитву. Тако сам одлучио да се настаним у колиби коју ми је шумар спомињао. Продужисмо разговор и тај ми брат исприча свој живот.

- Нисам баш био последњи човек у селу, имао сам свој занат, бојио сам тканине у црвено и плаво. Живео сам у обиљу, али не баш поштено - прилично сам варао муштерије, псовао за свашта, био сам груб, пијаница и свађалица. У селу је живео појац који је имао неку стару, веома стару књигу о Страшном суду. Често је одлазио код побожних људи и читао им, а они су му за то давали нешто новца. Најчешће су му давали по десет копејки и он би остајао до зоре и читао. Једном је дошао к мени. Док сам ја нешто радио слушао сам га како чита о мукама у аду, о васкрсењу мртвих, о томе како ће Бог доћи да суди свету, како ће анђели затрубити, како ће се огањ и смола излити на земљу, како ће црви разједати грешнике. Слушајући то било ми је ужасно. Учинило ми се да ће те муке сигурно и мене снаћи. Помислих: ако бих покушао да спасем душу, можда бих искупио грехе. Дуго сам размишљао и најзад одлучих да оставим свој занат. Продао сам кућу и како сам живео сам, постао сам шумар с тим да ми награда буде хлеб, нешто мало одела и свеће које палим за време молитве.

Ево више од десет година како тако живим. Једем једном дневно и то само хлеб и воду. Сваког јутра устајем са првим петлима и све док не сване чиним метаније. Кад се молим, онда запалим по седам свећа пред иконама. Дању кад обилазим шуму носим на себи тешке вериге. Не псујем, не пијем никакав алкохол, не свађам се, са женама немам никакве везе.

С почетка сам био срећан што овако живим, а затим су почеле да ме обузимају мисли којих никако не могу да се ослободим. Бог зна да ли ћу заслужити опроштај грехова, а овакав живот је веома тежак. И онда, да ли је све то истина што пише у књигама? Како то човек може да васкрсне? Они који су умрли пре сто година, више од њих ни праха нема. И ко зна да ли уопште постоји пакао? У сваком случају нико се још није вратио с оног света; кад човек умре он иструли и од њега не остане више ни трага. Можда су ову књигу написали попови само да би нас, просте људе, заплашили и лакше потчинили. Човек тако живи на овој земљи тешко и без утехе, а на другом свету неће имати ништа. Чему онда све ово? Није ли можда боље да се човек бар ово мало времена док је на земљи нажива. Ето, такве ме мисли прогањају, додаде он, и бојим се да ћу морати да се вратим свом занату.

Кад сам ово чуо било ми је веома жао тог човека, па помислих: обично се говори да су само интелектуалци и научници "слободни мислиоци" и да ни у

шта не верују, а ево како и наши прости сељаци умеју да не верују. Вероватно зао дух не бира, штавише можда још лакше напада неуке. Треба се просвећивати колико год више можемо и јачати се Речју Божјом против непријатеља душе.

У намери да помогнем овом брату и да ојачам његову веру извадих из торбе Добротољубље и отворих га на сто деветој глави од преподобног Исихија. Прочитао сам и објаснио да се човек не може уздржати од греха само из страха од кризе, јер душа не може да се ослободи грешних мисли без чувања ума и чистоте срца који се задобијају кроз унутарњу молитву. Сви они који из страха од паклених мука отпочну добродетелни живот, као и они који га почну ради награде у Царству небеском су, према Светим Оцима, слични најамницима јер је страх од мука - пут слуге, а жеља за наградом - пут најамника. Бог међутим жели да људи долазе к Њему путем синовским, то јест да из љубави и усрђа према Њему буду поштени и да се наслађују спасоносним јединством са Њим у својим душама и срцима.

- Узалуд се умараш и намећеш себи разне тешке подвиге. Бићеш увек и у најмањој прилици склон да грешиш и никада нећеш бити спокојан, све док ти Бог не буде стално у памети, а Исусова молитва у срцу. Него ти, брате, отпочни да непрестано свршаваш Исусову молитву што ти неће бити тешко у овој пустињи и ускоро ћеш видети корист од тога. Богохулне мисли ће нестати, вера и љубав према Спаситељу пробудиће се у теби, разумећеш како то мртви могу да васкрсну и Страшни суд ће ти изгледати онакав какав ће он уствари и бити. На срцу ће ти бити тако лепо и лако од молитве да ћеш се зачудити и више нећеш жалити што водиш овај спасоносни живот. Затим сам му растумачио, што сам боље умео, како да започне и како да упражњава непрестано Исусову молитву. Прочитао сам му и шта о томе говори Свето Писмо и Добротољубље. Било је видно да се он са тим саглашавао и да га је то успокојило. Пошто сам се растао од њега отишао сам у своју колибу.

Духовно удубљивање

[садржај](#)

Боже мој! Колику радост, колику спокојство и усхићење осетих када сам прекорачио праг те пећине или тачније речено тог гроба. Личила ми је на диван дворац испуњен утехом и весељем. Плачући од радости захвалио сам се Богу и помислио: е сад у овој тишини и миру треба марљиво радити и молити Господа да ме уразуми, па почех да читам Добротољубље од корица до корица са великом пажњом. После неког времена завршио сам са читањем и увидео колико се мудрости, и дубине светости налази у тој књизи. Али како се у њој говори о многим и разним проблемима и то по поукама многих Светих Отаца ја нисам могао све да разумем нити да обратим пажњу искључиво на самодејствујућу срдачну молитву. А то сам много желео руковођен заповешћу Божјом коју нам је Апостол саопштио речима: Старајте се пак за веће дарове (И Кор. 12, 31) и још Духа не гасите (И Сол. 5,19). Размишљао сам размишљао, али нисам знао шта да радим - сам нисам довољно паметан, а уз то немам никога да ми помогне.

Досађиваћу Господу својим молбама, па ће ми Он можда све то разјаснити. Тако сам читав дан провео у молитви не прекидајући је ни за тренутак; мисли ми се умирише и ја заспах. Сањао сам да сам у ћелији мог покојног старца и да ми он тумачи Добротољубље. Говорио је: "Ова књига је пуна мудрости, то је тајанствена ризница поимања скривених намера Божјих. Она није увек сваком доступна, али она садржи поуке за сваког: за мудрог - мудре, за простог - прсте. Стога ви неки не треба да читате Добротољубље по реду. Распоред поглавља је ту богословски, док прост човек који жели да из ове књиге научи унутарњу молитву треба да је чита следећим редом: 1) најпре књигу монаха Никифора (у другом делу Добротољубља); затим 2) књигу Григорија Синаита у целости осим малих поглавља; 3) Симеона Новог Богослова о три вида молитве као и слово о вери и најзад 4) Калиста и Игњатија. Код ових Отаца налази се у потпуности изложено учење о унутарњој молитви срца, разумљиво за свакога. А ако хоћеш најјаснију поуку о молитви ти нађи у четвртом делу скраћене поуке о молитви од Калиста, патријарха Цариградског." У сну узех Добротољубље и почех тражити то место, но никако нисам могао да га нађем. Онда сам старац преврнувши неколико листова рече: - Ево ту је, обележићу ти га, па дохвати са земље парче угљена и начини знак на тој страни.

Све што је старац говорио пажљиво сам слушао и трудио се да што боље запамтим.

Кад сам се пробудио још није било свануло, па сам остао лежећи и присећао се свега што сам у сну видео и чуо. Почех да размишљаам: Бог зна да ли ми се то јавио дух покојног старца или је то била моја уобразиља, пошто сам често мислио на Добротољубље и мог старца. Са таквим мислима сам устао; свитало је. Одједном угледах на камену који ми је служио као сто, моје Добротољубље отворено на оној страни коју је старац обележио. Белешка је била иста као и она у сну, а комадић угљена је још лежао крај књиге. Био сам запрепашћен пошто сам знао да књига синоћ није била ту - био сам је оставио затворену поред мене пре него што сам заспао и знао сам да није било никаквог знака на тој страни. Ово ме је уверило у истинитост мог сна и у светост покојног старца:

Отпочех да читам Добротољубље по означеном реду. Прочитах једанпут, па онда други пут. Осетио сам у себи жељу и ревност да опробам све што сам прочитао. Сад ми је било сасвим јасно шта је унутарња молитва, која су средства којима се долази до ње, које су последице такве молитве, како она радује душу и срце и како се распознаје да ли је то блажено стање од Бога или од природе или од прелести.

Нарочито сам желео да откријем место срца по упутствима светог Симеона Новог Богослова. Затворио сам очи, сву пажњу обратио на срце покушавајући да га замислим онако какво и јесте на левој страни груди и пажљиво слушао његове откуцаје. Тако сам се вежбао по пола сата неколико пута дневно. У почетку нисам ништа примећивао осим неке таме, али ускоро сам имао јаснију представу о свом срцу и почео да осећам покрете у њему; затим сам почео да уводим у срце и изводим из њега

Исусову молитву напореда са дисањем, онако како уче свети Григорије Синаит, Калист и Игњатије. То отприлике изгледа овако: сабрао сам ум у срце, удисао ваздух и задржавао га у грудима изговарајући: Господе Исусе Христе, а при издисању: помилуј ме. Испочетка сам се вежбао у томе сат или два дневно, док најзад нисам успео да цео дан тако проводим. Када би ме обузела тромост или леност или недоумица, одмах бих почео да читам у Добротољубљу места где се говори о увежбавању срца, и воља и усрдност су се поново јављали. После три недеље оваквог делања осетио сам бол у срцу, потом неку пријатну топлину у њему, утеху и мир. Ово ме је подстакло да се још усрдније молим, тако да су све моје мисли биле обузете тиме и почињао сам да осећам велику радост. Од тада се појавише и разна осећања у срцу и уму. Понекад као да ми је нешто облило срце и ја сам осећао неку лакоћу, неку слободу и утеху и тако велику радост у срцу, да сам био усхићен и некако препорођен. Понекад сам опет осећао пламену љубав према Исусу Христу и свој твари Божјој. Понекад опет су ми се сузе благодарности према Богу који и мене, великог грешника, толико воли, лиле саме од себе низ лице. Понекад се мој ограничени ум толико просветљивао да сам јасно разумевао оно што раније нисам могао. Понекад се умилна топлина мога срца ширила по читавом бићу и сав узбуђен осећао сам свеprisутство Божје. Понекад док сам призивао Име Исуса Христа обузимала би ме снажна и дубока радост и ја сам тад разумевао шта значе речи: Царство је Божије унутра у вама (Лук. 17, 21).

За време овог блаженог стања приметио сам да се срдачна молитва појављује у три вида - у духу, у осећањима и у озарењу. У духу као умилење од љубави према Богу, унутарњи мир, усхићење ума, чистота мисли, радосно сећање на Бога; у осећањима као пријатна топлина срца, пуноћа читавог бића, одушевљена радост у срцу, лакоћа, снажно осећање живота, неосетљивост на бол и тугу, у озарењу као просветљење разума, разумевање Светог Писма, познавање језика твари, одвојеност од сујете света и поимање сладости унутрашњег живота у Богу, уверење о близини Божјој и његовој љубави према нама.

После пет месеци усамљеничког живота проведених у молитвеном подвигу и духовној радости толико сам се био навикао на срдачну молитву да сам је без престанка обављао. На крају сам осетио да се молитва сама од себе свршава, без мог учешћа; она је извирала из ума и срца не само кад сам био будан, већ и за време сна и више се није прекидала ни за тренутак. Душа је моја благодарила Господу, а срце се топило у непрестаној радости. Али дошло је време да се шума посече. Дрвосече су се окупиле и ја сам морао да напустим своје тихо пребивалиште. Пошто сам се захвалио шумару и прочитао молитву, целивао сам земљу на којој ме је Бог удостојио Своје милости, па узевши торбу са књигама на леђа пођох.

Дуго сам лутао док најзад нисам стигао до Иркутска. Срдачна, самоделатна молитва срца ме је веселила читавим путем, премда не увек у истом степену. Где год ја био, што год радио, она ми никад није сметала и ништа је није могло умањити. Ако бих нешто радио молитва је сама од себе текла, а посао је боље напредовао. Ако бих нешто пажљиво слушао или читао,

молитва ни онда није престајала и ја сам истовремено осећао и једно и друго као да сам подељен или као да се у мом телу налазе две душе. Боже мој, колико је човек тајанствен!...

[садржај](#)

Сусрет са вуком

[садржај](#)

Како су велика дјела твоја Господе! Све си премудро створио. (Пс. 104, 24). На путу сам имао много чудних доживљаја. Не бих стигао ни за неколико дана да све испричам. Али примера ради ево шта ми се једном догодило. Једне зимске вечери пролазио сам шумом идући у неко село на две врсте одатле где сам хтео да преноћим. Село ми је већ било на видику кад одједном један курјак скочи на мене. У руци сам имао вунене бројанице мог

покојног старца које сам увек носио уза се; њима сам га одгурнуо. И гле, бројанице ми спадоше с руку и обавише се животињи око врата. Курјак је устукнуо, јурнуо кроз трњак, али се задњим шапама заплете у трње, а бројанице се закачише за једно суво дрво. Вук се копрцао свом снагом јер су му бројанице стезале гушу. Прекрстих се и пођох да ослободим животињу плашећи се да ће ми искидати бројанице и побећи са тим за мене толико драгоценим предметом. Чим сам пришао и ухватио бројанице вук се тргао, прекинуо их и побегао. Пошто сам се захвалио Богу и споменуо мог покојног старца наставих пут и срећно стигох у село. Одмах сам отишао у гостионицу да потражим преноћиште. За једним столом у углу седела су два човека један већ у годинама, а други, крупнији, био је нешто млађи. Пили су чај. Упитах сељака који је чувао њихове коње ко су ти људи, и он ми рече да је онај старији учитељ, а овај други судски писар и да су обојица племићи.

- Возим их на вашар на двадесет врсти одавде, додаде сељак.

Пошто сам се мало одморио замолих од газдарице иглу и конца, па се приближих свећи да ушијем бројанице. Писар ме погледа и рече:

- Ала си се ти молио када си и бројанице покидао.

- То нисам ја урадио већ један курјак.

- Гле, зар се и вукови моле, рече писар смејући се.

Онда сам им испричао шта се догодило и објаснио зашто су ове бројанице тако драгоцене за мене. Писар се опет насмеја, па рече:

- Ви који сте побожни свуда видите неко чудо. Шта ту има тајанствено. Ти си то једноставно бацио на тог курјака и он се уплашио и побегао. Пси и вукови се одувек боје кад се нешто на њих завитла. А што се у шуми заплео у трње, то богме није тешко. Ипак не треба веровати да све што се у свету догађа јесте неко чудо.

Онда учитељ отпочне да расправља са њим:

- Не говорите тако; ви нисте довољно упућени у то. Што се мене тиче ја видим у овом догађају тајну - и чулне и духовне природе.

- Како то? упита писар.

- Ви сте вероватно учили у школи нешто мало библијске историје. Сећате ли се да су првом човеку, Адаму, док је био безгрешан све животиње биле покорне; оне су му се саме приближавале без страха, а он им је давао имена. Старац коме су припадале бројанице био је свет; а светост није ништа друго до васкрсавање првобитне невиности у грешном човеку, захваљујући његовим напорима и чињењу добра и врлинама. Света душа освећује тело и пошто су бројанице биле увек у рукама једног светитеља оне су сталним додиром са њим биле прожете неком силом - силом безгрешности првога човека. Ово је тајна духовне природе... Ту благотворну силу природно да осећају све животиње, поготову преко чула мириса јер је он најосетљивији орган код животиња. То је тајна чулне природе.

- За вас учењаке све је сила и премудрост, док ми, обични људи гледамо ствари много једноставније. Ево, на пример, сипати у чашу мало вотке и попити је, то је по нама оно што даје силу, рече писар и упути се орману.

- Нека вам буде, рече учитељ, али ви нама оставите науку.

Учитељеве речи су ми се допале, па му приђох:

- Дозволите ми да вам још нешто испричам о мом старцу, па му испричам како ми се јавио у сну, како ме је поучио и оставио белешку у Добротољубљу. Учитељ ме је пажљиво слушао, а писар је лежао на клупи и гунђао:

- Човек стварно полуди кад непрестано забада нос у Свето Писмо. Треба само видети овога овде... Који би враг тумарао ноћу да дира твоје књиге. Вероватно си у сну оборио књигу и она је пала у пепео - ето то је читаво чудо.

Ах ти беспосличари, познајем их ја, драги мој, све те из твоје дружине, промрмља писар, па се окрете зиду и заспа.

Ја се нагох према учитељу и рекох:

- Ако хоћете могу вам показати књигу са белешком. Видећете да то није мрља од пепела.

Извадих Добротољубље из торбе, па му га показах и рекох:

- Чуди ме да дух може да узме парче угљена и да пише њиме...

Учитељ погледа ознаку на књизи и рече:

- То је тајна духа, покушаћу да ти је објасним. Кад нам се дух јави у телесном облику његово је тело састављено од светлости и ваздуха, а кад заврши своје јављање, опет враћа оно што је примио у исте елементе од којих му је било тело састављено. Како је ваздух лако покретљив, то душа обучена у њ може да се креће, хвата разне предмете, чита и тако даље. Али каква ти је то књига? Дај да је видим, па отвори Добротољубље на страни где је била беседа светог Симеона Новог Богослова.

- То је вероватно нека богословска књига. Нисам је никад имао у рукама.

- Она скоро цела садржи само учење о унутарњој срдечној молитви од двадесет и пет Светих Отаца, рекох ја.

- А унутарња молитва! Знам ја шта је то, рече учитељ.

На то му се ја дубоко поклоних и замолих га да ми каже неколико речи о том.

- Па ето, у Новом Завету пише да се човек као и сва твар покори пропадљивости, не од своје воље и да уздише и тужи за слободом славе деце Божје (ср. Рим. 8 : 21, 22). То тајанствено уздисање свега створеног, то урођено стремљење душа, то је стална молитва. Она се не учи јер је она у свему и у сваком.

- Али како открити и осетити у срцу ту молитву? Како постати свестан ње и драговољно је прихватити, постићи да она активно дејствује у нама, радујући, просвећујући и спасавајући душу?, упитах ја.

- Не знам да ли о том пише негде у богословским књигама, одговори учитељ.

- Али овде, овде је све то написано, повиках ...

Учитељ забележи назив књиге и рече:

- Поручићу ту књигу из Тоболска, па ћу погледати.

Тако се растадосмо. Одлазећи захвалио сам Богу за разговор са учитељем и помолио Господу да учини да и писар прочита Добротољубље и да разуме његов смисао на спас своје душе.

Једном с пролећа дођох у неко село где сам одсео код свештеника. Био је то диван човек. Живео је сам и пошто ме је упознао рече:

- Остани са мном - потребан ми је поверљив човек, а добићеш и плату. Вероватно си видео да се поред старе цркве од дрвета зида нова од камена. Не могу да нађем неког савесног човека да надгледа раднике и да буде у капели и прикупља прилоге за зидање. Чини ми се да си ти способан за то и да би ти тај посао одговарао - бићеш сам у капели и моћи ћеш да се молиш Богу колико хоћеш, ту има и одвојена собица за чувара. Остани, молим те, макар док се црква не заврши.

Дуго сам се опирао, али најзад сам морао да попустим на свештениково наваљивање. Решио сам, дакле, да останем до јесени, па отпочех да живим у капели. У почетку сам имао прилично мира, па сам могао да упражњавам молитву, али кад наиђоше празници поче да долази много света - једни да се моле, други да се досађују, трећи опет да краду са таса за прилоге. Како сам понекад за то време читао Свето Писмо или Добротољубље, неки посетиоци би се зауставили да разговарају са мном, а неки би опет молили да им прочитам нешто из тих књига.

После неког времена приметио сам једну девојку из села која је често долазила у капелу и дуго остајала да се моли. Обративши пажњу на њено шапутање, приметио сам да говори неке чудне молитве. Неке од њих су биле сасвим извитоперене. Једном је запитах:

- Ко те је томе научио?

Она ми одговори да ју је томе научила њена мајка која је православне вере, док јој је отац расколник - бесповац. Би ми је жао, па јој предложим да чита молитве правилно, по предању свете Цркве. Научио сам је Оче наш и Богородице Дјево. На крају јој рекох: понајвише изговарај Исусову молитву јер нас она приближује Богу више него остале молитве и кроз њу ћеш задобити спас своје душе. Девојка ме је послушала и гле, после извесног времена ми рече да се навикла на Исусову молитву и да осећа потребу да је непрестано понавља. Док се молила осећала је, каже, у почетку неку пријатност а затим радост и жељу да се непрестано моли. Ово ме је веома обрадовало, па јој саветовах да се што више моли призивајући Име Исуса Христа.

Лето се већ ближило крају. Многи посетиоци су долазили к мени не више само да ми траже савет или да ме слушају док читам, већ су многи долазили да ми причају своје домаће невоље, па чак и да питају за своје изгубљене ствари. Очигледно је било да су ме поједини сматрали за чаробњака.

Једнога дана она девојка дотрча к мени сва очајна. Питала ме је шта да ради. Њен отац је хтео да је уда против њене воље за расколника као што је он и да венчање не обави свештеник већ неки сељак.

- Је ли то законити брак? повика она. То је исто што и блуд. Побећи ћу ма куд.

- Али куда ћеш? Свуда ће те пронаћи. У данашње време нигде се не може без исправа, тако да ће те лако открити. Боље је да се искрено молиш Богу да Он поквари намеру твога оца и сачува те од греха и јереси. Ово је много боље од бекства.

Уколико је време више одмицало ларма споља ми је све више сметала. Најзад лето прође. Реших да напустим капелу и наставим своја путовања, па отидох код свештеника и рекох му:

- Оче, ви знате шта желим. Потребан ми је мир да бих могао да се посветим молитви, а овде је за мене и сувише бучно и прометно. Извршио сам што сте тражили од мене - остао сам читаво лето, а сада ме пустите да одем и благословите мој пут.

Свештеник никако није хтео да ме пусти:

- Шта ти овде смета да се молиш? Немаш никаквог посла осим да седиш у капели. Хлеб ти је обезбеђен. Моли се тако ако хоћеш и дању и ноћу - буди с Богом. Ти си способан и потребан за ово место -не говориш глупости са посетиоцима, побожан си и поштен и много прикупљаш за храм Божји. То је у Божјим очима веће дело од твоје усамљеничке молитве. Зашто да Си увек сам? Кад је човек међ људима далеко се лепше моли Богу. Бог није створио човека само зато да он само о себи брине, већ зато да једни друге помажемо према својим моћима. Погледај на светитеље и на васељенске учитеље, они су и дању и ноћу радили и бринули се за Цркву; они су свуда проповедали и нису остајали усамљени да се крију од своје браће.

- Бог не даје свима исте дарове, рекох ја. Многи су били проповедници, али многи су били и пустињаци. Свако ради према својим склоностима верујући да је то његов прави, Богом одређени пут. Како би иначе објаснили чињеницу да су многи светитељи оставили сва црквена достојанства и почести и побегли у пустињу, да не би били искушани у свету? Тако је свети Исак Сирјанин напустио своју архипастирску службу, а преподобни Атанасије Атонски свој манастир. Они су сматрали да их та места саблажњавају и дубоко су веровали у оне Христове речи: Каква је корист човјеку ако сав свет добије а души својој науди? (Мт. 16, 26).

- Али они су били велики светитељи.

- Ако се светитељи толико чувају људи, одговорих, колико ли тек треба да то чини један слаб грешник.

Најзад се срдечно опростих од овог доброг свештеника.

После десет врсти хода зауставих се да преноћим у неком селу. У селу је живео један сељак тешко болестан. Посаветовао сам његовој породици да га причесте светим Христовим тајнама и ујутру послаше по сеоског свештеника. Остао сам да бих се поклоним пред светим даровима и помолио за време те велике тајне. Седео сам на клупи испред куће и ишчекивао свештеника. Одједном спазих како према мени трчи она девојка коју сам у капели учио да се моли.

- Како си дошла догде? упитах је.

- Код куће је све било спремно да ме удају за расколника, па сам побегла.

Онда ми се баци пред ноге и повика:

- Смилуј ми се, поведи ме са собом, одведи ме у манастир, - нећу да се удам, хоћу да живим у манастиру и да се молим Исусовом молитвом! Тебе ће тамо послушати и примиће ме.

- Па куда да те водим? Не знам ни један манастир овде и како да те поведем без личне карте? Нигде се нећеш моћи задржати, одмах ћете пронаћи, вратити кући и казнити због бекства. Боље се врати кући и моли Богу, а ако нећеш да се удаш прави се да имаш неки недостатак. То се зове спасоносно притворство. То су исто чиниле свете матере Климента и преподобна Марина која се спасавала у једном мушком манастиру, а тако су радиле и многе друге свете девојке.

Док смо тако разговарали видех четири сељака који су колима јурили право к нама. Чим су дошли, ухватили су девојку, ставили је у кола и послали је са једним од њих. Остала тројица ми везаше руке и вратише ме у село у којем сам био провео то лето. На сва моја објашњења одговарали су вичући:

Научићемо ми тебе, свече, како се заводе девојке!

Увече ме одведоше у затвор где ми ставише ланце на ноге, па ме затворише с тим да ми се сутрадан суди. Када је свештеник чуо шта ми се догодило дошао је да ме посети, донео ми је да једем и почео да ме теши говорећи да ће ме узети у одбрану и да ће као мој исповедник изјавити да нисам имао рђаве намере. Мало поседесмо и он отиде.

Исте вечери пролазио је кроз село председник среза и чуо за овај догађај. Наредио је да се сазове збор и да се изведем пред суд. У судници сам дуго стајао и чекао. Најзад је стигао председник. Био је прилично љут и не скидајући капу седе за сто.

- Хеј, Епифане, та млада девојка, твоја кћи, није ли нешто однела из куће? повика он.

- Није господине.

- Да није правила глупости с оним идиотом овде?

- Не господине.

- Онда, пресуда је донета: с твојом ћерком ради шта знаш, а овог делију ћемо најпре мало да поучимо, па ћемо га онда сутра прогнати одавде и забранити му приступ у село. Ето тако.

На то се председник диже и отиде да спава, а мене вратише у затвор. Сутрадан рано изјутра дођоше два сељака па ме истукоше и онда пустише. Отишао сам из тог села захваљујући Господу што ми је дозволио да страдам ради Његовог Имена. Овај догађај ме је охрабрио и још више подстакло на молитву. Ништа од свега што се догодило није ме жалостило - изгледало ми је као да се све то односи на неког другог и да сам ја само посматрач; чак ми је и шибане било сношљиво јер ми је срдачна молитва веселила душу и није дозвољавала да обраћам пажњу на ма шта друго. После четири врсте хода сретох мајку оне девојке, која се враћала са пијаце. Застала је да ми каже:

- Младожења нас је оставио. Наљутио се на Акулку што је побегла од њега. Затим ми даде хлеба и колач и ја наставих пут.

Време је било суво и није ми се ишло у село да ноћим. Опазих у шуми два стога сена, па се ту сместих и заспах. Сањао сам да идем и читам поуке светог Антонија Великог из Добротољубља. Наједном ми се придружи мој старац и рече:

- Не треба то да читаш, читај овде, па ми показа 35. главу од Јована Карпатијског у којој пише: "Понекад је човек изложен увредама и искушењима због оних које је духовно помагао". Затим ми показа поглавље 41. у којем стоји: "Сви они који се буду усрдније молили биће изложени великим и страшним искушењима". На крају ми још рече:

- Не бој се и не очајавај због тога. Сети се речи апостола Јована: Већи је онај који је у вама него ли који је на свијету (И Јов. 4, 4). Сада си се на примеру уверио да нема искушења које човек не може да савлада јер ће Бог дати с искушењем и излаз (И Кор. 10, 13). Нада на ову помоћ Божју крепила је и руководила свете молитвенике који не само да су сав живот провели у непрестаној молитви, већ су из љубави и друге учили и просвећивали. Ево шта о томе говори свети Григорије Солунски: "Није довољно да се човек по заповести Божјој непрестано моли именом Исуса Христа, већ је потребно да и друге томе научи, па били они монаси или мирјани, образовани или неуки, људи, жене или деца; потребно је да у свима пробуди вољу за унутарњу молитву". Преподобни Калист Ангиликуд каже то исто: "Духовно делање, то јест унутарњу молитву, сазерцање, начине усавршавања душе, не треба чувати само за себе, већ то треба пренети и на своје ближње било усмено или писмено. Све ово треба чинити из љубави и ради општег добра. Бог је кроз премудрог Соломона рекао: Брат од брата помогнут је као град тврд и висок (Прич. 18, 19). Треба се само свим силама уклањати од гордости и пазити да добро семе божанског учења не пропадне.

Кад сам се пробудио осећао сам велику радост у срцу, а у души нове снаге. Пођох даље.

[садржај](#)

Чудесно исцељење

[садржај](#)

Много касније имао сам још један узбудљив доживљај. Ако хоћете, испричаћу вам га.

Једнога дана, двадесет четвртог марта, јавила ми се врло јака жеља да се на Благовести - дан посвећен Пресветој Богородици - причестим светим Христовим тајнама. Распитах се за цркву и рекоше ми да има једна на тридесет врсти одатле.

Путовао сам читавог тог дана и наредне ноћи само да бих стигао на јутрење. Време је било врло ружно, час снег, час киша, а поврх свега јак ветар и мраз. Пут је водио преко неког потока и тек што сам направио неколико корачаја лед се проломио и ја сам пропао у воду све до појаса. Дошао сам сав мокар у цркву и одстојао читаво јутрење и свету Литургију на којој ме је Бог удостојио да се причестим.

Да бих тај дан провео у миру, далеко од свега што би нарушавало моју духовну радост, замолио сам чувара цркве да ми дозволи да до сутра останем у његовој кућици. Целог тог дана сам био неизмерно срећан и спокојан. Лежао сам на клупи у тој хладној колибици као да сам у наручју Аврамовом, а молитва је силно дејствовала. Љубав према Спаситељу и Мајци Божијој пунила је моје срце умиљењем, а душу ми је обузимало неко радосно одушевљење. Кад је почело да се смркава одједном сам осетио јак бол у ногама. Сетих се да су мокре, али одбацивши ово расејавање поново утонух у молитву тако да више нисам осећао бол. Међутим, када сам сутра ујутру хтео да устанем нисам могао да се померим. Ноге су ми биле одузете и непокретне. Чувар ме је свукао са клупе и остао сам тако непомичан читава два дана. Трећег дана чувар ме је истерао из кућице и рекао:

- Ако ми још умреш овде, опет ћу имати трчања око тебе.

Успео сам да се на рукама довучем до црквеног трема. Ту сам лежао око два дана. Људи који су пролазили нису се освртали на мене и моје молбе.

Најзад ми приђе један сељак и отпоче разговор. Затим ми рече:

- Шта ћеш ми дати да те излечим? Ја сам од истог боловао и знам лек за то.

- Немам ништа да ти дам, одговорих.

- А шта имаш у торби?

- Само сув хлеб и књиге.

- Па добро, ако те излечим, радићеш код мене једно лето.
- Не могу ни да радим. Видиш да ми је једна рука одузета.
- Па шта онда умеш?
- Само да читам и пишем.

- А да пишеш! Па добро, научићеш мог сина да пише; он зна помало да чита, али ја бих хтео да научи и да пише. Учитељи ми много траже, двадесет рубаља за целу азбуку.

Пошто смо се споразумели, однесоше ме уз помоћ чувара код сељака где ме сместише у неку стару кућицу која се налазила на крају дворишта. Сељак отпоче да ме лечи. Пет пута дневно масирао сам ноге неком течношћу коју је он справио дугим топљењем разних животињских и птичијих костију и тек сутрадан сам могао да покрећем прсте; трећег дана сам већ могао да стојим и ходам по дворишту ослањајући се о штап. У року од недељу дана моје ноге су опет постале нормалне.

Заблагодарио сам Богу за ово, мислећи у себи: каква се премудрост Божија скрива у тварима! Суве, гњиле, скоро у земљу претворене кости, садрже у себи такву животну силу, боју, мирис и дејство на жива тела, и као да саопштавају живот умртвљеном организму! Није ли и то залог будућег васкрсења тела?! Да ми је сад онај шумар код кога сам живео, који је сумњао у свеопште васкрсење мртвих!

Пошто сам оздравио почео сам да поучавам малишана. Као пример за вежбу написао сам му Исусову молитву и задао му да је преписује. Овај посао није нимало био заморан за мене јер је мој ђак био слободан само рано изјутра пошто је преко целог дана радио код газде. Дете је било бистро и убрзо је скоро без грешке писао.

Када је управитељ, његов газда, сазнао да он пише, упитао га је ко га је томе научио. Дете одговори да је радио са сакатим богомољцем који станује у њиховој старој кућици. Управитељ - Пољак, радознао човек, дође да ме види. Затекао ме је како читам Добротољубље. Пошто смо мало поразговарали упита ме:

- Шта то читаш?

Показах му књигу.

- А, Добротољубље! Видео сам ту књигу код нашег свештеника у Вилни. Чуо сам да она садржи чудна упутства у погледу молитве, која су измислили грчки калуђери под утицајем будистичких фанатика. Чуо сам да они надују плућа ваздухом и глупо уображавају да осећају неко голицање у срцу, што тумаче као молитву Богом даровану. Треба се, брате, просто молити и тиме испунити своју дужност према Богу. Ујутру, кад устанеш треба да прочиташ Оче наш као што је учио Христос и одужио си дуг за цео дан; а ако човек стално понавља једно исто он ће или сићи с ума или оштетити срце.

- Не говорите тако о овој светој књизи. Нису ово господине, написали прости грчки калуђери, већ велики и свети људи које и ваша црква поштује, као што су Антоније Велики, Макарије Велики, Марко Подвижник, Јован Златоусти и други. Што се тиче индијских калуђера, мој старац ме је учио да су они касније узели од Светих Отаца технику срдачне молитве, изопачили је и покварили. Све поуке о унутарњој молитви у Добротољубљу су надахнуте

Светим" Писмом у којем је Исус Христос, остављајући нам Оче наш за образац молитве, још заповедио да се непрестано молимо, учећи: Љуби Господа Бога својега свијем срцем својијем и свом душом својом и свом мисли својом (Мат. 22, 37). Пазите, стражите и молите се Богу (Мар. 13, 33) и Будите у мени и ја ћу у вама (Јов. 15, 4). Свети Оци, тумачећи речи цара Давида из псалма: Испитајте и видите како је добар Господ (Пс. 34, 8), кажу да хришћанин треба све да чини да би познао лепоту молитве и нашао у њој утеху, а не да се задовољи тиме да једном дневно прочита Оче наш. Ево шта Свети Оци говоре о онима који не покушавају да науче божанствену срдачну молитву. Они сматрају да такав човек трајно греши јер се прво противи Светом Писму; друго - не признаје да постоји више и савршеније стање душе, већ се задовољава спољашњим врлинама због чега не може да стварно тежи за правдом Божјом и лишава се блаженства и радости у Богу,- треће прецењујући своје спољашње врлине, често пада у прелест и гордост.

- То је паметно, рече управитељ. Али како би ми обични мирјани могли да пођемо тим путем?

- Сад ћу вам прочитати како су неки хришћани, иако су живели у свету, научили сталну молитву. - Онда нађох у Добротољубљу Слово Симеона Новог Богослова о јуноши Георгију и почех му читати.

Ова се поука допаде управитељу, па ми рече:

- Дај ми ту књигу да је читам у слободним часовима.

- Ако хоћете даћу вам је на један дан, али више не могу јер је ја стално читам и не могу без ње.

- Добро, али макар ми препиши тај одломак; платићу ти.

- Мени новац није потребан, али ћу вам са задовољством преписати што желите у нади да ће вас Бог побудити на молитву.

Одмах сам преписао дотични одељак. Управитељ је то прочитао својој жени којој се поука исто тако допала. Од тога дана позивали су ме к себи с времена на време. Одлазио сам са Добротољубљем и читао им док су они пили чај. Једнога дана ме задржаше на вечери. Са нама је била и управитељева жена, љубазна стара госпођа. Док је јела рибу прогутала је случајно кошчицу и поред свих наших напора нисмо могли да је извадимо. Гуша ју је јако болела и два сата касније морала је да легне у постељу. Послали су по лекара на тридесет врсти одатле, а ја сам сав жалостан отишао кући.

Те ноћи, како сам лако спавао, зачух глас мог покојног старца, премда никога нисам видео у соби. Глас ми је говорио: "Тебе је онај сељак излечио, зар ти не можеш ништа да учиниш за управитељеву жену? Бог нам је заповедио да саосећамо у туђим невољама".

- Помогао бих јој драге воље, али не знам како.

- Ево шта треба да радиш. Та госпођа је одувек имала велику одвратност према рициновом уљу - већ од самог мириса њој је мука, зато јој ти дај једну кашику тог уља, она ће повратити, избацити кошчицу, а уље ће ублажити бол у гуши и жена ће оздравити.

- Али како ћу је натерати да попије кад се њој гади од тога?

- замоли управитеља да јој држи главу, а ти јој на силу сипај течност у уста. На то се пробудих, одмах отидох код управитеља и све му детаљно испричах.

- Како ће помоћи то уље, рече он, кад је већ скоро без свести и има високу температуру, а врат јој је сав отечен? На крају можемо увек да покушамо. У сваком случају уље не може штетити.

Управитељ насу мало рицинуса у чашу и некако смо успели да његова жена то попије. Одмах затим болесница је почела јако да повраћа и избацила је кошчицу и мало крви. После овога било јој је боље и убрзо је заспала.

Сутрадан ујутру када сам дошао да чујем новости о њеном здрављу, затекао сам је како пије чај с мужем. Обоје су се веома чудили овом чудесном исцељењу. Поготову их је збуњивало што сам ја у сну сазнао за њену одвратност према рицинусовом уљу о чему они нису ником спомињали. Утом дође и лекар. Управитељева жена му исприча како сам је излечио а ја опет како је мени онај сељак спасао ноге.

- Оба случаја нису изненађујућа, рече лекар, јер је ту дејствовала природна сила, али ипак прибележићу.

Лекар извади оловку и записа неколико речи у бележницу.

Убрзо се проширио глас да сам прозорљив, да сам целебник и чудотворац. Са свих страна је долазио свет да ме пита за савет. Доносили ми чак и дарове и почели да ме поштују као неког свеца. После недељу дана, пошто сам размислио о свему, уплаших се да ћу се погордити и оленити, па следеће ноћи кришом напустим село.

Долазак у Иркутск

[садржај](#)

Опет сам наставио своја усамљеничка лутања. Осећао сам се необично лако, као да ми је неки велики терет спао с леђа, а молитва је све више и више блажила душу. Срце ми је испуњавало велика љубав према Спаситељу, која се понекад преобилно изливала и умилно ширила по читавом мом бићу. Лик Господа Христа био ми је тако дубоко урезан у свест да када сам размишљао о догађајима из Еванђеља, имао сам утисак да се све то одиграва ту, пред мојим очима. Био сам тада толико узбуђен да сам плакао од радости, а у срцу осећао неизрециву срећу. Понекад сам по три дана остајао далеко од сваког људског насеља и тако, заборављајући на сав остали свет, усхићен, имао сам утисак да сем мене нико више не постоји на земљи; једино ја велики грешник, стајао сам пред својим милостивим и човекољубивим Богом. Усамљеност ми је била слатка и молитва је тада била умилнија него ли док сам био међу људима. Најзад стигох у Иркутск. Пошто сам се поклоних моштима светог Инокентија, упитих се куда ћу. Нисам желео да се дуже задржавам у вароши јер је била пренасељена. Ишао сам улицом и размишљао. Наједном застаде преда мном један трговац из града и рече ми:
- Видим да си путујући богомољац,- хајде дођи код мене.

Кад стигосмо до његове куће која је била веома лепа, он ме упита ко сам и ја му испричах за своја путовања.

- Требало би да одеш до Јерусалима, рече ми он. То ти је светиња какве нигде нема.

- Радо бих отишао, одговорих, али немам чиме да платим подвоз. За то је потребно много новаца.

- Ако хоћеш могу ти помоћи. Прошле године послао сам тамо једног старца, нашег мештанина. Слушај, рече затим, даћу ти писмо за мог сина који је у Одеси. Он тргује са Цариградом и лако ће те пребацити тамо својим лађама, а из Цариграда ће ти његови чиновници платити пут до Јерусалима који није тако скуп.

Био сам пресрећан и много сам се захваљивао мом добротвору. Највише сам, међутим, благодарио Богу који је показао тако велику љубав према мени грешном који нисам учинио никакво добро дело ни Њему ни ближњима и који само непотребно једем туђ хлеб.

Три дана сам остао код тог великодушног трговца. Затим ми је он дао писмо за његовог сина и ја пођох за Одесу у нади да ћу стићи до светог града Јерусалима.

КАЗИВАЊЕ ТРЕЋЕ

[садржај](#)

Пре поласка отишао сам до свога духовника и рекао му:

- Ускоро треба да пођем за Јерусалим; дошао сам да вам кажем збогом и да вам захвалим за вашу хришћанску милост према мени, бедном богомољцу.

- Нека Бог благослови твој пут, али још ми ништа ниси испричао о себи - ко си и одакле долазиш. Слушао сам много о твојим доживљајима са пута, па бих сад волео да знам твоје порекло и како си живео пре него што си постао путујући богомољац.

- Радо ћу вам испричати о том, рекох му. Није то дуга прича.

Живот боготражитеља

[садржај](#)

Родио сам се у једном селу у Орловској губернији. После смрти мојих родитеља, остало нас је двоје, мој старији брат и ја. Он је имао десет, а ја три године. Наш деда нас је узео код себе да би нас подигао. Био је то честит и прилично имућан старац. На главном друму држао је гостионицу и пошто је био врло добар човек, многи путници су навраћали код њега. Тако, ето, нас двојица дођосмо да живимо га њим. Мој брат је био веома жив и све време је трчао по селу, док сам ја више волео да останем поред деде. Празником су нас водили у цркву, а у кући се често читало Свето Писмо, ево, ово које носим са собом. Кад је одрастао, мој брат је почео да пије. Једном, кад сам имао десет година брат ме је гурнуо са пећи на којој смо се

обојица одмарали. При паду сам повредио леву руку и од тога времена не могу да се служим њоме јер ми се цела осушила.

Када је деда видео да нећу моћи да радим пољске радове, одлучио је да ме научи да читам. Пошто нисмо имали буквар учио ме је, ето, и овог Свето Писма. Показивао ми је слова и терао ме да сричем речи и онда исписујем слова. Тако сам, ни сам не знајући како, од дугог понављања за дедом, научио да читам. Касније када више није добро видео молио ме је да му наглас читам Библију и он ме је онда исправљао. Код нас је често свраћао писар, имао је леп рукопис и ја сам волео да га гледам кад пише.

Угледајући се на њега почео сам и ја да некако исписујем слова. Видевши моју жељу, писар ме је упутио како да радим дао ми хартију, мастило и зарезао ми пера. Тако сам, ето, научио да пишем. Мој деда се веома радовао том успеху. Једном ми је рекао:

- Бог ти је дао да будеш писмен; ваљда ће од тебе постати ваљан човек. Захвали Богу и моли се чешће.

Ишли смо у цркву на сва богослужења, а и у кући смо се чешће молили. Док су деда и баба клечали или метанисали ја сам понављао: Господе, смилуј се! Тако сам ја растао све до седамнаест година кад ми је баба умрла. Деда ми онда рече:

- Остадосмо без домаћице. Како ћемо? Твој старији брат није ни за шта, него да те ја оженим.

Дуго сам се одупирао јер сам био инвалид, али деда је толико наваљивао да су ме најзад оженили једном добром и озбиљном девојком од двадесет година. После годину дана деда се разболео и умро. Пред смрт ме је позвао, опростио се са мном и рекао:

- Остављам ти кућу и све што имам. Живи као што треба, не варај никог, а највише се моли Богу јер од Њега све долази. Уздај се једино у Њега, иди у цркву, читај Свето Писмо и помињи нас у својим молитвама. Ево ти хиљаду рубалја у сребру, чувај их, немој да их улудо потрошиш, али опет не буди тврдица, дај милостињу сиротима и прилажи цркви Божјој.

Деда умре и сахранисмо га. Међутим мој брат је бир љубоморан што сам ја добио гостионицу у наслеђе, правио ми је сплетке и ђаво га је тако далеко одвео да је одлучио да ме убије. Једне ноћи док смо спавали и кад није било гостију отишао је у оставу и запалио је, пошто је претходно узео сав новац из касе. Моја жена и ја смо се пробудили тек када је читава кућа била у пламену и имали смо времена само да искочимо кроз прозор онакви какви смо. Под јастуком смо држали Свето Писмо, па смо успели само њега да понесемо. Тако је, ето, изгорело све што смо имали. Мој брат беше ишчезао. Касније, када би се напио, хвалио се да је он упалио кућу и узео новац.

Моја жена и ја остадосмо голи и боси, без ичега, прави просјаци. Снашли смо се како смо најбоље знали - Позајмили смо нешто новца, саградили колибицу и живели бедно. Моја жена је умела одлично да преде, тка и шије, па је узимала поруцбине и радила и дању и ноћу да би се исхранили. Ја због руке нисам могао чак ни опанке да плетем. Обично смо заједно седели, ја сам наглас читао Свето Писмо, а она је радила и пажљиво ме слушала.

Понекад би и заплакала. Кад сам је питао зашто плаче кад нам је Бог дао да ипак некако живимо и састављамо крај с крајем, одговорила је:

- Узбуђена сам јер је у Светом Писму све тако лепо написано.

Сећали смо се савета мог деде, често смо постили, сваког јутра смо читали акатист Пресветој Богородици, а увече смо обоје чинили по хиљаду поклона пред иконама да не би пали у искушење. Тако смо нас двоје мирио живели неке две године. Али за чудо ништа нисмо знали о унутарњој срдечној молитви. О томе никада нисмо ни чули. Молили смо се просто језиком, метанисали без расуђивања, па ипак жеља за молитвом је била ту. Дуге молитве нам нису биле тешке и радо смо их свршавали. Свакако је имао право онај учитељ који ми је једном рекао да у човеку постоји нека тајанствена молитва које он није свестан, али која побуђује сваког од нас да се моли онако како може и уме.

После две године моја се жена тешко разболела и деветог дана, пошто се причестила, издахнула је. Остао сам сам, потпуно сам. Нисам могао ништа да радим. Остало ми је само да идем по свету и просим, али било ме је стид. Сем тога био сам много несрећан због смрти моје жене. Када бих ушао у нашу колибицу и видео њене хаљине, мараму, очајнички сам јецао и више пута сам се онесвестио од бола. Најзад не могавши да издржим од туге у нашој кућици, продадох колибицу за двадесет рубљи и поделих сиротињи женине и моје ствари. Пошто сам инвалид добио сам сталну путну исправу, па узех моју драгу Библију и пођох куд ме очи воде.

Кад сам изишао на друм решио сам да идем најпре у Кијево да се поклоним светим Божјим угодницима и да их замолим да ми помогну у мојој невољи. Чим сам ово одлучио било ми је лакше и стигао сам у Кијево сасвим умирен. Ево већ тринаест година како без престанка лутам. Посетио сам многе цркве и манастире, али сада радије идем кроз степе и поља. Не знам да ли ће ми Господ дозволити да стигнем до светог града Јерусалима. Можда ће дати Бог да у њему умрем и да се тамо сахране моје грешне кости.

- Колико ти је година? упита мој духовник.

- Тридесет и три.

То су Спаситељеве године.

КАЗИВАЊЕ ЧЕТВРТО

[садржај](#)

Мени је добро бити близу Бога.

На Господа полажем надање своје (Пс. 73, 28).

- Народна пословица је у праву кад каже: Човек снује, а Бог одређује, рекох враћајући се своме духовнику. Имао сам намеру да већ данас отпутујем за Свету земљу, али испало је друкчије,- један потпуно изненадан догађај ме је задржао још два-три дана. Нисам могао да не дођем да вам то испричам и да вас упитам за савет. Ево шта се догодило. Опростио сам се са свима и с Божјом помоћи кренуо на пут. Кад сам био код бране приметих на вратима

куће у којој сам последњи пут преноћио једног старог познаника, бившег као и ја путујућег богомољца кога нисам већ три године видео. Пошто се поздрависмо, запита ме куда идем.

- Ако Бог да у древни Јерусалим, одговорих.

- Баш добро, рече он. Имам овде одличног сапутника за тебе.

- Бог с тобом и са њим, одговорих. Но зар си заборавио да ја увек путујем сам?!

- Почекај, знам да ће ти овај сасвим одговарати, а бићете обојица један другом од користи. Отац мога газде код кога сам запослен као радник заветовао се да ће отићи у Јерусалим. Он ти неће сметати; трговац је овде, добар је старчић и потпуно глув. Можеш му викати до миле воље - он ништа не чује, а ако хоћеш да га нешто питаш мораш му то написати. Увек ћути и неће ти досађивати на путу, али ти си му неопходан. Његов син му даје кола и коње које ће продати у Одеси. Пошто старац хоће да иде пешке у колима ће носити ствари и нешто мало дарова за гроб Господњи. Моћи ћеш и ти да ставиш своју торбу у њих... Сад размисли. Зар можеш дозволити да један потпуно глув старац иде сам на тако далек пут? Свуда смо тражили неког да га поведе, али сви траже много новаца, а онда опасно је пустити га са непознатим човеком јер носи новац и скупocene дарове. Што се тебе тиче, ја ћу јемчити и газда ће те сигурно одушевљено примити; то су добри људи и веома ме воле. Већ је две године како сам код њих. Одлучи се, брате, у Славу Божију и из љубави према ближњему.

Пошто смо тако поразговарали на вратима, он ме уведе у кућу његовог газде. Видео сам да је то поштена породица и примио понуду. Одлучили смо да кренемо, ако Бог да, два дана по Божићу после божанствене Литургије.

Како се непредвиђене ствари догађају у животу, али увек Бог и Његова премудрост делују кроз наше поступке и намере, као што је написано: Јер је Бог који чини у вама и да хоћете и да творите оно што му је угодно (Филип. 2, 13).

Мој духовник ми на то рече:

- Радујем се, драги брате, што ми је Бог дозволио да те опет видим. Пошто си слободан задржаћу те да ми испричаш који сусрет из твог богомољног живота, јер ми је било врло занимљиво да слушам твоја ранија причања.

- Хоћу, драге воље, и почех да причам:

Доживео сам много и доброг и рђавог; све се не може исказати, а много сам и заборавио јер сам се трудио да углавном запамтим оно што ће моју лену душу побуђивати на молитву. Свег осталог сам се ретко присећао или боље речено, трудио сам се да заборавим прошлост како саветује апостол Павле који каже: Шта је остраг заборављам, а за онијем што је напријед сежем се и трчим к мети (Филип. 3, 13). А мој покојни старац ми је говорио да сметње за обављање срдачне молитве могу долазити и с лева и с десна, то јест ако непријатељ не успе да одврати душу од молитве празним мислима и грешним сликама, он онда буди у сећању поучне успомене и лепе мисли у намери да само одстрани дух од молитве коју он не може да поднесе. Ово последње се зове одвраћање са десне стране: душа онда напушта разговор

с Богом - молитву и упушта се у пријатне разговоре са самом собом или са околином. Стога ме је мој старац учио да у време молитве треба гонити из ума чак и најлепше и најузвишеније мисли. Ако на крају дана увидимо да смо већи део времена провели у размишљању или поучним разговорима него ли у чистој унутарњој срдечној молитви, треба ово схватити као неумереност или као себичну духовну прождрљивост. Ово је поготову важно за почетнике код којих време посвећено молитви треба да је далеко веће од времена употребљеног на друга побожна занимања. Ипак, човек не може све да заборави. Неке успомене се урежу у сећање тако живо, премда се често не подсећамо на њих, као што је случај са једном светом породицом у којој ми је Бог дозволио да проведем неколико дана.

Једна православна породица

[садржај](#)

Пролазећи кроз Тоболску губернију провео сам један дан у неком градићу. Скоро више нисам имао хлеба, па уђох у једну кућу и замолих мало за пут. Домаћин ми рече:

- Баш си у добар час стигао, моја жена је малопре извадила хлеб из пећи.

Ево, узми ову векну и моли се Богу за нас.

Захвалио сам му се и ставио хлеб у торбу. Домаћица ме тада угледа и рече:

- Како ти је стара торба, сва је исцепана, даћу ти другу! па ми даде лепу и јаку торбу.

Захвалио сам им се од свег срца и пошао даље. На изласку из града затражио сам мало соли у једној продавници и трговац ми даде читаву кесу. Био сам срећан због тога и захваљивао сам Богу што ме је упутио на тако добре људе.

Сада сам миран за недељу дана, помислих. Моћи ћу спокојно да спавам. Благосиљај душо моја Господа! (Пс. 103,1).

Пошто сам прешао пет врсти од града, угледао сам једно сиромашно село и његову убогу црквицу која је ипак била лепо споља обојена и исликана фрескама. Пошто је пут туда водио реших да се поклоним том храму Божјем. Ушао сам у паперту и молио се. У порти се играло двоје деце. Могли су имати пет или шест година. Помислих да су вероватно свештеникова деца. Пошто сам завршио молитву, пођох. Нисам направио ни десет корака кад зачух гласове иза себе:

- Сиромашку, сиромашку, причекај! - То су викала она деца, дечак и девојчица. Потом притрчаше и ухватише ме за руку, говорећи: Идемо мами, она воли просјаке.

- Нисам ја просјак, већ само пролазим овуда.

- А шта ће ти торба?

- У њој ми је хлеб за пут.

- Не мари, дођи код нас, мама ће ти дати новаца за пут.

- А где вам је мама? упитих.

- Тамо, позади цркве, иза оног дрвећа.

Деце ме одведоше у једну дивну башту у чијој средини угледах газдинску кућу; уђосмо у предсобље. Како је све било чисто и уредно! Госпођа дотрча с нама.

- Врло сам срећна. Откуда те Бог шаље к нама? Седи, седи мили мој!

Сама ми је помогла да скинем торбу, ставила је на сто и пружи ми једну веома удобну столицу.

- Јеси ли гладан? Хоћеш ли чаја? Да ли ти нешто треба?

- Много вам хвала, одговорих, имам хране у торби, а што се тиче чаја, могу мало, само ја сам сељак и нисам тако навикнут на то. Ваша љубазност ми је драгоценија од јела; молићу се Богу да вас благослови за ваше еванђелско гостопримство.

Рекавши то, осетих велику жељу да се повучем у себе. Молитва затрепта у срцу. Био ми је потребан мир и тишина да бих се препустио том светом надахнућу и прикрио његове спољашње знаке - сузе, уздахе, покрете лица и усана. Стога устадох и рекох:

- Опростите, али ја морам да идем. Нека Господ Исус Христос благослови вас и вашу златну дечицу.

- А не. Нећу те пустити да одеш. Мој муж се вечерас враћа из града, - он је судија окружног суда. Сигурно ће се много радовати да те види. Он сваког богомољца сматра за посланог од Бога. Сутра је недеља, можемо сви заједно да одемо у цркву на молитву, а после ћемо јести што нам Бог буде дао. Ми празником увек примамо бар тридесет просјака, те мале браће

Христове. А ти ми још ништа ниси испричао о себи, одакле долазиш, куда идеш? Хајде причај, ја волим да слушам побожне људе. Дечице, однесите чикину торбу у гостинску собу, он ће тамо ноћити.

После ових речи толико сам се изненадио да помислих: Је ли ово људско биће или привиђење?

Остадох да сачекам домаћина. Укратко сам јој испричао свој пут и рекао да идем за Иркутск.

- Ти ћеш онда проћи кроз Тоболск. Моја мајка живи тамо у једном манастиру као монахиња. Даћемо ти писмо за њу и она ће те примити. Често јој долазе да траже духовне савете; уосталом моћи ћеш да јој понесеш и једну књигу од Јована Лествичника, коју сам поручила за њу из Москве. Боже, како се све лепо да уредити!

Дошло је време обеда, па седосмо за сто заједно са још четири госпође. После првог јела једна од њих се диже, поклони се пред иконом, па онда нама, и отиде да донесе друго јело. За треће јело уморена је друга госпођа и на исти начин поступила. Видевши ово рекох домаћици:

- Смем ли да вас упитам да ли су ове госпође из ваше породице?

- Да, то су моје сестре: куварица, кочијашева жена, настојница и собарица.

Све су удате - код нас у кући нема девојака.

Кад сам то видео и чуо, био сам још више зачуђен и захвалио сам Богу што ме је довео код тако побожног света. Осетио сам како ми молитва снажно надире у срце, па устадох од стола и рекох госпођама:

- Ви ћете сад сигурно да се одмарате, али ја сам навикао да ходам, па ћу мало да се прошетам по башти.

- Не, ја се не одмарам по подне, рече госпођа. Поћи ћу с тобом у врт, а ти ћеш ми испричати нешто поучно. Ако идеш сам, деца ти неће дати мира, јер веома воле сиротане, Христову браћу, и путујуће боготражитеље.

Нисам имао куд, па пођох заједно са њом. У жељи да што мање говорим поклоних се и рекох:

- Молим вас, Бога ради, испричајте ми како сте постали тако добри и од кад водите овако свет живот?

- Врло једноставно, рече она. Моја мајка је праунука светог Јоасафа чије мошти почивају у Белгороду. Тамо смо имали велику кућу. Једно крило је припадало неком сиромашном племићу који је после извесног времена умро; његова жена такође. Остало је само њихово дете. Новорођенче је било потпуно сироче, па га је моја мајка узела к себи. Нас двоје смо заједно расли, имали смо исте наставнике и живели као брат и сестра. После очеве смрти, мајка је напустила град и дошла са нама у ово село. Када смо одрасли удала ме је за свог посинка, дала нам у наслеђе ово село и одлучила да се повуче у манастир. Пошто нас је благословила, посаветовала нас је да живимо хришћански, да се молимо Богу од свег срца и да више свега поштујемо највећу хришћанску заповест о љубави према ближњима, да помажемо сироту Христову Браћу, децу да васпитавамо у страху Божјем, према слугама да се односимо као према браћи. Већ је десет година како тако живимо у овој пустињи трудећи се да се придржавамо савета наше мајке. Подигли смо дом за сиротињу и у њему

имамо више од десет болесника и инвалида. Ако хоћеш можемо сутра да их посетимо.

На крају је упитах:

- А где је та књига од Јована Лествичника коју хоћете да пошаљете вашој мајци?

- Хајдемо кући да ти је покажем.

Тек што смо почели да читамо господин дође. Пољубисмо се хришћански као браћа, па ме поведе у своју собу и рече:

- Дођи код мене и благослови моју собу. Бојим се да ти је моја жена досађивала. Она је тако срећна кад наиђе на неког богомољца или болесника, да га не напушта ни дању ни ноћу - то је већ одавно обичај у њеној породици.

Дођосмо у његову собу за рад. Боже, колико је било тамо књига, дивних икона и један крст у висини човека, испред којег је било постављено Еванђеље! Прекрстих се и рекох:

- Па ово је рај на земљи. Ево Господа Христа, Његове Пресвете Мајке и Његових светитеља; а ево њихових речи и поука живих и бесмртних.

Вероватно ви често уживате у разговору са њима?

- Е да, рече господин, ја волим да читам.

- Какву врсту књига имате? упитах га.

- Углавном духовне књиге. Ово је Минеј, затим дела светог Јована Златоуста, Василија Великог; имамо још доста философских и богословских дела и много проповеди савремених беседника. Ова ме је библиотека коштала пет хиљада рубаља.

- Имате ли можда неку књигу о молитви? упитах ја.

- Ја много волим да читам о молитви.. Ево једне такве књиге коју је недавно написао један петроградски свештеник.

Господин ми показа једно Тумачење Оче наша па почесмо да га читамо.

Убрзо је дошла госпођа. Донела је чај, а деца су носила сребрну корпу пуну колача каквих никад дотад нисам јео. Господин ми узе књигу из руку и даде је госпођи рекавши.-

- Моја жена врло лепо чита. Она ће нам читати док будемо пили чај.

Слушајући је осећао сам како ми молитва надире у срце и што је више она читала то је молитва била јача и радоснија. Одједном ми се учини да је нешто прошло кроз ваздух - као да је био мој покојни старац. Тргох се; да бих то оправдао рекох.-

- Извините био сам задремао.

У том тренутку имао сам утисак да је дух мог старца продирао у мене и просвећивао мој дух. Осетих у себи неку велику светлост и многобројне мисли о молитви дођоше ми на ум. Прекрстио сам се и покушао да одагнам све то баш када је госпођа завршила са читањем. Господин ме запита да ли ми се књига допала и отпочесмо разговор о томе.

- Много ми се допада, рекох. Уосталом Оче наш је најузвишенија молитва јер нас је њој научио Сам Господ наш Исус Христос. Тумачење које сте сад прочитали је веома добро, али се оно углавном односи на хришћанска дела, док сам ја код Светих Отаца прочитао објашњење које се у првом

реду односи на тајанствени смисао ове молитве и намењено је дубљем сазерцању.

- Код којих Светих Отаца си то нашао?

- Код Максима Исповедника на пример и у "Добротољубљу" код Петра Дамаскина.

- Да ли се сећаш нечега одатле? Испричај нам то ако можеш.

- Наравно. Почетак молитве Оче наш који си на небесима, према тумачењу које сте сад прочитали, значи да треба волети све људе као браћу јер смо сви синови једног Оца небеског. То је истина, али Свети оци додају овом још једно дубље објашњење - они уче да изговарајући ове речи треба уздићи дух ка Оцу нашем који је на небесима и подсетити се да сваког тренутка имамо Бога пред собом. Речи: нека се свети име Твоје се у вашој књизи тумаче да не треба узалуд употребљавати Име Божје, међутим велики духовници

разумеју у томе молбу за унутарњу срдачну молитву, јер да би се; Име Божје стварно светило, оно треба да је утиснуто у наша срца и да одатле кроз непрестану молитву освећује и просвећује сва наша осећања и све наше духовне снаге. Речи: нека дође царство Твоје, Свети Оци објашњавају овако: Нека дође у наша срца унутарњи мир, спокојство и духовна радост. У вашој књизи пише да се молба: хлеб наш засушни дај нам данас, односи на наше телесне потребе и на све оно што нам треба да би помогли своје ближње; међутим Максим Исповедник подразумева под хлебом засушним, храњење душе небеским хлебом, а то је у ствари Реч Божја. Тај засушни хлеб је, како даље учи овај Свети отац, постизање јединства душе с Богом кроз сазерцање и сталну унутарњу молитву срца.

- Али унутарња молитва је тешка ствар, она је скоро недостижна за оне који живе у свету, повика мој домаћин. Нама је и за обичну молитву потребна велика помоћ Божја.

- Не говорите тако. Да је то изнад човекових моћи, Бог не би ту заповест дао за све. Сила се Божја у немоћи показује (ИИ Кор. 12, 9), а Свети Оци нам дају упутства којима нам олакшавају да научимо унутарњу молитву.

- Никада нисам ништа подробно читао о томе, рече господин.

- Ако желите могу вам прочитати неке одломке из Добротољубља.

Узех Добротољубље и потражих једно место код Петра Дамаскина у трећем делу књиге, и прочитах следеће:

"Треба чешће призивати Име Господа Христа него ли дисати, и то у свако доба, на сваком месту и у свакој прилици. Апостол каже: Молите се Богу без престанка. Он овим учи да се треба сећати Бога увек и свуда. Ако радиш нешто мисли на Творца који је све створио; ако видиш светлост сети се Онога Који ти је даје; ако посматраш небо, земљу, море и све што је у њима, диви се и прослављај Онога Који је све то створио, ако се облачиш, мисли на Онога Који те држи у животу и захваљуј му. Укратко - нека те све побуђује на сећање и слављење Бога. На тај начин ћеш се стално молити и бићеш увек у радости".

- Видите ли како је ово просто, лако и достижно свакоме ко има и најмање људског осећања.

Овај одломак им се много допао. Мој домаћин ме је с одушевљењем пољубио и захвалио ми се. Затим је почео да прелистава Добротољубље, па рече:

- Морам да купим ову књигу; поручићу је из Петрограда; али да бих боље запамтио преписаћу одмах ово што си нам прочитао. Молим те издиктирај ми то. Онда брзо прибележи поуку Петра Дамаскина својим лепим рукописом.

- Боже мој! повика он, па ја имам икону светог Дамаскина (то је вероватно био свети Јован Дамаскин).

Господин отвори рам и стави под стакло исписани листић, па окачивши икону на зид, рече:

- Жива реч Божјег угодника под његовом иконом често ће ме опомињати да испуњавам овај спасоносни савет.

После тога отидосмо да вечерамо. Сви укућани су опет били са нама за столом - и људи и жене. Каква тишина и какав мир за време обеда. После вечере сви се, и одрасли и деца, помолисмо Богу а онда ме замолише да прочитам акатист Исусу Сладчајшем. После молитве послуга је отишла да се одмара, а нас троје остадосмо у соби. Госпођа ми донесе једну белу кошуљу и чарапе. Дубоко се поклоних и рекох:

- Драга госпођо, чарапе нећу узети; нисам их никад носио - ми обично носимо обојке.

Она убрзо донесе неку стару кошуљу од финог жутог платна и исече је на траке, а њен муж рече да моје ципеле ништа не ваљају, па ми донесе једне потпуно нове које је носио преко чизми.

- Иди у собу, рече ми он, тамо нема никога и моћи ћеш да се пресвучеш.

Отдох да променим рубље и убрзо се вратих. Тада ме посадише на једну столицу и господин поче да ми обавија ноге у обојке, док ми је госпођа навлачила ципеле. Нисам хтео то да дозволим, али они су наваљивали.

- Молим те, седи и ћути, зар није Христос опрао ноге својим ученицима? Нисам више могао да се уздржим - заплакао сам се, а њих двоје засузише. Затим госпођа отиде код деце на спавање, а господин и ја изађосмо у башту да се мало поразговарамо. Дуго смо тако остали лежећи на трави и разговарајући. Одједном ми рече:

- Кажи ми истину: ко си ти? Мора да си из неке племићке породице и да се само правиш да си прост човек. Ти одлично читаш и пишеш и правилно говориш и расуђујеш. Сигурно је да ниси васпитан као сељак.

- Говорио сам потпуно искрено с вама и с вашом женом. Све што сам рекао о свом пореклу истина је и никада нисам ни помишљао да вас лажем нити да вас преварим. И зашто бих? Оно што говорим не долази од мене, већ од мог богомудрог старца или Светих Отаца код којих сам читао о ономе што сам вам говорио; а што се тиче унутарње молитве која највише просвећује мој неуки ум, ни њу нисам сам стекао - она се родила у мом срцу по милости Божјој и захваљујући труду мог старца. Све ово је могућно сваком човеку. Довољно је да пажљиво сиђемо у срце и да мало чешће призивамо Име Исуса Христа. Тада човек убрзо осети неку унутарњу светлост, све постаје јасно и у тој светлости разумевамо тајне Царства Божјег. Већ је и то

велика тајна кад човек стекне моћ удубљивања, понирања у себе, кад стварно упозна себе и тихо оплакује своју грешност и своју искварену вољу. Није одвећ тешко здраво мислити и разговарати са људима јер су дух и срце човека постојали пре но што су настале науке и људска мудровања. Човек може увек да образује свој ум разним наукама или искуством, али тамо где нема разума, наука неће ништа помоћи. Највећа тешкоћа је што смо ми сувише далеко од самих себе и што мало желимо да се приближимо себи. Ми увек бежимо од тога да се суочимо са собом и више волимо беспослицу од истине. Обично мислимо: "Волео бих да имам развијен духовни живот, да се бавим молитвом, али немам времена, послови и бриге ме спречавају да се стварно предам томе". Али шта је важније, шта је корисније - вечни живот и светост душе или пролазни живот тела за који се толико много бринемо? Управо ово о чему сам говорио, доводи људе или до мудрости или до лудости.

- Опрости ми, драги брате. Ја те нисам испитивао само из радозналости, већ са најбољом намером. Сем тога пре две године имао сам један веома чудан доживљај.

Једног дана дође к нама неки стари просјак, сав изнемогао; на исправама му је писало да је демобилисани војник. Био је толико сиромашан да је био скоро наг. Говорио је мало и то као човек са села. Примили смо га у наш дом и после пет дана се разболео. Пренели смо га у засебну кућицу и ту смо се моја жена и ја бринули о њему. Када је већ било јасно да је на смрти, позвали смо свештеника који га је исповедио, причестио и припремио за смрт. Уочи своје смрти затражио ми је хартију и перо и замолио да се врата затворе и да нико не улази док он буде писао свој тестамент којег је требало да ја после његове смрти пошаљем његовом сину у Петроград. Био сам запрепашћен када сам видео како лепо пише. Реченице су му биле одлично склопљене, лепе и пуне нежности. Сутра ћу ти показати тај тестамент; задржао сам за себе један препис. Све ме је то толико изненадило да сам побуђен радозналошћу замолио да ми исприча своје порекло и живот. Пошто сам му дао реч да нећу о том ништа говорити док је он жив отпоче да ми прича:

"Био сам кнез, веома богат; водио сам распустан и раскошан живот. Жена ми је умрла, па сам живео са сином који је био капетан у гарди. Једне вечери када сам се спремао да изађем на један велики бал, био сам се наљутио на мог собара и онако разјарен ударио га.

То се догодило увече. Сутрадан ујутру слуга је издахнуо, али томе нисмо придавали важности. Ја сам се помало кајао због своје напраситости и онда цео догађај сасвим заборавио. После шест недеља собар је почео да ми се јавља у сну; сваке ноћи долазио је да ми пребацује и непрестано је понављао: "Зли човече, ти си ме убио". Затим је почео да ми се јавља и док сам био будан. Привиђење је бивало све чешће и чешће и на крају ме више никако није напуштало. Најзад сам почео да виђам и друге умрле - људе које сам тешко увредио, жене које сам завео. Сви су ми они пребацивали за моје поступке и више ме нису остављали на миру. Нисам могао ни да спавам, ни да једем ни ма шта да радим. Био сам толико исцрпен да сам

био кост и кожа. Напори најбољих лекара остали су без успеха. Отишао сам у иностранство да се лечим, али после шест месеци лечења не само да се моје стање није ништа поправило већ привиђења нису престајала да се умножавају. Вратили су ме више мртвог него живог. Моја душа је и пре смрти познала шта су паклене муке. Тада сам се уверио да постоји пакао и сазнао шта то значи. У тим мукама сам најзад схватио своја безакоња, покајао сам се, исповедио, ослободио све своје слуге и дао завет да ћу остатак живота провести у тешком раду и да ћу се цело време крити преобучен у просјака, као последњи међу последњима. Чим сам се чврсто одлучио на ово, привиђења су нестала. Моје измирење са Богом ме је испунило великом радошћу и миром. Тада сам кроз лични доживљај разумео шта је рај Божји и како се Царство небесно усељава у наша срца. Ускоро сам потпуно оздравио, па сам почео да спроводим у дело своју намеру. Узео сам исправе демобилисаног војника, тајно сам напустио свој родни крај и ево већ петнаест година како лутам Сибиром. Некада сам радио под најам код сељака, понекад сам просио у Име Господа Христа. О колику сам радост осећао у тој беди, какав мир у души! Ово може да разуме само онај кога је Бог по Својој милости са дна пакла уздигао у рај".

- На то ми даде свој тестамент да га пошаљем његовом сину. Сутрадан је издахнуо. Још чувам препис тог тестаmenta у Светом Писму које је у мојој торби. Ако хоћеш да га прочиташ показаћу ти га.

Раширих лист и прочитах:

"У име Бога у Тројници прослављаног, Оца и Сина и Светога Духа!

Драги сине,

[садржај](#)

Ево већ петнаест година како ниси имао вести од мене, али ја сам понекад сазнао понешто о теби и гајио према теби велику родитељску љубав. Та љубав је оно што ме и сада гони да ти пошаљем ове моје последње речи, у жељи да ти послуже као лекција за будући живот.

Ти знаш колико сам ја пропатио да бих искупио свој грешни и неразборити живот, али не знаш радост коју су ми за време мог просјачког живота донели плодови покајања.

Умирем спокојан у кући мог добротвора који је према томе и твој, јер добротворства учињена оцу прелазе и на сина. Изрази му своју захвалност како најбоље будеш могао.

Дајући ти свој очински благослов, ја те од свег срца молим да се сећаш Бога, да слушаш глас савести, да будеш добар, мудар и разуман, да се са љубављу односиш према свима који су ти потчињени, да не презиреш сиротињу и намернике, сећајући се да су немаштина и луталачки живот помогли твом оцу да нађе мир својој души.

Молећи Бога да излије на тебе Своју милост, ја мирно склапам очи у нади на вечни живот по милости Искупитеља света, Господа нашег Исуса Христа.

Твој отац".

Тако смо нас двоје разговарали кад ја упитах мог доброг домаћина:

- Баћушка, ви мора бити да имате често неприлике са вашим домом за госте, јер данас има много наших богомољаца који су то постали само из небриге и лености и који се пренемажу на путу, као што сам и сам имао често прилику да видим.

- Не. Такви су били доста ретки, одговори он. Имали смо срећу да к нама долазе само прави путујући богомољци. Кад се догоди да не изгледају озбиљни, ми смо са њима утолико пажљивији и задржавамо их извесно време у прихватилишту. У додиру с нашим побожним сиромасима Христовом браћом, они се често поправљају и одлазе са смиреношћу и љубављу у срцу. Није тако давно било кад смо имали један такав случај. Један бивши трговац беше толико морално пропао да су га сви терали и више нико није хтео ни кору хлеба да му удели. Био је пијанац, убојица и свађалица, а још је и крао. Једнога дана дође к нама гоњен глађу. Тражио је хлеба и ракије - много је волео да пије. Лепо смо га примили и рекли му да остане код нас да ћемо му дати ракије колико хоће, али само под условом да кад се напије одмах оде у кревет, јер ако буде направио и најмањи испад, не само да ћемо га избацити већ ћемо га предати властима да га ухапсе. Он је то прихватио и остао код нас. Читаве једне недеље и више, пио је колико је хтео и сваког пута како је обећао, а поготову из страха да не буде лишен ракије, одлазио је да легне. Када би се отрезнио браћа из прихватилишта су га преклињала да се макар мало уздржи од пића. Тако је он почео мање да пије и за три месеца свео количину ракије коју је пио на дан на разумну меру. Затим се негде запослио и престао да једе туђ хлеб. Баш је прекјуче био да ме посети.

Колико мудрости код људи који живе по заповестима хришћанске љубави, помислих, па узвикнух:

- Благословен Бог Који излива милост Своју у окриљу вашег дома.

После свих ових разговора мало починусмо. Нешто касније, кад смо зачули звона која су оглашавала јутрење, отишли смо у цркву где смо затекли госпођу са децом. Одстојали смо јутрење, па онда свету божанствену Литургију. Господин, његов син и ја смо били за певницом, а госпођа са девојчицом пред царским дверима како би што боље виделе преношење светих Дарова. Боже мој, како су се ти људи усрдно молили и колико су суза пролили од духовне радости. Њихова су лица била некако озарена и посматрајући их нисам могао а да се и ја не заплачем.

После богослужења домаћини, свештеник, слуге и сви просјаци седоше заједно за трпезу. Било је најмање четрдесеторо које просјака, које инвалида, болесника и деце. Какав мир и тишина су владали за столом!

Скупљајући храброст полако рекох мом домаћину:

- По манастирима имају обичај да за време јела читају житија Светих. И ви би то могли да установите пошто имате сва житија по месецима.

Домаћин се окрете својој жени и рече:

- Стварно, Марија, требало би да заведемо то. Сви ћемо имати користи од тога. Ја ћу читати на првом обеду, други пут ти, па наш свештеник и остала браћа по реду, која знају да читају.

Свештеник, једући, рече:

- Ја бих драге воље, али за читање немам ни тренутка времена. Чим крочим код мене у кућу, не знам шта ћу пре, свуда само посао и брига; треба ово, треба оно; имам пуно деце, стоку у пољу, и цео дан проведем око њих тако да ми ни часак не остаје за читање и образовање. Оно што сам научио у Богословији, већ сам одавно заборавио.

Кад сам то чуо, задрхтах, али ме госпођа ухвати за руку и рече:

- Отац говори тако из скромности; он увек себе понижава, али то је диван и побожан човек. Већ двадесет година како је удовац и не само да је сву своју децу сам подигао него сад и унучиће чува, а уз то веома често служи у цркви.

Ове речи ме подсетише на Никиту Ститата из Добротољубља, који каже: Према унутарњем настројењу душе мења се и сама природа ствари; то јест, свако од нас мисли о другом према ономе што је он сам. Мало даље он још каже: "Онај који је стекао молитву и достигао праву хришћанску љубав, тај не разликује људе, не разликује грешнике од праведника и подједнако воли и једне и друге и никога не осуђује, баш као и Сам Бог", "Који заповеда своје сунцу, те обасјава и зле и добре, и даје дажд праведнима и неправеднима". (Мат. 5 45).

Поново сви заћутасмо. Преко пута мене је седео један потпуно слеп просјак из прихватиштва. Господин га је хранио, делио са њим своју рибу, пружао му кашику, давао му да пије. Гледао сам га пажљиво и како је непрестано имао полуотворена уста, приметио сам да без престанка креће језиком.

Упитах се да ли се овај можда не моли, па почех да га пажљиво посматрам. Пред крај ручка једној старици је позлило, гушила се и стењала. Господин и госпођа су је одвели у њихову спаваћу собу и положили је на кревет.

Госпођа је остала крај ње, свештеник је отишао да за сваки случај донесе свете Дарове, а господин је наредио да се упрегне коњ и пуним трком је одјурио по лекара. Цео се свет беше разишао.

Наједном осетих велику жељу да се молим и потребу да се сав препустим молитвеним изливима, јер је већ два дана како нисам могао да се повучем у мир и тишину. Осећао сам у срцу као неки талас који је спреман да се излије по читавом мом бићу и пошто сам га задржавао осећао сам у срцу јак, али пријатан бол који ме је само још више гонио у усамљеност на молитву. Тада сам разумео зашто су прави молитвеници бежали далеко од света и сакривали се од сваког; разумео сам исто тако зашто је преподобни Исихије називао и најмудрији разговор, ако се сувише отегне, празнословље и зашто је свети Јефрем Сирјанин говорио: "Лепа реч је сребро, али ћутање је злато". У тим мислима стигао сам до прихватиштва.

Тамо беху сви заспали после обеда. Попео сам се на таван, мало се смирио, одморио и помолио Богу. Када су се сиромаси пробудили потражио сам оног слепца и отишао заједно са њим у башту. Седосмо у један усамљени кутак и отпочесмо разговор:

- Реци ми, Бога ради и мојој души на корист, да ли ти то упражњаваш Исусову молитву?

- Већ је одавно непрестано понављам.

- И шта осећаш?

- Само то да ни дању ни ноћу не могу без ње.

- Како ти је Бог открио то духовно делање? Молим те испричај ми то детаљно, драги брате.

- Па ето, био сам кројач у овом крају, зарађивао сам хлеб тако што сам ишао по разним губернијама и шио сељачка одела. Догодило се да сам се код једног сељака дуже задржао да би посашивао одећу за целу породицу. Једнога дана када је био празник, пошто се није радило, видео сам три старе књиге крај иконе. Упитао сам домаћина:

- Да ли неко чита у вашој кући?

- Нико, одговорише ми. Те су књиге припадале нашем стрицу који је био писмен.

Узех једну од књига, отворих је насумице и прочитах следеће што још увек памтим:

"Стална молитва је непрестано призивање Имена Господа Христа; било да идеш или стојиш, било да си за столом или на послу, у свакој прилици, на сваком месту и у свако доба треба призивати Име Божје."

Размислио сам о оном што сам прочитао и увидео да ми то потпуно одговара. Тако сам радећи свој кројачки посао понављао тихо молитву. Био сам због тога необично срећан. Људи који су живели са мном у изби приметилише ово и почеше да ме исмевају:

- Јеси ли ти чаробњак да стално тако мрмљаш, или пак нешто врачаш?

Да би се што боље прикрио престао сам да крећем устима за време молитве, већ сам само мрдао језиком. Најзад сам се толико навикао да је језик сам од себе говорио молитву по цео дан и целу ноћ. Ово ми је веома пријало.

Дуго сам тако радио, све док нисам одједном потпуно ослепео. Код нас у породици сви пате од очију. Како сам веома сиромашан, општина ми је нашла једно место у сиротишту у Тоболску. Ишао сам тамо када сам наишао на ову господу и они су ме задржали код њих, јер хоће да ме колима одвезу тамо.

- Како се звала та књига коју си читао? Није ли то можда било Добротољубље?

- Богме не знам. Нисам гледао наслов.

Отидох по своје Добротољубље и нађох у четвртом делу код патријарха Калиста речи које ми је слепац напамет изговорио и почех да читам.

- То је то, повика он. Читај, читај, молим те, јер је то стварно истина.

Кад дођох на оно место где пише: "Треба се молити срцем", он ме упита шта то значи и како се у томе треба вежбати. Рекох му да је у овој књизи све до детаља изложено о унутарњој срдачној молитви и он ме стаде много молити да му читам све што се на њу односи.

- Знаш како ћемо, рекох. Кад мислиш да пођеш за Тоболск?

- Па могу и одмах, ако хоћеш, одговори он.

- Онда овако. Ја сам хтео да кренем сутра, ако хоћеш поћи ћемо заједно, па ћу ти ја уз пут читати све што се односи на унутарњу срдачну молитву и указаћу ти како да продреш у своје срце.

- А кола? запита он.

- Ма, остави кола. Одавде до Тоболска има само 150 врсти, ићи ћемо полако. Веома је пријатно путовати удвоје и тако је некако zgodније да се заједно чита и разговара о молитви.

Најзад се сложисмо. Увече господин је лично дошао да нас позове на вечеру. После обеда му рекосмо да смо решили да сутра пођемо и да нам кола нису потребна јер хоћемо да уз пут читамо Добротољубље. На то нам он рече:

- Добротољубље ми се много допало. Већ сам написао писмо и спремио новац, па ћу сутра кад будем ишао у суд поручити да ми се следећом поштом пошаље из Петрограда.

Сутрадан ујутру пођосмо на пут, пошто смо се захвалили нашим племенитим и примерним домаћинима. Њих двоје нас испратише читаву врсту, па се опростисмо.

Слепи сељак

[садржај](#)

Старац и ја смо ишли полако; прелазили смо дневно само десет до петнаест врсти, а све остало време смо проводили седећи на неком мирном месту и читајући Добротољубље. Прочитао сам му све што се односи на срдачну молитву и то по реду који ми је препоручио мој покојни старац, то јест прво књигу Нићифора монаха, затим Григорија Синаита и тако редом. Како је пажљиво и предано слепац пратио моје читање како је био узбуђен и срећан! Почео је да ми поставља таква питања о молитви на која мој прост ум није био у стању да му одговори. Пошто је саслушао шта сам му прочитао, упитао ме је како да умом нађе срце, како да уведе у њега Исусову молитву и да се тамо непрестано моли. Рекох му:

- Без сумње ти не можеш видети, али умом можеш да представиш себи оно што си раније видео: човека, неки предмет, или неки од делова твог тела,

руку или ногу! Можеш ли да их замислиш јасно као кад си их видео и можеш ли, иако слеп, да управиш поглед у њих?

- Могу, одговори он.

- Онда, замисли своје срце, управи поглед кроз груди на њега и пажљиво послушај како откуцава. Кад се навикнеш на то, а ти се потруди да, не губећи из вида срце, за сваки откуцај вежеш речи молитве. То јест са првим откуцајем изговори или помисли Господе, са другим Исусе, са трећим Христе, са четвртим помилуј, са петим ме и често то понављај. То ће ти бити лако, јер си већ припремљен на срдачну молитву. А кад се навикнеш на ово, покушај да напореда са дисањем уводиш и изводиш Исусову молитву у срце и из њега. Ево како: кад удишеш говори или помисли: Господе Исусе Христе, а издишући: помилуј ме. Ако будеш често и подуже тако радио ускоро ћеш осетити лак бол у срцу и онда ће се постепено јављати у њему нека умилна топлина. Тако ћеш, с Божјом помоћу, доћи до непрестане унутарње срдачне молитве, која ће се сама од себе вршити. Али притом се чувај од свих представа које ти се буду јављале у уму за време молитве. Одбацај свако маштање, јер нам Свети Оци заповедају да за време молитве чувамо свој ум слободним од сваке помисли и слике, од свега што није молитва, да не би пали у прелест.

Слепац ме је пажљиво слушао, усрдно се вежбао у свему што би од мене чуо и ноћу на одморишту проводио је доста дуго у тим вежбама. После пет дана осетио је у срцу јаку топлину и неизрециву радост. Сем тога, осећао је велику љубав према Спаситељу и јаку жељу да се непрестано моли. Понекад би видео неку светлост али без икакве друге појаве или предмета у њој. Када би силазио у срце, чинило му се да тамо види неки велики бљештави пламен који избија из срца и обасјава читаво његово биће. Тај му је пламен омогућавао да види и удаљена збивања, као што је било овом приликом.

Пролазили смо шумом. Ћутао је и сав је био удубљен у молитву. Одједном ми рече:

- Каква несрећа! Црква је у пламену и ево и звоник се сада срушио.

- Престани да уображаваш тако на празно, рекох му, то је искушење. Треба увек одмах одбацити свако сањарење. Како би могао да видиш оно што се догађа у вароши? До ње има још дванаест врсти.

Слепац ме послуша и настављајући молитву заћута. Увече, када смо стигли у град стварно сам видео да је више кућа изгорело и да је звоник срушен - био је подигнут на дрвеним стубовима. Око цркве се било скупило много света који се дивео како звоник при паду није никога повредио. По ономе што сам сазнао, несрећа се догодила тачно онда када је слепац повикао у шуми.

- Ти си рекао да сам се преварио, рече он, а видиш да нисам. Како онда да не захваљујем и не волим Господа Христа Који јавља Своју милост и грешницима и слепцима и неукима! Хвала и теби, драги брате, што си ме научио срдачној молитви.

На то му рекох:

- Воли Господа и захваљуј му, али чувај се да свако виђење сматраш за непосредно откривење благодати Божје, јер се оно често догађа као последица природних закона. Људска душа није само везана за место и за материју, она може да види и у мраку, а исто тако она може да види и удаљена збивања као и она која су јој пред очима. Али ми не користимо ту способност наше душе јер је она оптерећена или задебљалошћу тела или збрканошћу мисли и расејаношћу помисли. Кад усредсредимо пажњу у себе, кад се издвојимо из свега оног што нас окружује и кад изоштримо ум, тада се душа потпуно враћа самој себи и дела свим својим моћима, што је сасвим природна ствар. Мој покојни старац ми је говорио да не само молитвеници, већ и болесници, као и људи специјално обдарени за то, када се нађу у некој замраченој просторији виде светлост која зрачи из сваке ствари и прозиру мисли других. Међутим непосредно дејство благодати Божје за време молитве је тако величанствено да се оно речима не може исказати нити се може са било чим вештаственим упоредити; све чулно неупоредиво је ниже од сладосног осећања које благодат рађа у срцу. Слепац ме је пажљиво саслушао и постао још више смирен него раније. Молитва је непрестано деловала у његовом срцу и бескрајно га радовала. И ја сам био срећан због тога и захваљивао сам Богу што ми је показао толику веру код овог Свог слуге.

Најзад стигосмо у Тоболск и ја га одведох у прихватилиште. Пошто смо се срдачно опростили, наставих пут:

Читавих месец дана сам полако путовао и уз пут размишљао о томе како је корисно и утешно срести живе примере побожности и доброте. Често сам читао Добротољубље и тамо проверавао све што сам рекао слепцу. Његов пример је и мене бодрио и будио у мени ревност и љубав према Спаситељу. Срдачна молитва ме је толико веселила да сам мислио да човек не може бити срећнији на земљи од мене. Питао сам се каква је то небеска радост која може бити већа од ове? Та срећа није само обасјавала моју душу, већ ми је спољашњи свет изгледао преkrасан - све ме је позивало да волим и славим Бога. Људи, дрвеће, биље, животиње - све ми је било некако блиско и свуда сам откривао насликано Име Исуса Христа. Понекад сам се осећао толико лак да ми се чинило да немам тела и да лагано лебдим у ваздуху. Понекад сам се опет сав узбуђен удубљивао у себе. Тада сам јасно видео унутар мог бића и дивио се премудром устројству човечјег тела. Понекад сам опет осећао толико велику радост као да сам постао цар. У свим тим утехама молио сам Бога да ми дозволи да што пре умрем и да могу да Му се тамо, у царству духова, бацим пред ноге и истопим пред Њим од благодарности.

Вероватно сам се био сувише предао тим осећањима, или је можда Бог тако хтео, тек после извесног времена почех да осећам неки страх и трепет у срцу. Помислих: "Да ми се не приближује нека невоља или напаст, као онда са оном девојком коју сам учио Исусовој молитви у капели?" Црне мисли нападоше на мене као облаци. Сетих се речи преподобног Јована Карпатијског који је говорио да је учитељ често изложен поругама, невољама и напастима због оних које је духовно помагао. Пошто сам се

бранио од таквих мисли, удубих се још више у молитву и страх се потпуно изгуби. Осетио сам се јачим, па помислих: "Нека буде воља Божја! Спреман сам да поднесем све што ми Господ Христос буде послао да бих окајао своје грехе. Уосталом сви они које сам недавно поучио унутарњој молитви већ су, пре но што су ме срели, били припремљени за то тајним дејствима Божјим". Ова помисао ме је потпуно умирила и ја наставих пут у молитви и радости још срећнији него раније. Следећа два дана време је било кишовито и пут је био толико блатњав да сам се више пута заглавио. Пролазио сам кроз степе и читавих петнаест врсти нисам наишао ни на какво људско насеље. Најзад увече спазих дом крај пута и обрадовах се што ћу моћи да се ту одморим и преноћим, а сутра, даће Бог, па ће ваљда бити лепше време.

У поштанској станици

[садржај](#)

Приближавајући се згради видех једног старца у шињелу. Седео је крај пута у близини дома и изгледао је пијан. Поздравих га и рекох:

- Коме треба да се обратим за преноћиште?
- Коме другом него мени, повика старац; ја сам овде газда. Ово је поштанска станица. Ја сам управник.
- Онда молим вас, баћушка, дозволите ми да преноћим код вас.
- А имаш ли ти личне исправе? Дај да их видим.

Дадох му исправе, а он држећи их у рукама поче да виче:

- Где ти је лична карта?
- Држите је у рукама, одговорих.
- Па добро, онда хајдемо унутра.

Пошто је ставио наочаре прегледао је моје исправе и рекао:

- Изгледа ми да је све у реду. Можеш остати. Ја нисам лош човек, ево, сад ћу ти донети чашицу.
- Ја не пијем, рекох му.
- Па не мари, остани макар да вечераш са нама.

Он седе за сто заједно са куварицом, младом женом, која такође беше мало попила. Седох и ја са њима. Цело време вечере нису престајали да се свађају или да грде једно друго и на крају се стварно завадише. Газда је отишао да спава у магацин, а куварица је остала да опере судове и даље гунђајући против њега. Пошто сам видео да се она неће скоро смирити упитах је:

- Где бих могао да легнем? Веома сам уморан од пута.
- Ево, спремићу ти кревет, баћушка.

Она намести једну клупу поред оне која је била крај прозора, прекри све поњавом и даде ми један јастук. Испружих се и затворих очи као да спавам. Још дуго времена куварица се мотала по соби док најзад није завршила посао, онда је угасила светлост и пришла мени. Наједном прозор који се налазио на углу разби се са ужасним треском. Рам и окна се распршташе у комадиће. У исто време споља се зачуше јауци и ломљава. Преплашена

жена одскочи до насред собе и сруши се на под. Скочих са лежаја мислећи да ми се земља отворила под ногама, кад спазих два кочијаша како уносе у избу једног човека толико крвавог да му се ни лице није видело. Све ово је још више повећало мој страх. Рањеник је био државни гласоноша и овде је требало да промени коња. Кочијаш поштанских кола је лоше заокренуо и ударио рудом у прозор. Како је под прозором била рупа кола су се преврнула, а гласоноша је ударио главом о колац који је био на ивици пута. Гласоноша затражи воде и вина да би очистио рану, па пошто је испио једну чашу повика:

- Дајте коње!

Приђох му и рекох:

- Како ћете на пут са толиком раном?

Гласоноше немају времена да болују, одговори он и изгуби се. Кочијаш пренесоше куварицу до пећи, покрише је и рекоше:

- Преплашила се.

Управник поште насу мало ракије, попи и поново оде да спава. Остадох сам.

Ускоро је жена уморана и почела да хода по соби од једног угла до другог као да је месечар. Најзад изиђе из куће. Помолих се Богу и пошто сам био веома уморан убрзо заспах.

Ујутру сам се опростио са домаћином и наставио даље свој пут. Испуњен вером, надом и захвалношћу молио сам се уз пут и славио Оца нашег небеског Који ме је избавио од блиске несреће.

Шест година после овог догађаја, пролазећи поред једног женског манастира, ушао сам у цркву да се помолим Богу. После богослужења игуманија ме је љубазно примила и угостила чајем. Пошто најавише неке госте који су ту били у пролазу, она изађе да их дочека и остави ме са калуђерицама које су ме послуживале. Чај ми је сипала једна монахиња која је одисала великом смиреношћу. Заинтересовах се за њу, па упитах:

- Има ли дуго, сестро, како сте у овом манастиру?

- Пет година, одговори она. Кад су ме довели овде била сам умно оболела, али Бог ми се смилова. Мати игуманија ме је примила код себе у ћелију и замонашила.

- А како сте се разболели?

- Од страха. Радила сам у некој поштанској станици. Једне ноћи, док сам спавала, коњи су провалили прозор и од страха сам полудела. Моји родитељи су ме водили читаву годину дана по разним светим местима и ето тек овде сам се излечила.

Када сам то чуо веома сам се обрадовао и прославио Бога Који је све тако мудро и добро уредио.

Доживео сам још много којечега, рекох обраћајући се мом духовнику. Кад бих хтео да вам све испричам ни три дана ми не би била довољна. Ако хоћете испричаћу вам само још један свој доживљај.

Једног сунчаног летњег дана приметио сам недалеко од пута гробље, управо црквицу са парохијским домом и гробље. Звонило је за богослужење, па пожурих у цркву. Људи из околине су пристизали, али многи од њих уместо да уђу у цркву седели су на трави у порти. Кад ме видеше повикаше:

- Немој тако да журиш, имаш времена. Овде се полако служи, свештеник је болешљив и врло спор.

Стварно, Литургија је трајала врло дуго. Свештеник, млад човек, блед и мршав, служио је веома споро, али с побожношћу и много срца. На крају службе одржао је одличну беседу о томе како да човек задобије љубав Божју.

Када се све завршило свештеник ме је позвао да ручам код њега. За време јела му рекох:

- Ви служите, оче, са много вере, али прилично споро.

- Да, одговори он. То се никако не допада мојим парохијанима и доста ми пребацују, али нека, ја волим да размишљам и одмерим сваку реч молитве пре но што је произнесем гласно. Ако човек тако не ради, речи немају никакве вредности ни за друге ни за мене. Све је у духовном животу и пажљивој молитви. О како се људи мало баве духовним унутарњим делањем, додаде он. А то је само зато што се то не жели и што се свет мало брине за унутарње просвећење.

- Али како доћи до тога? запитих ја. То је веома тешко.

- Ни најмање. Да би човек задобио унутарње просвећење и постао духован треба одабрати један текст из Светог Писма и пажљиво размишљати о њему што дуже можемо. Кроз то човек открива светлост разума. А што се тиче молитве треба поступити на исти начин. Ако желиш да ти молитва буде чиста, права и успешна, треба изабрати неку краћу молитву, састављену од неколико речи, али снажних речи и дуго и често је понављати. Ето, тако се стиче расположење за молитву.

Ови свештеникови савети су ми се много допали јер су једноставни и корисни, а у исто време мудри и дубоки. Захвалих се Богу у души што ми је дао да упознам једног истинског пастира Његове Цркве.

На крају ручка свештеник ми рече:

- Сада иди мало да се одмориш. Ја ћу да читам Свето Писмо и припремам проповед за сутрадан.

Отидох у кујну. Тамо је била само једна старица која је седела повијена у једном углу и кашљала. Седох крај прозорчета, извадих из торбе Добротољубље и почех да читам. После извесног времена приметио сам да је старица непрестано понављала Исусову молитву. Био сам веома срећан када сам чуо како се призива Свето Име Божје, па јој рекох:

- Како је лепо, мајко, што се тако молиш. Стварно је то највеће и најхришћанскије дело.
- Да, баћушка. На крају мојих дана то ми је велика утеха. Бог нек ми се смилује.
- Да ли се одавно тако молиш?
- Од младости, баћушка. Да ми није Исусове молитве не бих могла живети јер ме је она спасла беде и смрти.
- Како то? Испричај ми то, молим те, у славу Божју и у част благодатне силе Исусове молитве.

Заклопих Добротољубље, па седох поред ње и она отпоче да прича:

- Била сам лепа и млада девојка. Моји родитељи су ме верили и уочи венчања, пре но што је младожења ушао у кућу, одједном, кад је имао још свега десетак корака до куће, пао је мртав. Овај догађај ме је толико уплашио да сам одлучила да се не удајем, већ да идем по светим местима и молим се Богу. Моји родитељи су били вољни да ми даду новца за пут, али нисам смела да пођем јер сам се бојала да ме због моје младости неваљали људи не нападну. Једна старица која је већ много година обилазила света места ми рече да треба непрестано да понављам Исусову молитву и убеди ме да ће ме та молитва штитити од опасности. Поверовала сам у оно што ми је рекла и стварно никада ми се ништа рђаво није догодило, па чак ни у најзабаченијим крајевима кроз које сам путовала. Када сам остарила разболела сам се и срећом, овдашњи свештеник ме је примио у своју кућу.

Све сам ово слушао са радошћу и нисам знао како да заблагодарим Богу за овај дан у коме сам научио толико корисних ствари. Мало после замолах овог светог и племенитог свештеника да ме благослови и сав срећан наставих пут.

[садржај](#)

На путу за Казан

[садржај](#)

А ево како сам се недавно у Казанској губернији, идући овамо, још једном уверио у моћ Исусове молитве чак и онда када се несвесно свршава. Стварно ова молитва је најсигурнији и најкраћи пут до духовних блага. Једне вечери морао сам се задржати у неком татарском селу. Када сам ушао у село приметио сам једна кола испред неке куће и кочијаша Руса у њима. Обрадовавши се томе, одлучих да замолим за преноћиште у тој кући, мислећи да ћу бар преноћити са хришћанима. Приближих се и упитих кочијаша чија су то кола. Одговори ми да његов газда није одатле, већ да он путује из Казана за Крим. Док сам говорио са њим, господин повуче кожну завесу са врата, погледа ме и рече:

- Провешћу ноћ у колима, татарске куће су сувише прљаве.

Мало после он изиђе из кола да се мало прошета пошто је вече било лепо.

Отпочесмо разговор. Дуго смо причали и он ми отприлике рече следеће:

- До шездесет пете године служио сам у морнарици као капетан брода.

Када сам остарио добио сам костобољу и затражио пензију. Живео сам на Криму, на имању моје жене. Био сам скоро све време болестан. Моја жена је много волела друштво; волела је нарочито да игра карте. После извесног времена досадило јој је да живи са болесником и отишла је у Казан код наше кћери која је тамо удата за једног вишег чиновника. Однела је све са собом, чак је и сву послугу повела. Оставила ми је само једно моје кумче од осам година да ме служи.

Живео сам тако сам три године. Мој кумић је био врло спретан. Спремао је собу, ложио ватру, кувао и грејао мој самовар, али био је врло жив, неваљалац један. Непрестано је трчао, викао, скакао и лупао, тако да ми је прилично сметао. Нешто због болести, нешто из досаде, веома сам волео да читам духовне књиге. Имао сам једну одличну књигу од Григорија Паламе о Исусовој молитви. Читао сам је скоро без престанка и помало говорио Исусову молитву. Ларма дечака ми је била неподношљива и ничим нисам могао да га умирим. На крају сам измислио ово: терао сам га да седи у соби на једној клупици и да понавља Исусову молитву. Спочетка то му се није ни мало допало и да се не би молио, ћутао је. Да бих га приморао да извршава што сам му заповедио, спремио сам шибу. Док је он говорио молитву, ја сам или читао или га слушао. Чим би престајао припретио бих му шибом и он би, застрашен, настављао са молитвом. Све ми је ово веома добро одговарало јер је најзад био мир у кући. После извесног времена приметио сам да је прут непотребан јер је дечак извршавао моје наређење

радо и са ревношћу. Касније се беше потпуно изменио, постао је благ и ћутљив и много марљивије је обављао кућевне послове него раније. То ме је обрадовало, тако да сам му давао више слободе. Најзад ево шта се догодило. Дечко беше толико навикао на молитву да ју је непрестано понављао без икаквог приморавања са моје стране. Када бих му казао колико ме изненађује његова промена, одговарао ми је да сада има неодољиву жељу да се моли.

- А шта осећаш? упитао сам га.

- Ништа нарочито, али добро ми је кад понављам молитву.

- Како то, добро?

- Не знам како да објасним.

- Да ли си радостан?

- Јесам.

Када је букнуо Кримски рат имао је дванаест година. Отишао сам у Казан код моје ћерке и повео и њега са собом. Тамо смо га сместили у кујну са осталим слугама, али било му је врло тешко са њима јер су они или лармали или га задиркивали и ометали да се моли. После три месеца дошао је к мени и рекао:

- Ја идем кући; не могу више да издржим овај живот овде и толику галаму.

- Како да идеш сам по оваквој зими толико далеко? рекох му. Чекај док ја будем пошао натраг, па ћу те повести са собом.

Сутрадан мога дечака беше нестало. Свуда смо га тражили, али било га је немогућно наћи. Најзад једног дана добих писмо са Крима. Кућепазитељи су ми јављали да је четвртог априла, сутрадан по Ускрсу, дечко нађен мртав у мом празном дому. Лежао је на поду моје собе благолик, са прекрштеним рукама на грудима, у истом оном капутићу који је носио кад је ишчезао од мене. Сахранили су га у врту.

Кад сам примио ту вест, ожалошћен удивио сам се како је тако брзо стигао на Крим. Пошао је двадесет шестог фебруара, а четвртог априла је стигао. Прешао је значи три хиљаде врсти за месец дана што би човек и на коњу једва успео да пређе. Требало би да је ишао сто врсти на дан. А уз то био је лако одевен, без исправа и новца. Претпоставимо да је нашао нека кола да га одвезу, али ни то није било могућно без Божје помоћи. И ето, тако је мој дечко окусио плодове молитве, рече господин завршавајући своју причу, а ја, међутим, чак ни на крају свог живота нисам још доспео до његове духовне висине и мере.

На то рекох мом саговорнику:

- Ону књигу од Григорија Паламе, коју сте читали и која вам се толико допала, ја знам. Али у њој се углавном говори о молитви речима. Требало би да прочитате и ову књигу. Она се зове Добротољубље. Ту ћете наћи у целисти учење о томе како стећи и духовну Исусову молитву у уму и у срцу и како окусити њених слатких плодова.

Показах му Добротољубље и он прими мој савет са задовољством, па ми рече да ће набавити ту књигу.

"Боже мој, помислих, како су дивни плодови божанске моћи која се појављује кроз ову молитву. Како је овај догађај поучан и дубок: Прут је

научио дечака молитви и донео му утеху. Неволје и патње на које наилазимо учећи молитву, зар и то нису прутови Божји? Онда зашто да се бојимо кад нам их рука нашег небеског Оца покаже? Бог нас бескрајно воли, а те нас шибе само уче да се усрдније молимо и воде нас у радост неисказану."

Пошто сам завршио своја причања, рекох свом духовном оцу:

- Опростите ми, оче, Бога ради, што сам тако много причао. Свети Оци кажу да и духован разговор кад се одужи постаје празнословље. Време је да пронађем свог сапутника за Јерусалим. Молите се за мене грешног да преблаги Господ упути на добро мој пут.

- Ја ти то желим од свег срца, драги брате у Христу, одговори он. Нека преблага милост Божја осветљава твој пут и нека те увек прати као анђео Рафаил Товију!

Иштите, и даће вам се;
тражите, и наћи ћете;
куцајте, и отвориће вам се.

(Из Еванђеља Господа Исуса Христа по Матеју, гл. 7. ст. 7)

Исус му рече:

Ја сам пут

и истина

и живот;

нико не долази Оцу

осим кроза ме.

(Ев. по Јовану, гл. 14. ст. 6)

ТРИ КЉУЧА

ЗА ОТВАРАЊЕ УНУТАРЊЕ МОЛИТВЕНЕ РИЗНИЦЕ

НАЂЕНИ У ДУХОВНОМ БОГАТСТВУ СВЕТИХ ОТАЦА

У срце моје сакрих речи Твоје (Пс. 119, 11).

Ум треба да се труди свим силама да се уздиже горе (Катафигиот, гл. 19). Ако сваки човек има своја лична својства, наклоности и способности, онда се један и исти циљ постиже различитим путевима, на разне начине, који воде томе циљу. То важи и за задобијање унутарњег молитвеног делања: оно се стиче разним путевима, о чему нам сведоче опитна запажања Светих Отаца.

Једни од тих начина су општи, како за успех у молитви, тако и за напредак у хришћанском животу. У њих спада, по речима светог Симеона Новог Богослова, безусловно послушање; спада такође - врлински и подвижнички труд. О томе пева Црква у својим песмама: "Пронашао си труд, богонадахнути, за постизање боговиђења" (тропар свештеномученику). Ту спада исто спољашње мољење за унутрашњу молитву: Господе, научи нас да се молимо (Лк. 11, 1); као и особито благодатно дејство. Најбољи пример

за то је преподобни Максим Капсокаливит, који кад је једном целивао икону Богоматере, после двогодишњег упорног мољења њој, наједном је осетио сладост и топлину, која се коснула његовог срца; млади Георгије док се просто молио, изненада је угледао унутарњу светлост и стекао непрестану самоделатну молитву, итд.

Постоје, међутим, и други битни начини за задобијање унутарње молитве, који се непосредно односе на њу. Код Светих Отаца налазимо три таква начина:

1. Често призивање имена Исуса Христа;
2. Сабраност пажње приликом призивања;
3. Улазак унутра у себе, или како кажу Оци Цркве: силазак ума у срце.

Пошто управо ова средства на најбржи и најудобнији начин откривају и нама Царство Божје и отварају ризницу унутарње духовне молитве у нашем срцу, веома је прикладно да их назовемо кључевима за допирање овом скривеном благу.

[садржај](#)

КЉУЧ ПРВИ

[садржај](#)

Ако количина води каквоћи, онда и често, скоро непрестано призивање имена Исуса Христа, макар то било у почетку на расејан начин, може да доведе до сабране пажње и топлине срца. То са разлога што је људска природа у стању да усваја извесна расположења посредством честе употребе и навике. Један духовни писац каже: Ако хоћемо да било шта чинимо добро, треба да га чинимо што чешће. И Свети Исихије каже да често понављање рађа навику и претвара се у природу (гл. 7). То примењено на унутарњу молитву, као што се види из запажања искусних људи, бива на овај начин: Онај који жели да стекне унутарњу молитву доноси одлуку да често, скоро непрестано призива име Божије, тј. да устима изговара Исусову молитву: Господе Исусе Христе Сине божји, помилуј ме грешнога. Или у скраћеном виду: Господе Исусе Христе помилуј ме. Овако учи преподобни Григорије Синаит. Исти овај светитељ додаје да је скраћени вид погоднији за почетнике не одричући, уосталом, ни један ни други. Он само саветује да се речи молитве не мењају често, како би се што лакше привикло на призивање. А да би се још више подстакао на непрестано вршење молитве онај који се томе учи, он одређује себи за правило, да у извесном временском периоду изговори молитву одређени број пута, тј. да у току дана и ноћи изговори толико и толико стотина или хиљада молитава на бројанице. То чини не брзо него веома лагано, покрећући језик и уста. После извесног времена уста и језик онога који то упражњава стичу такву навику и такорећи самопокретност, и то до те мере да ће без неког особитог напора почети сами од себе да се крећу приликом изговарања имена Божјег, чак и при затвореним очима. У продужетку ће ово кретање језика

почети да прати ум, који ће се постепено ослобађати од расејаности и постајати сабран и пажљив према молитви. На крају, може доћи и до силаска ума у срце, како кажу Оци. Ум, наиме, кад се врати у срце, загрева га топлином божанске љубави, тако да сада само срце, слободно, без притиска, с неизрецивом сладошћу, почиње да призива име Исуса Христа и да се с умилењем излива пред Богом непрекидно, сагласно речима: "Ја спавам а срце моје бди" (Песма над песмама, 5, 2).

О плодотворности честог умног призивања имена Исуса Христа, дивно каже Свети Исихије: Као што киша, уколико чешће пада на земљу, утолико је чини мекшом, тако и име Христово, уколико га чешће призивамо, утолико чини земљу срца нашег радоснијом и веселијом.

Иако је наведени начин, заснован на искуству и запажањима Светих Отаца, довољан као погодна средство за задобијање унутарње молитве, ипак, постоје и узвишенији начини, а то су: пажња и увођење ума у срце. Овај први начин првенствено одговара онима који се још увек нису навикли на пажњу и који не умеју да се труде над својим срцем. Исто тако он може да буде увод и припрема за следеће начине. Уосталом, свако треба да бира сходно својим особинама и способностима; свако нека бира оно што му више одговара, како каже монах Никифор.

[садржај](#)

КЉУЧ ДРУГИ

[садржај](#)

Пажња значи, како каже монах Никифор, чување ума, или она значи - сабирање ума у себе самога и удубљивање његово у било какву ствар, кроз занемаривање свих других мисли и представа. Колико је она важна за оне који се баве молитвеним подвигом, о томе сведоче преподобни Калист и Игњатије, наводећи речи преподобног Нила, који каже да пажња која тражи молитву, сигурно ће је наћи. То стога што се молитва дарује пажњи више него било чему другоме, зато се и треба трудити над њом. (Добротољубље, део други, гл. 24). Слично овоме каже и Свети Исихије: Уколико више будеш пазио на мисли, утолико ће жеља за Исусовом молитвом код тебе бити већа (гл. 90). И још: Благодарехи крајњој пажњи, ваздух срца се испуњује радошћу и тишином (гл. 90); сабрана трезвеност је толико неопходна молитви, колико светилка свећњаку (гл. 102). Исто тако и монах Никифор, пошто је изложио учење о унутрашњој молитви, завршава: ако се не буде могло, на основу обрасца кога је он дао, ући у срце онда треба употребити што дубљу пажњу и сабраност приликом молитве, која ће, без икакве сумње, отворити врата срца, и разгорети унутарњу молитву. Он уверава да је то из искуства познато. Уосталом, и Свето Писмо потврђује ову истину, да се без пажње немогуће сјединити с Богом.

И тако, онај који жели да преко духовне сабраности и пажње постигне унутарњу молитву, треба да се, колико му је то могуће, придржава самоће, да избегава разговоре са људима, да врши молитву полагано, и не

одједном превише, него са извесним размацама; треба да се удубљује у реч молитве, као што се то ради приликом пажљивог читања књиге. Нужно је да по могућности одгони помисли и да сву своју пажњу сабере на Исуса, кога призива, и на Његову милост, коју моли. Понекад кад се заврши молитва, мало поћутати, као у очекивању Божјег одговора, трудећи се при том да пажња буде сабрана и у моменту расејаности. Неопходно је да стално имаш на уму, да си се ради Господа одлучио да увек пребиваш у молитвеној сабраности, при очишћењу ума од помисли.

[садржај](#)

КЉУЧ ТРЕЋИ

[садржај](#)

Трећи кључ је улазак унутра у себе или у срце. Не ослањајући се овде на своја размишљања, изложићемо схватање и учење Светих Отаца о самоудубљивању и уласку у срце, на начин који су они сами искусили као верне путовође истинској духовној унутрашњој молитви. Светоотачке поуке по овом питању изложићемо њиховим сопственим речима, поделивши их ради прегледности на три следеће групе:

У прву групу спадају Оци који су нам оставили пуне поуке о Исусовој молитви, као на пример: Симеон Нови Богослов, Григорије Синаит, монах Никифор, монаси Калист и Игњатије Ксантопули;

У другу групу - Оци, који су оставили кратке изреке о унутрашњој молитви, као што су: Исихије Јерусалимски презвитер, Филотеј Синајски, Теолипт митрополит, Варсануфије и Јован;

На треће место ћемо ставити веома корисну за душу повест о Ави Филимону. Он нас подсећа на цео пут подвижництва.

[садржај](#)

СВЕТООТАЧКЕ ПОУКЕ О УНУТАРЊОЈ МОЛИТВИ СРЦА

ПРВА ГРУПА

1. Поуке светог Симеона Новог Богослова.

[садржај](#)

Свети Симеон Нови Богослов говори о начину уласка у срце при описивању треће врсте молитве (68 Слово, стр. 163 Руског другог изд.):

Трећа врста молитве заиста је дивна и необјашњива, и за оне, који је нису опитно доживели, не само што је тешко схватљива, него им чак може изгледати и невероватна. У ствари, овај начин молитве је у наше време веома редак, иако се њиме уништавају замке и разноврсна демонска лукавства, која демони употребљавају како би ум заплели у многе разноврзне помисли. Јер ум, само онда када је од свега слободан, има погодне услове, да без сваке сметње испитује помисли, које му натурају демони, да се с лакоћом од њих ослобађа и да чистим срцем приноси Богу своје молитве.

Изложивши потом услове неопходне за успех у овом начину молитве, и то: савршено послушање и чување своје савести чистом, како у односу према Богу, тако и у односу према људима и у односу према стварима; и да све треба чинити као да се налазиш пред лицем самога Бога, преподобни Симеон додаје:

Ако тако будеш радио, ти ћеш себи поравњати истинску и непогрешиву стазу ка трећем начину молитве, који се састоји у следећем: Ум треба да чува срце у време док се моли, и да се стално повраћа и сабира у њега, па да онда отуда, из дубине срца, узноси Богу молитве.

Све је у томе: тако ради, док не окусиш Господа. А када на крају, ум тамо, унутар срца, окуси и срцем осети да је благ Господ; тада он више неће ни зажелети да се удаљи од срдачног места. Тада ће и он рећи, као Свети Петар: Добро нам је овде бити! И од тог момента ће стално поглед усмеравати унутар у срце, и непрестано се тамо враћати, одгонећи све помисли, ђаволом убациване.

За оне који немају никаквог појма о овоме делу и који га не познају, оно већим делом изгледа тегобно и претешко. Међутим, они који су окусили сладост коју оно даје, и који су се осладили њоме у дубинама срца свога, такви кличу са Светим Павлом и говоре: "Ко ће нас одвојити од љубави Христове...!" (Рим. 8, 35). Свети Оци чувши Господа како каже, да из срца излазе зле мисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочанства, хуле на Бога, и да је то оно што погани човека (Мат. 15, 19 и 20); чувши такође да нам се на другом месту у Еванђељу заповеда, да очистимо унутрашњост чаше, како би била и споља чиста (Мат. 23, 26); оставили су тако друго духовно дело и свецело се предали том једином делању, тј. чувању срца. То су урадили јер су били уверени, да ће заједно са тим подвигом лако стећи сваку врлину, а да без њега неће успети ни у једној. Ко хоће нека чита њихове списе, нека прочита што су о томе написали Марко Подвижник, шта је рекао Јован Лествичник, преподобни Исихије, Филотеј Синајски, Ава Исаија, Варсануфије Велики и други.

Ако хоћеш да се научиш да ово чиниш како треба (да улазиш у срце и да боравиш тамо), ја ћу ти у томе помоћи.

Пре свега треба да сачуваш три ствари: безбрижност у односу на све, чак и у односу на Оно што је дозвољено, а не само у односу на оно што је некорисно и сујетно, друкчије речено: умртвљеност према свему; чисту савест у свему, тако да те она ни у чему не гризе; и - савршену непристрасност, тј. да помисао твоја не буде страсно прилепљена ни за какву ствар: Потом седи на неко усамљено и тихо место, затвори двери, одвоји ум од сваке пролазне и сујетне ствари, сагни главу према грудима, и на тај начин сабери се пажљиво унутар у себе (не у глави, него у срцу), обраћајући тамо и свој ум и своје чулне очи, уздржавајући донекле своје дисање. Имај тамо ум свој, и постарај се на сваки начин да пронађеш место, где се налази срце, да би, када га нађеш, тамо свецело боравио ум твој. У почетку ћеш тамо унутра наћи неку таму и тегобу. Но касније, уколико будеш продужио то дело сабране пажње даноноћно без прекида, наћи ћеш неку непрестану радост. Ум, који се буде трудио у овоме, наћи ће

место срца, и тог момента ће видети тамо унутра такве ствари, какве никада нити је видео нити је знао. Од тог тренутка, ма са какве стране изникла или се појавила било каква помисао, пре него што уђе унутра и претвори се у мисао или представу, ум ће је одмах отуда протерати и уништити именован Исусовим, тј. молитвом: Господе, Исусе Христе, помилуј ме! Од тога времена ум ће такође почети да стиче ревност против демона, биће у стању да их прогони и побеђује. А што се осталог тиче, што обично долази као последица овога труда, сам ћеш то, Божјом помоћу, из искуства сазнати, уколико будеш чувао сабраност ума и држао се Исуса, тј. Његове молитве: Господе, Исусе Христе, помилуј ме!

[садржај](#)

2. Поука Светог Григорија Синаита

[садржај](#)

Свети Григорије Синаит излаже учење о унутрашњој молитви срца и о начину њеног стицања у своја три поглавља "О самовању и молитви", која се могу наћи у "Добротољубљу". Ево скраћених одломака из њих: Ми који смо примили Духа живота у Христу Исусу, требало би да чистом молитвом у срцу херувимски разговарамо са Господом. Но ми, не схватајући величину, част и славу благодати препорода, и не старајући се да узрастемо духовно кроз вршење заповести, и да се попнемо до стања умног боговиђења, - препуштамо се лењости, тиме што допуштамо да нас поробе страсне навике и да паднемо у бездан неосетљивости и таме. Догађа се чак и то, да изгубимо и сећање на Бога, а какви треба да будемо, као чеда Божја по благодати, о томе ни појма немамо. Верујемо, али не делатном вером, и по обнови Духом кроз крштење не престајемо да живимо

телесно. Ако се некад и деси да се покајемо и почнемо испуњавати заповести, испуњавамо их само на спољашњи, али не и на духовни начин. Тако се догађа да се до те мере одвикнемо од духовног живота, да нам његове пројаве код других личе на лаж и заблуду. Тако доживотно остајемо мртвога духа, живећи и радећи не у Христу, и супротно заповести, да оно што је од Духа рођено, треба да буде духовно.

Поред свега тога, дарови које смо примили у светом крштењу у Христу Исусу, не губе се, само се закопавају у земљу, као неко благо. А трезвени разум и благодарност захтевају да их откријемо и изнесемо на видело дана. Како је то могуће?

То је могуће постићи на два начина: Прво, ти дарови се откривају ревносим испуњењем заповести: уколико извршавамо заповести, утолико више они откривају своју светлост и свој сјај; друго, они се јављају и разоткривају непрестаним призивањем Господа Исуса, или, што је једна и иста ствар, непрестаним сећањем на Бога. Силно је и прво средство, али је друго силније, тако да и прво преко њега задобија своју пуну моћ. Зато, ако заиста желимо да откријемо у нама скривено благодатно семе, онда похитајмо да се што пре навикнемо овом другом срдачном подвигу: имајмо у срцу само овај молитвени труд и силу, без примесе икаквих представа и слика и маштања. Ако се будемо потрудили да у срцу стекнемо само ту молитвену силу и енергију, она ће загрејати ум наш и срце и разгорети у души неизрециву љубав према Богу и људима.

Ова умна молитва, која се твори у срцу силом Духа Светога, дејствује у њему на два начина: некад њој претходи ум, прилепљујући се за Господа у срцу кроз непрестано сећање на Њега; некад опет дејство молитве, само покренуто претходно огњем радости, привлачи ум у срце, и привезује га за призивање Господа Исуса и за трепетно стајање пред Њим. У првом случају дејство молитве почиње да се открива по мери умањења страсти, кроз испуњење заповести, у виду топлине у срцу, која је последица истрајног призивања Господа Исуса; у другом случају дух привлачи ум у срце и сабира га тамо у његовим дубинама, ослобађајући га од уобичајеног лутања. Зависно од та два вида молитве и ум постаје или делатни или сазерцатељни. Својим делањем и подвигом, он Божјом помоћу, побеђује страсти, а сазерцањем - види Бога, колико је то доступно човеку.

Ова делатна умносрдачна молитва врши се на следећи начин: Седи на столицу, око пед високу, низведи ум свој из главе у срце, па га задржи тамо. Одатле призивај умносрдачно: Господе, Исусе Христе, помилуј ме! При том задржавај дисање, да би било тихо и суздржано, јер и дисање је у стању да расејава мисли. Ако приметиш да се појављују помисли, не обраћај пажњу на њих, па макар оне биле прости и добре, а не само таште и нечисте. Закључавајући ум у срце и призивајући често и стрпљиво Господа Исуса, ускоро ћеш савладати такву врсту помисли и истребити их, побеђујући их на невидљив начин Божанственим именом. Свети Лествичник каже: Исусовим именом удри по непријатељима, од тога не постоји јачег оружја ни на небу ни на земљи.

Када ум изнемогне од тог подвига и уморе се тело и срце од напорног подухвата честог призивања Господа Исуса, онда устани и певај, или размишљај о неком месту из Светог Писма, или се бави сећањем на смрт, или се забави читањем, или рукодељем, или нечим другим.

Када се прихватиш тог молитвеног подвига, онда ти приличи да читаш само такве књиге у којима се излаже учење о унутарњем животу, о духовној трезвености и молитви. Ту спада Лествица, слова Исака Сиријанина, аскетске књиге Максима Исповедника, Симеона Новог Богослова, Исихија, Филотеја Синајског и други слични списи. Књиге друге врсте привремено све остави, али не стога што оне нису добре, него ради тога што при таквом настројењу и стремљењу није погодно да се њима бавиш: оне могу да удаљују твој ум од молитве. Читај мало, али га читај са удубљивањем у усвајањем.

Молитвословља немој изостављати. Неки држе велико молитвено правило, неки потпуно изостављају молитвеник, молећи се Господу само умном молитвом. Ти изабери средину: не гомилај много молитава, јер то може да смућује; немој их, међутим, ни потпуно изостављати, требаће у случају немоћи и раслабљености. Ако приметиш да молитва дејствује у теби и не престаје да се сама креће у срцу твојем, немој да је прекидаш и да се прихваташ молитвеника. То би значило оставити Бога унутра, изаћи вани, и споља почети са њим разговарати. Они који нису још стекли молитвену силу и енергију, треба да молитвослове много, чак без мере, да би се стално налазили у многим и разним молитвама, како би им се од таквог тежног молитвеног труда загрејало срце и у њему почело дејство молитве. Онај пак који на крају окуси од те благодати, такав треба да чита молитве умерено, проводећи претежно време у умној молитви, као што су заповедили Оци. У случају унутарње изнемоглости, треба читати молитве или прочитавати светоотачке списе. Када ветар надме једра, весла су сувишна; она су потребна онда када ветар ослаби и лађа се заустави.

Снажно оружје против непријатеља има онај који заједно са молитвом поседује скрушени плач, да се не би погордио због радости коју даје молитва. Онај који чува ту радосну тугу, избавља се од сваке штете. Права непреварна унутарња молитва је она у којој топлота, која се рађа из молитве Исусове, запаљује огањ у земљи срца и спаљује страсти, као трње. Она осењава душу весељем и миром, не долази ни са десне ни са леве стране, чак не ни свише, него избија из срца, као извор воде, од животворног Духа. Само њу заволи и потруди се да је стекнеш у срцу своме, чувајући ум вазда од било каквих маштања. Док си са њом, ничега се не плаши; јер Онај који је рекао: Будите храбри. Ја сам, не бојте се - Он је са нама.

3. Поука Никифора монаха

[садржај](#)

Монах Никифор своју поуку о уласку у срце излаже у своме делу "О трезвености и чувању срца" (Добротољубље, руско изд. том други).

Ви који желите, каже он, да осетите у срцу огањ небески, и да из искуства сазнате, шта је Царство небеско, које се налази у вама, дођите да вам изложим науку небеског живљења, или боље рећи метод који без труда и зноја уводи онога који се њиме служи у пристаниште безстрашћа. Кроз пад ми смо изашли напоље, отуђили се правога живота; зато треба да се повратимо назад, боље речено да се вратимо сами себи, ослобађајући се од прилепљености за спољашње ствари. Немогуће нам се са Богом помирити и сродити све дотле док се најпре не повратимо сами себи, док не уђемо споља унутра. Само је унутарњи живот истински хришћански живот. О томе сведоче сви Оци.

Тако упита једном брат Аву Агатона: Шта је важније, телесни труд или чување срца? Старац му одговори: човек је сличан дрвету; телесни труд представља - лишће, а чување срца - плод. Пошто, по Светом Писму, свако дрво које не даје доброг плода, сече се и у огањ баца, очевидно је да је потребно да сву своју пажњу усредсредимо на плод, тј. на чување срца. Наравно, потребно нам је и одело од лишћа, тј. телесни труд и подвиг. Свети Јован Лествичник каже: Затвори врата ћелије за тело, врата уста за језик, и унутарња врата за лукаве демоне. Док седиш "на висини" (тј. кад усредсредиш пажњу над срцем), стражи, ако си опитан", у коликом броју и какви лопови се прикрадају, да уђу у виноград твога срца, како би покрали грожђе. Кад се стражар умори (тј. онај који бди над срцем), онда устаје, моли се, потом опет седе и храбро се прихвата истог посла (тј. сабраног стражења над срцем и молитве).

Свети Макарије Велики учи: Главни посао подвижника се састоји у томе да уђе у своје срце, поведе тамо борбу са сатаном, и да противећи се његовим помислима, ратује против њега.

Свети Исак Сиријанин пише: Потруди се да уђеш у своју унутрашњу клет, и угледаћеш небеско благо. Лествица за Царство небеско сакривена је унутра у теби, тј. у твојем срцу. Зато се опери од греха и сабери у срцу свом тамо ћеш пронаћи степенице уз које ћеш се попети на небеса.

Ево шта каже о томе Карпатије: Потребно је много подвига и молитвеног труда, да би се постигло непомућено стање мисли, ово друго небо срца, на коме живи Христос, као што каже Апостол: "Или не знате да Христос живи у вама" (1. Кор. 3,16).

Ево речи светог Симеона Новог Богослова: Од оног момента када је човек истеран из раја и удаљио се од Бога, ђаво са демонима је стекао слободу да даноноћно на невидљив начин колеба мисли сваког човека. Ум се од тога не може друкче одбранили осим свакидашњим сећањем на Бога. Само онај чије је срце запечаћено сећањем на Бога, у стању је да своју умну силу сачува непоколебивом.

Тако уче сви Свети Оци. Овај подвиг, већи од свих других, скоро сви они преузимају један од другогаче учењем. Само ретки појединци задобили су га без учења, и то непосредно од Бога, ради огњености њихове вере. Према томе, треба тражити учитеља који је искусан у овом послу. Ако се такав учитељ не може наћи, онда треба призвати Бога са скрушеним срцем и сузама, и радити оно што будем рекао.

Познато је да дисање, којим дишемо, спроводи кроз плућа ваздух до срца. Зато седи и сабравши ум свој уведи га заједно са дисањем унутра, приморај га да заједно са удисаним ваздухом сиђе у само срце, и држи га тамо, не дозвољавајући му да изађе, кад он хоће. Држећи га тамо, немој га оставити да буде празан, него му подај следеће свештене речи: Господе, Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! И нека их ум понавља дан ноћ. Потруди се да га навикнеш боравку унутра са поменутом молитвом, и пази да ум не излази брзо отуда, јер ће њему у почетку бити веома досадно од такве принудне затворености унутра. Али зато, кад се навикне, биће му веома мило и радосно да тамо борави, чак ће и сам желети да тамо остане. Као што се човек кад се врати из туђе земље, при сусрету са женом и децом, заборави од радости, тако бива и са умом: када се сједини са срцем, испуњује се неизрециве радости и весеља.

Ако ти успе да уђеш у срце овим путем који сам ти показао, благодари Богу, и никад не напуштај то дело: оно ће те научити ономе о чему ни сањао ниси. А ако ти не успе да и поред труда уђеш на тај начин у предео срца, онда уради оно што ћу ти сада казати, па ћеш са Божјом помоћи наћи оно што тражиш. Познато је да се разумна сила (унутарња реч, реч којом се разговара са собом) човекова налази у грудима. Јер, тамо, у грудима, када уста уђуте, ми разговарамо са собом и саветујемо се, тамо читамо молитве (када их напамет читамо у себи) певамо псалме и водимо сваки други разговор са самим собом. Ето управо тој мисаоној (разумној) сили, ослободивши је од сваке помисли, подај да непрестано говори: Господе, Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! и приморај себе, да уместо сваке друге речи, само то вапијеш унутра. Стрпљиво се држи тога труда и подвига само неко време, и преко тога ће ти се открити улазак у срце. У то уопште не треба сумњати, јер смо то сами на себе испробали.

Заједно са тим многожељеним и радосним силаском у срце, и са његовим будним стражаром - пажњом, уселиће се у тебе цео збор врлина: љубав, радост, мир, дуготрпељивост, кротост и остало.

[садржај](#)

4. Поука Игњатија и Калиста

[садржај](#)

Иноци Калист и Игњатије Ксантопули излажу своје учење о унутарњем делању срца у читавих сто глава, укључених у "Добротољубље", Овде наводимо оно што је најглавније и за нас најпотребније:

Почетак живота по Богу састоји се у ревности и свеусрдном труду да живимо по спаситељним заповестима Христовим, а крај му је - савршено јављање и повратак ономе што нам је дато божанском благодаћу у крштењу. Или, што је исто: свлачење старог човека са делима и похотама његовим, и облачење у новог духовног (Еф. 4, 22-24), тј. у Господа Исуса Христа, као што каже божански Павле: "Дечице моја, коју опет у мукама рађам, док се у вама не уобличи Христос" (Гал. 4, 19).

Када се крштавамо, каже Свети Златоуст, тада наша душа сија сјајније од сунца, очишћена Светим Духом. Као што чисто сребро, обасјано сунчаним зрацима, и само испушта зраке, али не по својој природи, него због тога што је обасјано сунцем, тако бива и са душом: очишћена крштењем, задобија зраке од славе Духа, постајући и сама изнутра прослављена. Но, авај, слава ова неизрецива и страшна, само један или два дана остаје у нама; после тога ми је замрачујемо, затрпавајући је животним бригама и страсним делима.

У божанској материци, тј. у светој крстионици, добијемо забадава савршену божанску благодат. Ако се деси да је после тога сакријемо тамом животних брига и страсти, ипак је можемо опет обновити и очистити покајањем и испуњењем божанских заповести, и угледати њену натприродну светлост. То бива по мери вере сваког појединца и по мери усрђа живљења по вери, првенствено по благослову Господа Исуса Христа. Свети Марко каже: Христос, будући савршени Бог, даровао је онима који су се крстили савршену благодат Светога Духа, која се не нуждава ни у каквој допуни са наше стране. Она нам се открива и јавља по мери вршења заповести, док не достигнемо у меру раста висине Христове.

И тако, пошто је почетак и корен спаситељног подвига у томе да живимо по заповестима Господњим, а крај и плод - обнављање савршене благодати Духа која нам је дарована у крштењу, која постоји у нама али је затрпана страстима, и поново се открива кроз вршење заповести; пошто је то тако, онда треба да се потрудимо у вршењу заповести, како би дар Духа који је у нама очистили и јасније видели. Вољени ученик Господњи Јован каже, да онај који држи заповести Господње, пребива са Господом и Господ са њим. Сам пак Господ још јасније говори о овоме кад каже: "Ко има заповести моје и држи их, тај ме воли, а онај који мене воли, волеће га Отац мој, и ја ћу га волети и сам ћу му се јавити... Ко има љубави к мени, држаће реч моју; и Отац мој имаће љубав к њему: и к њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанити" (Јн. 14, 21-24).

То правилно испуњавање заповести Господњих нама је немогуће без Господа Исуса Христа, као што сам Он каже: "Без мене не можете ништа чинити", и као што Апостол потврђује: "Ни у коме другоме нема спасења" (Д. Ап. 4,11). Он је за нас пут, истина и живот. Зато нас и уче премудро наши славни наставници и учитељи, силом Духа Светога који живи у њима, да се пре свега Господу молимо и да без икакве сумње иштемо милост од Њега;

да непрестано имамо и носимо у срцу Име његово да са њим непрестано у уму и на уснама свесвето и пресладосно живимо, и спавамо, ходимо, једемо и пијемо. Јер као што се у нас сабира све што је рђаво и штетно кад не призивамо име Исусово, тако и у време када је оно молитвено у нама, све што је непријатељско бежи од нас, а што је добро изобилује у нама, и нема ништа што не бисмо били у стању да извршимо, као што је и сам Господ рекао: "Који буде у мени и ја у њему, тај ће родити многи род" (Јн. 15, 5).

Пошто смо тако признали своју немоћ и сву наду положили на Господа, заволевши заповести до спремности да радије жртвујемо живот свој него да прекршимо било коју од њих, то сву своју пажњу усмеримо на то да се навикнемо и утврдимо у том непрестаном призивању Имена Господњег, које уништава свако зло и ствара свако добро. Да би успели у том подвигу, Свети Оци нам нуде и указују на неко особито делање, које су називали уметношћу, чак уметношћу над уметностима. Изнећемо овде природну вештину предивног Никифора, који нам показује како да уђемо у срце преко дисања, које много помаже за сабирање мисли.

Ево његовог правила: Седи на усамљеном месту, и сабравши ум, уведи га преко дисања у срце, па кад се тамо молитвеном пажњом сабереш, призивај непрестано: Господе, Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! Тако ради све дотле, докле се та молитва привије срцу и постане непрестана. Тако су учили и други Свети Оци. Свети Златоуст говори: Молим вас, браћо, немојте никад престајати да вршите ово молитвено правило. На другом месту каже: Сваки је дужан, било да једе, било да пије, било да седи, било да служи, било да путује или ма шта друго ради, да непрестано вапије: Господе, Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! да би име Господа Исуса Христа, кад сиђе у дубину срца, смирило отровну змију, а душу спасило и оживотворило. Борави непрестано у призивању имена Господа Исуса Христа, како би срце прогутало Господа а Господ срце, и како би то двоје постало једно. И још: Не одвајајте срце ваше од Бога, него чувајте у њему свагда сећање на Господа нашега Исуса Христа, докле се Име не настани у срцу, и не размишљајте ни о чему другоме, него само о томе како да се прослави Христос у вама. Свети Лествичник каже: Сећање на Исуса нека се сједини с твојим дисањем. И свети Исихије пише: Ако хоћеш да стидом покријеш туђе помисли, и да ти срце буде непрестано трезвено, онда нека се молитва Господу Исусу прилепи за твој дах, и после кратког времена твоја ће ти се жеља испунити.

Треба знати и то, да ако научимо ум свој да заједно са дисањем силази у срце, приметимо да тим силаском он постаје јединит и наг, држећи се само сећања и призивања Господа нашега Исуса Христа. А кад изађе отуда и почне да се шири по спољашњим предметима и не хотећи дели се на многе представе и сећања. Управо да би се очувала ова простота и јединитост ума, искусни у овом подвигу Оци дали су заповест да онај који се распалио жељом да стекне навику умне и трезвене сабраности у срцу, седи у усамљеном и тамном месту, особито у почетку овога благословеног труда. Јер гледање спољашњих предмета, природно је да постане узрок

расејаности мисли. А кад усамљено и тамно место сакрије од нас спољашње ствари, мисао престаје да лута и почиње да се лакше сабира у себе. То потврђује и Василије Велики: Ум који се не распростире преко чула на свет, враћа се самом себи.

Треба добро запамтити да се суштина тог подвига састоји у - у једну мисао сабраном, срдачном, чистом и без икаквог маштања призивању са вером имена Господа нашега Исуса Христа, а не само у том силажењу у срце путем дисања и седењу у тамном усамљеном месту. Све то Свети Оци саветују, ни ради чега другога, него само ради тога што су у томе видели неко помоћно средство за сабирање мисли и за њихов повратак себи од уобичајеног лутања. Из навике сабраности и пажљивог стражења над собом, рађа се навика чисте и нерасејане молитве умом у срцу.

Знај и то, да сва ова правила о положају тела и његовом прилагођавању, сматрају се за потребна само дотле док се не стекне чиста и нерасејана молитва у срцу. А када Божјом помоћи и благодаћу Господа нашега Исуса Христа ово постигнеш, онда ћеш оставити многа и разноврсна делања и боравити у надумном јединству једино са Господом, чистом и нерасејаном молитвом срца, не имајући потребе ни за каквим спољашњим прилагођавањем.

Тако, ако стварно желиш да се удостојиш живљења у Христу Исусу, потруди се да стекнеш да се у свако време и у сваки час, и при сваком послу, чисто и без расејаности молиш Господу у срцу. Тиме ћеш од младенца успети да узрастеш у мужа савршена, у меру раста пуноће Христове (Еф. 4,13). При томе не заборављај, када повремено задобијеш чисту самоделатну молитву, да не смеш никако да је прекинеш својим уобичајеним молитвеним правилом. Тако нас учи Филимон: Ако те Господ удостоји, било дању или ноћу, дара чисте нерасејане молитве, остави тада своја правила и колико год више можеш труди се да се прилепљујеш уз Господа Бога, и он ће ти просветити срце за вршење духовног дела.

[садржај](#)

СВЕТООТАЧКЕ ПОУКЕ О УНУТАРЊОЈ МОЛИТВИ СРЦА

ДРУГА ГРУПА

а) Изреке Исихија Презвитера Јерусалимског

[садржај](#)

1. Пажња је стална неузнемиреност и тиховање срца од било какве помисли. Кад постигне тај мир срце, вечно, сваког трена и непрестано Христа Исуса Сина Божјег призива и само Њиме дише, заједно са Њим храбро се бори против духовних непријатеља; исповеда се Њему који једини има власт да отпушта грехе и грли Га непрестано тајним молитвеним призивањем, Њега који је једини зналац људских срдаца (глава 5).

2. Трезвеност је непоколебива чврстина ума и његово постојано стражење на вратима срца. Тако учвршћен ум лако примети њему несвојствене помисли кад му се прикрадају, види их и чује и оно што говоре и оно што ове убице творе. Он такође разазнаје од стране демона урезану и усликану образину која покушава да својом привидношћу обмане ум. Ако се тако будемо трудили и подвизавали, онда ћемо стећи мудро искуство у духовној борби (гл. 6).

3. Ово су начини трезвљења: Први, треба непрестано пазити на машту, тј. на подстрек, јер без преставе у машти сатана није у стању да ствара помисли и да њима обмањује ум; други, срце треба држати погружено у дубоко ћутање, и то стално, имати га неузнемиравано од било какве помисли и у молитвеном стању; трећи, треба призивати молитвено у помоћ Господа Исуса Христа, непрестано и на смирен начин; четврти, поседовати у души непрекидно сећање на смрт; пети, небу гледати и стремити а земљу ни у шта не сматрати (гл. 14-18).

4. Онај који се бави унутарњим духовним делањем, треба сваког момента да поседује ове четири ствари: смирење, највећу могућу будност (пажњу), супротстављање и молитву. Смирење, да би, пошто се бори против гордих демона, увек имао при срцу помоћ Христову, зато што Господ мрзи гордељивце (Приче 3, 34). Будност (пажњу), да би учинио срце слободним од сваке помисли, па макар она и добра изгледала. Супротстављање

(помислима), да би се чим распозна онога који му долази одмах са гњевом супротставио нечастивоме. "И ја ћу одговорити онима који ме руже: Та у Бога је мир души мојој!" (Пс. 119, 42; 62, 1). Молитва, да би одмах после супростављања завапио неизрецивим уздахом Христу. Тада ће сам подвижник видети непријатеља како се топи и како га одгони обожавано име Исусово, како ишчезава као прах и дим од ветра, са свим својим маштаријама (гл. 20).

5. Онај који није стекао молитву чисту од помисли, нема чиме рат водити. Под молитвом подразумевам ону која непрестано дејствује у најскривенијем месту душе, и бичује и спаљује тајно нападајућег противника призивањем имена Христовог (гл. 21).

6. Дужан си да оштрим и сабраним оком ума гледаш и пазиш на оно што улази унутра. Чим распознаш о коме се ради, смрскај супростављањем главу змије и истовремено, завапи са уздахом Христу. Ако тако будеш радио, онда ћеш на опиту искусити невидљиву божанску заштиту. Тек ћеш тада јасно видети правоту срца (гл. 22).

7. Ако будеш непрестано боравио у своме срцу са смирењем ума, и сећањем на смрт, и самоосуђивањем, и супротстављањем (злим помислима), и ако будеш свакодневно ходио овим уским, али радосним и милим путем ума, трезвено и наоружан овим оружјем, удостојићеш се виђења Светиње над светињама; Христос ће те просветити за дубоке тајне, Он у коме су скривене ризнице мудрости и знања, у коме обитава телесно сва пуноћа Божанства (Кол. 2, 3; 2,9). Јер ћеш од Исуса осетити да је Дух Свети сишао у твоју душу, који просветљује ум како би могао видети непокривеног лица славу Божју (2 Кор. 3, 12/гл. 29).

8. Ђаво као лав ричући ходи, тражи кога да прогута, заједно са својим силама (1 Петр. 5, 8). Зато нека никад не малакше код тебе пажња (будност) срца, ни трезвеност, ни супротстављање, ни молитва упућена Христу Исусу Богу нашем. Јер бољег помоћника од Исуса нећеш наћи у целом твом животу. Само је Господ онај који као Бог разазнаје демонска лукавства, сплетке и обмане (гл. 39).

9. Као што морска со чини хлеб и сваку храну укусном и слатком и чува месо дуго од кварења, то важи и за чување ума духовном сладошћу и чудесним делањем. Јер то заслађује на божански начин како унутарњег тако и спољашњег човека, изгони смрад лукавих помисли и чува нас да останемо чврсти и непоколебиви у ономе што је добро (гл. 87).

10. Уколико више будеш пазио свој ум, утолико ће и твоја молитва Исусу бити топлија. И опет: уколико више будеш занемаривао свој ум, утолико ћеш се више од Исуса удаљавати. И као што ово прво дубоко просветљује ваздух ума, тако и ово, друго, тј. удаљавање од трезвљења и сладосног призивања Исуса, природно је да га потпуно помрачује (гл. 90).

11. Непрестано, са неком топлим чежњом пуном сладости и радости призивање Исуса испуњује ваздух срца радошћу и тишином, благодарећи крајњој пажњи и будности. Узрочник пак тог пуног очишћења срца јесте Исус Христос Син Божји и Бог, који је узрочник и творац свих добара. Јер Он сам каже: "Ја сам Бог који гради мир" (Ис. 45, 7) (гл. 91).

12. У нашем уму настаје неко Божанско стање из сталног помињања и призивања Господа нашега Исуса Христа, наравно, само ако не занемаримо сталну молитву упућену Њему и непрекидно трезвљење и дело будног надгледања. И заиста, то и јесте наш вечно исти и на исти начин обављани посао и дело: призивање Исуса Христа Господа нашега, уз вапај огњеног срца. Само тако ћемо успети да се причестимо светим именом Исусовим. Јер стално понављање је мајка навике, било да се ради о врлини било да се ради о пороку. А навика потом постаје друга природа. Када пак ум постигне такво стање, онда он сам тражи непријатеље своје, као што ловачки пас тражи зеца у шуми. Разлика је само у томе што пас тражи да поједе а ум да би победио и растерао (гл. 97).

13. Велики и веома искусни Давид каже Господу: "Силу моју у Теби ћу сачувати" (Пс. 58,10). Тако и чување у нама силе срдачног и умног спокојства, од кога се рађају све врлине, зависи од помоћи Господа, ако Га стално призивамо, који нам и заповести даје и одгони од нас подмуклу заборавност; јер она више од било чега другога уништава у нама мир срца, као што вода гаси огањ. Зато брате, немој да из немарности некада заспиш на смрт (ср. Пс. 12, 4), него именом Исусовим бори се неуморно против непријатеља. И као што је рекао неко од мудрих људи: "Име Исусово нека се залепи и сједини с твојим дисањем, па ћеш онда упознати корист од молитвеног тиховања". (гл. 100).

44. Када се ми недостојни удостојимо да се са страхом и трепетом причестимо божанским и пречистим тајнама Христа Бога и Цара нашега онда треба још више да се постарамо за трезвљење, чување ума и будно стражење, како би божански огањ тј. Тело Господа нашега Исуса Христа, спалио у нама наше грехе и све што је нечисто, било мало или велико. Када оно улази у нас оно одмах прогони нечастиве духове злобе из нашег срца и опрашта нам наше раније учињене грехе. Тада наш ум постаје слободан од досађивања злих помисли. Ако будемо после тога строго пазили свој ум и стајали будно на вратима срца, онда ће божанско Тело, када га се поново будемо удостојавали, чинити ум све сјајнијим и сјајнијим и сличним светлој звезди (гл. 101).

15. Треба љубоморно чувати оно што је драгоцено. А за нас је најдрагоценије управо оно што нас чува од свакога зла, чулног и духовног, видљивог и невидљивог. Шта је то? - Чување ума са призивањем Исуса Христа; непрестано гледање у дубину срца и стално мировање у мислима, па чак и од помисли које изгледају да долазе с "десне" стране; и на крају, старање да човек буде слободан од сваке помисли, да се не би под видом добрих прикрале зле. Истрајност у томе захтева без сумње велики труд и подвиг срца, али му је зато и утеха близу (гл. 103).

16. Треба увек враћати име Христа у просторе нашега срца, као што се муња враћа у ваздушно небеско пространство, пре него почне да пада киша. То је потпуно јасно свима онима који су искуснога ума и који знају шта је то унутарња духовна борба. Као и сваки други рат тако и духовни рат има своју стратегију. На првом месту је потребна будност (пажња); онда, кад опазимо долазак непријатељске помисли, бацамо се на њу гневно речима

проклетства у срцу; а потом, одмах се молимо против ње, сабирајући срце призивањем Исуса Христа, да би се тако у трен ока распршио тај демонски привид, како не би и даље маштање обмањивало и заводило ум, као шарлатан незрело дете (гл. 105).

17. Ево у чему се састоји дивна корист ума која се задобије од молитвеног тиховања: све оне грехе који најпре куцају на врата ума само у виду помисли, па кад их мисао прихвати, постају груби видљиви греси, - све њих одсеца разумна и трезвена врлина, не дозвољавајући им да уђу у нашег унутрашњег човека и да се претворе у рђава дела; одсеца их мигом и заштитом Господа нашега Исуса Христа (гл. 111).

18. Као што су долине богате житом, тако и ова молитва обогаћује срце твоје сваким добром. Боље речено, то ти дарује сам Господ наш Исус Христос, без Кога не можемо ништа чинити (Јн. 15, 5). Она ће ти прво изгледати као лествица, затим као књига за читање, а кад будеш напредовао, наћи ћеш да је она град Јерусалим небески. И јасно ћеш видети, на духован начин цара Христа сила израиљевих, заједно са јединосушним Његовим Родитељем и Светим Духом обожаваним (гл. 117).

19. Душа која после смрти лети небу, која на небеским дверима има са собом Христа као заштитника свога, ни тамо се неће застидети од непријатеља својих, него ће и тада као и сада смело са њима на дверима ступити у разговор. Само ако истраје да до свог изласка из тела вапије даноноћно Господу Исусу Христу Сину Божјем. И Он ће бити брзи бранитељ њен, по истинитом Његовом и божанском обећању, које је изрекао у причи о неправедном судији: "Кажем вам да ће их одбранити брзо", и у овом животу и по изласку душе из тела (Лк. 18, 1-8/гл. 149).

20. Започињући живот умне будности (пажње), ако трезвљењу припојимо смирење а супростављању присајединимо молитву, онда ћемо добро ходити путем покајања, улепшавајући и чистећи од лукавства дом срца нашег Именом светим Господа Христа, као сјајном светиљком. Ако ли се поуздамо само у наше трезвљење и будност, брзо ће нас противници нападути и срушени пашћемо, намамљени њиховим подмуклим лукавствима. Намамљени њиховим мамцима, злим жељама још ћемо се више заплести, па чак и убијени бити лако од њих, зато што немамо са собом победоносни мач - име Исуса Христа. Јер само је овај свечасни мач, ако је непрестано присутан у чистом и поједностављеном срцу, у стању да их одбија и сасеца, сажиче и уништава, као огањ сламу (гл. 152).

21. Душекорисно и веома плодно дело непрестаног трезвљења састоји се у брзом разазнавању у уму образованих маштарећих помисли; дело супростављања - у изобличавању и откривању помисли која покушава да уђе у простор нашега ума преко представе неке чулне ствари. Оно пак што гаси и уништава тренутно сваку непријатељску замисао, сваку реч, сваки привид, сваки идол, свако лукаво изобраење, јесте - призивање Господа. И ми сами видимо у уму пораз силе њихове који им наноси Исус велики Бог наш, као и заштиту нас смерних, бедних и непотребних (гл. 153).

22. Неће прећи много миља брод без воде. То бива и са чувањем ума: оно је неоствариво без трезвљења са смирењем и без непрестане молитве Исусу Христу (гл. 168).

23. Непрестана молитва чисти ваздух ума од мрачних облака, од ветрова духова злобе. Када се очисти ваздух онда нема више никакве препреке да у њему засија божанска светлост Исусова, само ако се ми не надмемо и не погордимо сујетом и уображеношћу и ако не будемо сезали за недостижним. У овом случају, остаћемо без Исусове помоћи, зато што је Христу, обрасцу смирења, све то мрско (гл. 105).

24. Као што се слова не могу писати по ваздуху, него их треба урезивати у неки чврсти предмет да би била дуготрајна, тако са напорним трезвљењем треба чврсто спојити молитву Исусову. Само ће тако моћи предивна врлина трезвености да стално са Њим борави; и кроз Њега да остане за свагда са нама (гл. 183).

25. Чување ума с Божјом помоћи и ради самога Бога, када се дуго у души упражњава, дарује уму мудрост за вршење по Богу подвига. Не малу способност оно дарује ономе који га поседује за разборито вршење дела и речи, на богоугодан начин (гл. 194).

26. Заиста је блажен онај који је тако присајединио Исусову молитву уму, и који Га непрестано призива у срцу, као што је ваздух сједињен са нашим телом, или пламен са свећом. Сунце кад обасја земљу, рађа дан; свето и обожавано Име Господа Исуса, када почне да сјаји непрестано у уму, рађа безбројне сунцу сличне мисли (гл. 196).

27. Када се растуре облаци, ваздух постаје чист; када сунце правде Господ Исус разагна маштања страсти, онда се у срцу рађају сасвим природно светлосне и као звезде сјајне помисли. То зато што је ваздух срца Исус обасјао (гл. 197).

б) Изреке Филотеја Синајског

[садржај](#)

1. Одиграва се у нама духовни рат, много тежи и опаснији од видљивог рата. Зато подвижник побожности треба да хита к дару горњега звања (ср. Фил. 3, 14) умом својим, како би уризничио целосно у срце своје сећање на Бога, као неки бисер или драги камен. Потребно је све оставити, чак и тело, и презрети овај садашњи живот, како би једино Бога у срце настанили и стекли (гл. 1).

2. Од самог јутра треба мушки и непоколебиво стати на вратима срца, са крепким сећањем на Бога и сталноприсутном у души молитвом Исусовом и затирати умним стражењем "све грешнике земаљске" (Пс. 101, 8). А то значи, усхићеним и непрекидним верним сећањем на Бога, сасецати главе силних, ради Господа, и зачетке непријатељских помисли које нас нападају (гл. 2).

3. С пуним правом се трезвљење назива путем који води у Царство, у оно које је у нама и оно које ће доћи, с правом се назива и духовно делање, јер

обрађује и убеђује нарави ума и страсно стање претвара у бестрасно. Оно личи на светлосно окно, кроз које се Бог нагиње и обасјава ум (гл. 3).

4. Онде где је смирење, сећање на Бога састављено од трезвљења и будности (стражења) и честа молитва уперена против непријатеља, ето ту се налази место Божије (ср. Пост. 28, 16-17) или срдечно небо на коме демонска војска не сме да борави, због тога што на том месту Бог станује (гл. 4).

5. Прва дверь која уводи у духовни Јерусалим, у будно стражење над умом, јесте свесно ћутање уста, па макар ум још и не постигао тишину. Друга дверь је умерено уздржавање од хране и пића, а трећа непрестано сећање на смрт, које чисти ум и тело (гл. 6).

6. У природи је сладосног сећања на Бога, тј. на Исуса, праћеног срдчним гњевом и спаситељном огорченошћу (на све што је грешно), да затире све опсене помисли, замисли, речи, маштања, мрачне образине; једном речју све оно чиме се нечастиви оружа и хвалиса, тражећи да прогута наше душе. Јер кад Исуса призовемо, он све то са лакоћом спаљује. Нама нема ни у коме другоме спасења сем у Исусу Христу. И сам Спаситељ је то рекао: „Без мене не можете чинити ништа“ (Јн. 15, 5) (гл. 22).

7. Сваког часа и сваког трена држимо што јачу стражу над срцем својим, чувајући га од помисли које помрачују душевно огледало, чије је природно својство да се у њему огледне и светлим словима запише Исус Христос, Који је мудрост и сила Бога Оца. Непрестано тражимо унутар у срцу Царство небеско; и наћи ћемо зрно горушичино, и бисер, и квасац унутра у нама на тајанствен начин, - само ако будемо очистили око ума свога. Зато је и рекао Господ наш Исус Христос: "Царство је Божје унутра у вама" (Лк. 17, 21), указујући тиме на Божанство које у срцу обитава (гл. 23).

8. Приликом вођења унутарње духовне борбе овако поступај: с трезвљењем сједини молитву и трезвљење ће молитву појачавати, а молитва трезвљење. Трезвљење, стално пазећи на све што се збива унутра у срцу, примећује на који начин непријатељи покушавају да уђу у њега, и одмах призива на помоћ Господа Исуса Христа, да Он протера те лукаве нападаче. При том, будно стражење преграђује им пут противљењем, а молитвено позвани Исус - изгони демоне са свим њиховим маштаријама (гл. 25).

9. Веома строго пази на свој ум. Када приметиш помисао, супростави јој се, и одмах тога трена призиви Христа на помоћ. А сладосни Исус, док му још будеш говорио, рећи ће: Ево ме да те заштитим! Када молитва умири све ове непријатеље, ти и даље стражи и пази свој ум. Јер ће поново наићи још већи таласи помисли, један за другим се на тебе устремљујући, докле душа у њима не заплива. Али ево опет Исуса кога буди ученик и који, као Бог, заповеда злим ветровима помисли да утихну! (ср. Мат. 8, 23-27). А ти, ослободивши се од њих, сваког часа и трена прослављај Онога који те је спасио, и сећај се часа смртнога (гл. 26).

10. Са пуном будношћу срца и душевном осећајношћу, проходимо подвижнички пут свој. Јер кад се будност сједињује свакодневно са молитвом, крећу се слично огњеним колима пророка Илије, издижући у

небеску висину онога који их поседује. Шта говорим?! - Онај који је стекао трезвљење, или који се труди да га стекне, преображава се чистим срцем у духовно небо са сунцем, месецом и звездама: постаје сместиште несместивог Бога, по тајанственом боговиђењу и усхођењу (гл. 27).

[садржај](#)

в) Изреке Теолипта Митрополита

[садржај](#)

1 Залазак сунца производи ноћ; када Христос напушта душу, њу тада обузима тама страсти а духовне звери растрзавају. Кад засија видљиво сунце, звери се скривају у своје јазбине, кад засија Христос на тврђи молитвеног ума, свака световна навика ишчезава, заљубљеност у тело нестаје и ум излази на дело своје, тј. на проучавање божанских ствари "до вечера" (стр. Пс. 103, 23).

2. Уздржавај се од спољашњих разговора и бори се с унутарњим помислима, све дотле док не пронађеш место чисте молитве, и дом у коме обитава Христос, Који те просвећује и заслађује богопознањем и посетом својом.

3. Трагове ногу у снегу, или их сунце када обасја растапа, или их разливена вода уништава. Тако бива и са сећањима урезаним у уму преко

сластољубивих дела: Уништава их Христос, кад молитвом засија у срцу, и потоком умилних суза.

4. Честе молитве, у уму вршене и праћене топлим умиљењем, бришу сећања на ранија дела. Душе просвећене сећањем на Бога, са вером и скрушеношћу срца, одсецају од себе рђава сећања као ножем.

5. Када се усамиш, покушај онда да уђеш што дубље у унутарњу стражарницу душе, која је дом Христов и у којој је вечно присутан мир, радост и тишина. Духовно сунце Христос испушта ове дарове из себе као зраке, и даје их као неку награду души која га је с вером и врлинољубљем примила.

5. Седећи у дому своме, помињи Бога, од свега ум ослобађајући к једино на Њега га безгласно устремљујући. Излиј пред Њега сво расположење своје душе и прилепи се уз Њега са љубављу. Сећање на Бога, означава - боговиђење: Бог привлачи вид и стремљење ума к себи и обасјава ум својом сопственом светлошћу. Кад се ум враћа Богу, пошто у њему утихну све особене представе бића, тада он стиче безвидно боговиђење и обасјава свој духовни вид надзнањем неприступне славе.

6. Молитва је разговор ума са Господом, при коме се изговарају речи молитве заједно са целосном усмереношћу ума Богу. Када мисао непрестано изговара Име Господње и ум бди над сталним призивањем божанског Имена, онда светлост Богопознања осењује сву душу као неки светли облак.

7. Веруј ми, истину ти говорим, ако сваки свој труд будеш пропратио молитвом, мајком свих добара, она неће задремати све док ти не покаже небеску ложницу, док те у њу не уведе и док те не испуни неизрециве славе и радовања. Пошто уклони све препреке, она тада поравнава пут врлине и чини га погодним за боготражитеља.

8. Зато, ходећи путем умног делања, изговарај речи молитве и разговарај са Господом, стално вапијући и не препуштајући се лености. Непрестано се моли и подражавај упорности оне удовице која је успела да умоли неумољивог судију (Лк. 18, 2-5). Тада ћеш духом ходити и о телесним жељама нећеш бринути, и светским помислима нећеш прекидати ток молитве. На тај начин постаћеш храм Божји, у коме се неометано вечно Богу пева. Молећи се тако умно, удостојићеш се сталног сећања на Бога, ући у скривене и неприступне дубине ума; гледаћеш тајанственим боговиђењем Невидљивог, служећи сам насамо јединоме Богу свим силама свога разума и изливима своје љубави.

г) Изреке Варсануфија Великога и Јована

[садржај](#)

1. Од призивања Имена Божјег демони постају немоћни. Знајући то, не престајмо да призивамо Име Божје у помоћ. То је она молитва о којој говори Свето Писмо: "непрестано се молите" (1. Сол. 5, 17) (одговор 422).

2. Памти, Бог је срцезналац, на срце гледа, па га призивај у срцу своме. То и јесте смисао онога што је речено у Светом Писму: "Затвори двор своју и

- помоли се Оцу твојему који је у тајности" (Мат. 6, 6). Затворимо уста и помолимо му се у срцу; јер онај који затвара уста и призива Бога, или Му се моли у срцу своје, тај испуњава наведену заповест (одговор 427).
3. Твој срдачни труд треба да се у томе састоји што ћеш се непрестано молити Богу. Ако хоћеш да у томе имаш успеха, почни и ишти усрдно и пун наде и Бог ће те благословити успехом (одговор 26).
4. Непрестано призивање Имена Божјега је лек који убија не само страсти него и само њихово дејство. Као што лекар тражи погодан лек или завој за рану онога који страда, и они благотворно дејствују, при чему болесник и не зна како то бива; тако бива и са Именом Божјим: када га призивамо, оно убија у нама све страсти, премда нам је непознато како се то збива (одговор 421).
5. Господ је рекао: "Иштите и даће вам се" (Лк. 11, 9). Моли се Своблагоме Богу и да ти пошаље Духа Светога Утешитеља, а он када дође, свему ће те научити и открити ти све тајне. Њега тражи за свога руковођу. Он неће дозволити да ти у срце уђе прелест (обмана), или расејаност; неће допустити да мислима загосподари нерад, лењост и дремање: просветиће очи, утврдити срце, уздигнути ум. Уз Њега се припој, Њему веруј, Њега воли (одговор 136).
6. Када приметиш да ти демон омета молитву својим подмуклим сплеткама, не препири се са њим, него се потруди да призовеш име Божје, и Бог ће ти помоћи и уништити демонска лукавства (одговор 424).
7. Савршена молитва се састоји у разговору с Богом, без расејаности мисли, уз сабраност свих помисли и осећања. Човек задобија такво стање када умре за све људе, за свет и за све што се у њему налази. Такав у време молитве нема ничега у мислима, сем тога, да стоји пред Богом и са њим разговара (одговор 79).

[садржај](#)

МНОГОКОРИСНА БЕСЕДА О АВИ ФИЛИМОНУ

[садржај](#)

1. Причали су о Ави Филимону пустињаку, да се затворио у некакву пећину која се налазила у близини Лавре, зване Ромијева, и ту се предао подвижничким борбама, понављајући у себи оно што је, по предању,

говорио себи Арсеније Велики: Филимоне, зашто си овамо дошао? У тој пећини је провео доста времена. Посао му је био плетење ужади и котарица, које је предавао економу, а од њега примао мале хлебчиће, којима се хранио. Ништа друго није јео осим хлеба са сољу, па и то не сваки дан. Очеvidно, о телу се мало бринуо, али је зато, бавећи се сазерцањем, боравио у божанском просвећењу. Удостојавајући се отуда неописивих виђења тајни, боравио је у духовном образовању. Када би суботом и недељом одлазио у цркву, увек је ишао сам, удубљен у себе, не дозвољавајући никоме да му се приближи, да му се не би ум отргао од свога делања. У цркви би стајао у углу, са погнутом главом, проливајући море суза. Стално је покајно туговао и имао богосећање у срцу и сећање на начин живљења Светих Отаца, особито Арсенија Великог, трудећи се да иде његовим стопама.

2. Када се у Александрији и њеној околини појавила јерес, он се одатле удаљио и отишао у Никанорову Лавру. Примивши га, богољубиви Павлин му је дао своје усамљено место и омогућио му савршено молитвено тиховање. У току целе године није никоме дозволио да се види с њим, а и сам му није досађивао, одлазио је код њега само кад је требало да му преда потребни хлеб. Дошло је време Светог Христовог Васкрсења. Када су се тим поводом срели, повео се међу њима, разговор у коме су се дотакли и пустињачког живљења. Из разговора је Филимон схватио да и овај веома побожни брат Павлин чезне за таквим предивним начином живота и да се богато хранио подвижничким поукама, писаним и неписаним, свима доказујући да је без потпуне усамљености немогуће савршено угодити Богу, као што о томе мудро говори Мојсије, богопросвећени отац, кад каже: "Усамљено тиховање рађа подвиг, а подвиг рађа плач, плач - страх, страх - смирење, смирење - прозрење, прозрење - љубав; љубав пак оздрављује Душу и чини је бестрасном, и тада човек сазнаје да је близу Бога".

3. Филимон му је говорио: Потребно ти је да путем молитвеног ћутања савршено очистиш ум и да му даш непрестано духовно делање. Као што се телесне очи, усмерене на чулне предмете, диве ономе што су виделе, исто тако и чисти ум, кад се усмери на духовне ствари, усхићује се оним што духовно сазерцава, до те мере да га је немогуће од њега одвојити. Уколико се он путем молитвеног тиховања ослободи и очисти од страсти, утолико се више удостојава и виђења (тих духовних ствари). Савршеним ум постаје онда када окуси суштаственог боговиђења и сједини се са с Богом. Тада он, имајући царско достојанство, не осећа више сиромаштва и не привлаче га ниже жеље, макар му ти понудио и сва царства. И тако, ако желиш да стекнеш таква добра, што брже можеш бежи од света и са усрђем ходи путевима Светих; престани да се бринеш о свом спољашњем изгледу, одело нека ти је сиромашно и скромно. Заволи живот у оскудици и безбрижности. Понашање нека ти буде једноставно, реч безазлена, ход без сујете, глас без претварања. Изнад свега брини се о чувању ума и трезвљењу, имај трпљење у свим невољама, и на сваки начин труди се да сачуваш већ стечена духовна добра, неповређеним и непомеривим. Пажљиво бди и стражи над собом и не примај ни једну сласт која ти се тајно

прикрада. Јер, иако молитвено самовање укроћује душевне страсти, ипак, ако им се дозволи да се распале и изоштре, оне обично постају још свирепије, и оне који то допусте вуку још јаче и силније у грех. Исто то бива и са телесним ранама: ако се повређују, постају неисцељиве. Чак и једна реч је у стању да удаљи ум од осећања Божјег, кад демони на то приморавају а чула се са њима саглашавају. Велики је подвиг и терет - успети сачувати душу. Зато, потребно ти је да се потпуно удаљиш од света, и отргнувши душу од сваког сажаљења према телу, да постанеш бескућник, без града и без имања несреброљубив и без жеље за стицањем, безбрижан и усамљен, невешт за људске послове, смирен, састрадалан, добар, кротак, тихе нарави, увек спреман да примиш од божанског сазерцања и гледања, у срце, уразумљујући одсјај. Јер ни на воску се не може писати, ако се претходно не избришу слова раније на њему написана, како нас учи Василије Велики. Такви су били Свети, који су се, удаљивши се од свих световних обичаја и чувајући у себи непомућену небеску мудрост, просветили божанским законима и заблистали побожним делима и речима, умртвивши удове који су на земљи уздржањем, Божијим страхом и љубављу. Непрестана молитва и поучавање у божанским Писмима отварају умне очи срца тако да оне виде Цара сила, и бива радост велика, и силно се запаљује у души божанска незадржива жудња. При томе, и тело постаје заједничар тога усхићења, дејством Духа Светога, тако да сав човек постаје духован. Ето чега се удостојавају делатељи блаженог молитвеног тиховања и уског подвижничког живога, који, удаљивши се од сваке људске утехе, само са једним небеским Господом разговарају непрестано.

4. Чувши све ово тај богољубиви брат, и божанском љубављу рањен у души, напусти своје место боравка и заједно са Филимоном отпутова у скит, где су највећи међу Оцима окончали свој пут благочешћа. Настанили су се они у Лаври преподобног Јована Колова, препустивши бригу о себи економу Лавре, пошто су сами желели да бораве у молитвеном тиховању. И боравили су ту благодаћу Божјом у савршеној молитвеној усамљености. Суботом и недељом су долазили на заједничке црквене службе, а остале дане су проводили у усамљености. При томе, сваки од њих је вршио молитву и службе засебно.

Свети старац Филимон је имао овако правило служења: Ноћу је певао цео Псалтир и песме (девет песама које се налазе у Псалтиру), без журбе и сујете. Онда је читао једно зачало из Еванђеља, потом је седао и говорио у себи: Господе помилуј! са пуном пажњом и прилично дуго, све док би се уморио од призивања. Онда би допустио себи да заспи. Потом би опет у зору отпевао први час, па би онда сео на своју столицу, лицем окренут према истоку и наизменично певао (псалме) или читао по избору из Апостола и Еванђеља. Тако је проводио цео дан непрестано певајући, молећи се и наслађујући се сазерцањем небеских ствари. Његов ум је често био плењен сазерцањем, тако да није знао, да ли се налази на земљи.

6. Брат, видевши како се он свеусрдно труди у молитвеном служењу и како се понекад потпуно мења од божанских помисли, упита га: Зар ти, оче, није тешко у таквој старости толико умртвљавање и поковавање свога тела? Он

му на то одговори: "Веруј ми, Бог је такву усрдност и такву љубав запалио у мојој души према молитвеном служењу, да ја чак нисам у стању да удовољим потпуно њеном стремљењу к томе; телесну пак немоћ побеђује љубав према Богу и нада на будућа добра." Тако је сва његова жеља била умно окриљена небесима, и то чак и за време јела, не само у друга времена.

7. Једном га упита неки брат који је живео заједно са њим. Каквих све има тајни сазерцања? А он, видевши његову упорност и то да искрено тражи поуке, рече му: Кажем ти, чедо, да ономе чији је ум постао савршено чист, Бог открива виђење самих анђелских чинов и сила.

8. Упитао га је он и о следећем: Зашто ти се, оче, од свих божанских Писама највише допада Псалтир, и ради чега, кад ти певаш личиш на човека који разговара с неким? На то му он одговори: Тако је Бог урезао у душу моју силу псалама, као у душу самога Давида, и просто се не могу одвојити од сладости скривене у његовој неисцрпној мудрости. јер они садрже у себи сво божанско Писмо. Ово је он признао ономе који га је питао, са великим смирењем, његове користи ради, и после дугог његовог наваљивања.

9. Неки брат по имену Јован, дође од приморја светоме овом и великом оцу Филимону, и загрливши му ноге, рече му: Шта да радим, оче, да бих се спасао? Ум ми лута овамо онамо, где му не приличи. А он, поћутавши кратко, рече: Ова душевна болест припада онима који су спољашњи и у њима пребива. Она се и код тебе налази зато што још увек ниси стекао савршену љубав према Богу, још ниси задобио топлину љубави и богопознања. Тада му брат рече: Па шта да радим, оче? Он му одговори: Иди, стекни скривену поуку у срцу свом, и она ће ти очистити ум од тога. Брат, пошто није био посвећен у то о чему му је говорио, рече старцу: Каква је то скривена поука, оче? И он му рече: Иди, стекни трезвеност у срцу своме, и у мисли својој говори трезвено са страхом и трепетом: Господе, Исусе Христе, помилуј ме! Тако саветује почетницима и блажени Дијадох.

10. Брат је отишао, и помоћу Божјом по молитвама оца успокојивши се, донекле се усладио тим делањем и поуком. Али га је потом та сладост оставила, тако да више није био у стању да упражњава то делање трезвено и да се моли. То га је натерало да поново оде код старца и да му исприча шта му се догодило. Старац му рече: Ти си сада упознао пут молитвеног тиховања и умног делања и окусио сладости која се од њега рађа. Имај то увек у срцу свом, јео или пио, разговарао са неким или се на путу налазио, или седео у келији: не престај да се трезвеном мишљу и сабраним умом молиш таквом молитвом, да певаш и да се поучаваш у молитвама и псалмима. Чак ни при обављању најнеопходнијих својих потреба не дозволи уму своме да буде празан, него га приморавај да се тајно моли и поучава. Тако ћеш успети да схватиш дубину божанских Писама и у њима скривену силу, и да даш уму непрестано делање, како би испунио апостолску реч која заповеда: Молите се непрестано. Брижљиво пази на себе и чувај срце своје од примања рђавих помисли, или било каквих некорисних и сујетних. Свагда, и када спаваш, и када устајеш, и када једеш,

и када пијеш, и када разговараш, нека срце твоје у тајности мислено или се поучава у псалмима или се моли: Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! Такође, када певаш псалме језиком, пази да ти не говоре уста једно а помисао да се бави другим.

11. Брат га је још и ово упитао: Много празних маштања видим за време сна. Старац му рече: Не буди лењ и малодушан; него, пре но заспиш, много се помоли у срцу свом и супростави се помислима и покушајима демона да те води куд он хоће, да би те примио Бог. Потруди се колико је у твојој моћи да заспиш увек са псалмима на уснама и умним делањем, и никад не дозволи уму да због своје немарности прими туђе помисли, него са помислима којима си се молио, са њима се и на одар спусти, да би и у току сна оне биле присутне у теби, и кад се пробудиш да би разговарале с тобом. Изговарај такође и свети Символ православне вере пре него заспиш, јер православствовати о Богу, извор је и заштита свих добара.

12. Упитао га је брат и ово: Учини ми љубав, оче, и реци ми, чим се бави и како делање има твој ум? Научи и мене, да бих се и ја спасао. Он му одговори: Зашто си тако радознао? - Онда овај устаде, загрли му ноге и целивајући их, молио је светога да му то каже. Старац, поћулавши дуго времена, најзад рече: Ниси ти још у стању да то понесеш. Давати сваком осећању одговарајуће дело и посао у стању је само онај који је навикао да се непрестано креће у добрима правде. Онај који није постао потпуно чист од сујетних помисли света, не може се удостојити овога дара. Ако заиста желиш да то стекнеш, држи скривено делање у чистом срцу. Јер, ако се будеш непрестано молио и поучавао у Писмима, отвориће ти се очи душе твоје, и родиће се у њој радост велика, и осећање неко неописиво и силно, загревано Духом и телом, од кога цео човек постаје духован. И тако, било да те Бог удостојио ноћу или дању да се нерасејано помолиш чистим умом, остави своје молитвено правило, и усмери се, колико ти је год више могуће, да се прилепиш уз Бога. И Он ће просветити срце твоје за духовно делање, кога си се прихватио.

Овоме је старац додао и следеће: Дошао ми је једном неки старац и када сам га упитао о настројењу и стању његовог ума, рекао ми је: две године сам стајао пред Богом, усрдно га молећи свим срцем да ми дарује, да се непрестана и сабрана молитва уреже у моје срце, онаква какву је Он предао својим ученицима. А Господ, изобилни у даровима, видећи мој труд и трпљење подарио ми је оно што сам тражио.

И ево шта му је још говорио: Помисли о сујетним стварима, које настају у души; то је болест душе заљубљене у оно што је ништавно и која се препустила нераду и лењости. Зато је потребно, као што каже Свето Писмо, са сваком будношћу и пажњом чувати ум свој, певати разумно без расејаности и молити се чистим умом. И тако, брате, Бог тражи од нас нашу усрдност према Њему, и то прво у подвизима и врлинама, а потом у љубави и непрестаној молитви. Само тако ће нам Он открити пут спасења.

Очевидно је да нема другог пута који узводи на небо, осим потпуног удаљења од свега што је зло, стицања свега што је добро, савршене љубави према Богу и обитавања с Њим у светости и правди. Онај који ово

стекне, брзо ће се прибројати небесноме збору (Светих). Али при томе, сваки онај који жели да се успне на висину, треба обавезно да умртви удове који су на земљи. Јер када се наша душа услади сазерцањем истинског добра, она се више не враћа ни једној страсти, коју подстиче греховна сласт; него, омрзнувши свако телесно сладострашће, са чистом и неупрљаном мишљу прима јављање Бога. Потребна нам је, дакле, велика будност и стражење над собом, много телесних подвига и очишћење душе, да би се Бог уселио у срца наша, и да би убудуће безгрешно испуњавали Његове божанске заповести; и да би нас сам Он научио да се чврсто држимо Његових закона, изливајући на нас, као сунчане зраке, своје силе и дејства, запретане у нама благодаћу Духа. Подвизима и искушењима ми треба да очистимо образ, слику, по којој смо били створени као разумна бића, способна да примају свако знање и уподобљење Богу, носећи осећања, очишћена од сваке прљавштине кроз каљење у огњу искушења, задобијајући кроз то царско достојанство. Бог је и људску природу створио причасном сваког добра, способном да духовно сазерцава ликовање Анђела славе, Господстава, Сила, Начала, Власти, светлост неприступну, славу пресветлу. Али када ти постигнеш неку врлину, пази да се твоја помисао не погорди над братом, зато што си је ти стекао а он се није потрудио. То би био почетак гордости. Када се бориш против неке страсти, пази да не паднеш у очајање или малодушност, зато што напад не престаје. Него, устани, падни пред лице Божије, и завапи свим срцем заједно са пророком: Господе, удри оне који ударају на ме! (Пс. 35,1), јер сам немоћан да их победим. А Он, када види смирење твоје, брзо ће ти послати помоћ своју. Када путујеш са неким, не води празне разговоре, него дај уму духовно делање које је имао, како би се у њему сачувала ова добра навика и заборав светских сласти, и да не би изашао из пристаништа бестрашћа. Поучивши брата таквим и многим другим поукама, старац га отпусти.

13. Но није прошло много времена, он опет дође, и започевши разговор, упита га: Шта да радим, оче? Приликом мог ноћног служења притиска ме сан и не дозвољава ми да се трезвено молим и да дуже времена бдим. И долази ми да се прихватим рукодеља, док певам. На то му старац рече: Кад можеш да се молиш трезвено, онда остави рукодеље; кад те спонадне дремеж, онда, побунивши се против те помисли, претећи јој, прихвати се рукодеља. Он га опет упита. Зар теби самоме, оче, не досађује сан за време служења ноћног? Старац му одговори: Није то баш лако. Ипак, кад ме понекад нападне дремеж, мало се подигнем и почнем да читам од почетка Еванђеље по Јовану, уздижући око ума к Богу, и тог момента он ишчезава. На сличан начин се односим и према помислима. Наиме, кад наиђе нека од њих, сретам је као огањ - са сузама, и она ишчезава. Ти још ниси спреман да се на тај начин бориш са њима, него се што више држи скривеног делања и ревностно врши оно што су установили Свети Оци, као дневне јутарње молитве и часове - трећи, шести, девети и вечерњу, тако и ноћне службе. И труди се свим силама да ништа не радиш из човекоугађања, уз то се чувај да ниси у завади ни са ким од браће, да не би себе одвојио од Бога својега. Такође се постарај да сачуваш своју мисао

сабраном, и сверевносном у стражењу над унутарњим помислима. Кад дођеш у храм с намером да се причестиш светих Христових тајни, не излази из њега све док не задобијеш потпуни мир. Стани на једном месту и не померај се са њега све до отпуста. Мисли сам у себи да се налазиш на небу и да стојиш пред Богом заједно са светим Анђелима, као онај који има да га прими у срце своје. Припремај се за то са страхом и трепетом, да не би био недостојни сапричасник светих Сила.

Пошто је на тај начин добро наоружао брата, и пошто га је предао Господу и Духу благодати Његове, старац га отпусти у миру.

14. О ави Филимону је још причао брат који је живео са њим и следеће: Седећи једном поред њега упитао га је: да ли су га нападали демони искушењима док је живео у пустињи? Он на то рече: Опрости, брате, - када би Бог попустио да на тебе дођу искушења, каква сам ја претрпео, не верујем да би ти могао издржати њихову горчину. Имам седамдесет година, или нешто мало више, много сам поднео искушења, живећи у разним пустињама у пуном молитвеном тиховању. Шта сам претрпео и доживео од демона, бескорисно је и говорити о горчини тога онима који још не знају шта је то молитвена самоћа. За време таквих искушења, ја сам увек овако поступао: полагао сам сву своју наду на Бога, којему сам давао и завете одречења, па ме је Он одмах избављао од сваке напасти. То је разлог, брате, што се ја више уопште не бринем о себи: знајући да се он брине о мени, веома лако подносим искушења која наилазе на мене. А једино што му од себе приносим јесте - непрестана молитва. При томе, од не мале помоћи је и нада да што су веће тегобе и невоље, то се већи венци припремају ономе који их трпи. Јер код праведног Судије постоји равнотежа између тога двога. Знајући то, брате, не падај у малодушност. Ушао си у средину битке, па се бори, и надахњуј се сазнањем да је много више оних који се боре за нас против непријатеља Божјих, него што има демонских пукова. Уосталом, зар би смели ми да се супроставимо таквом страшном противнику рода нашега, кад нас не би моћна десница Бога Слова држала, и ограђивала, и покривала? Зар би била у стању људска природа да издржи његове нападе? Јер, као што каже Јов: "Ко је открио спреда одећу његову? К чељустима његовим ко ће приступити? Из уста му излазе лучеви, и искре огњене скачу. Срце му је тврдо као камен, тврдо као доњи жрвањ. Чини, те ври дубина као лонац, и море се мути као у ступи. Што је год високо презире, цар је над свијем звијерјем" (Јов. 41, 4. 10. 15. 22. 25). Ето, против кога ратујемо, брате! Ево каквим и коликим је насликала Реч Божја тога тиранина! И поред свега тога, њега лако побеђују они који као што треба проводе усамљенички живот, с обзиром да у себи немају ничега што би њему припадало: због њиховог одрицања од света, због њихових обилних врлина и због тога што ми имамо некога који се бори за нас. Јер, реци ми, ко је тај чија се природа није преобразила, кад је приступио Господу и страх Његов примио у ум свој? И који није учинио душу своју светлом и способном да сија божанским знањем и мислима, обасјавши себе божанским законима и делима? Такав никад не дозвољава да му душа буде празна, имајући у себи Бога, који запаљује ум да стреми незаситиво к

светлости. И док је душа под таквим непрестаним дејством, дух јој не дозвољава да се разнежује страстима, него их као неки цар, који дише страшним гњевом и претњом, непоштедно сасеца. Такав се никад више не враћа сну и дремежу, него с подвигом, и рукама уздигнутим према небу и умном молитвом, односи победу у рату.

15. Још је тај исти брат приповедао, да је ава Филимон поред других врлина имао и ову: није могао поднети да слуша празне разговоре. А ако би се десило да се неко заборави па да прича било шта што се не тиче духовне користи, уопште на то није обраћао пажњу. Исто тако, кад бих одлазио по неком послу, никад није питао: зашто идеш? А кад сам се враћао, није питао: где си био? или шта си и како радио? Тако, кад сам једном отпловио у Александрију по потреби, а отуда отпутовао ради једног црквеног посла у Цариград, не обавестивши о томе слугу Божјега; потом, пошто сам тамо провео доста времена, посетивши тамошњу побожну браћу, на крају сам се вратио к њему у скит. Кад ме старац видео, веома се обрадовао, и после уобичајеног поздрава, помолио се и сео. Међутим, савршено ни о чем ме није упитао, него је остао заузет својим уобичајеним молитвеним умним делањем.

16. Једном, желећи да га испробам, неколико дана му нисам давао храну да једе. Он, нити је храну тражио, нити је било шта рекао. Тада, поклонивши се, упитих га: Учини ми, оче, љубав и реци ми, зар се ниси увредио што ти нисам донео по обичају да једеш? Он рече: Опрости, брате! Ако ми и двадесет дана не донесеш хлеба да поједем нећу ти затражити. Јер све док будем трпео душом, трпећу и телом. Толико је он био заузет сазерцавањем истинског добра.

17. Он је говорио: Од кад сам дошао у скит, нисам дозволио својој помисли да изађе ван зидова ћелије; а ни у свој ум нисам примио никакве друге помисли осим страха Божјега и Суда будућег века, држећи у сећању Суд који прети грешницима, и огањ вечни и крајњу таму, као и то како живе душе грешника и праведника, и каква су добра приправљена праведницима, и како сваки добија своју награду по труду своје: један за подвижничке трудове, други - за милостињу и нелицемерну љубав, трећи за неимање и пуно молитвено самовање, неки за крајње послушање, неки опет за туђиновање. Имајући све ово у својим мислима, ја не дозвољавам никаквој другој помисли да дејствује у мени и не могу више бити с људима и њима окупирати ум свој, да се не бих удаљио од божанског размишљања.

18. Овоме је он додао и казивање о неком усамљенику, говорећи за њега да је већ и бестрашће био постигао, и из анђелске руке примао храну и хлеб, али да је због ослабеле будности и пажње, лишио се те части. Јер кад у души ослаби разборита и сабрана пажња ума, тада ту душу обузима ноћ. Тамо где не сјаји Бог, тамо се све губи и разлива као у мраку. Тада душа више није у стању да погледа на Бога једнога нити да задрхти од речи Његових. "Бог сам ја који се приближује, говори Господ, а не Бог издалека. Може ли се ко сакрити на тајно место да га ја не видим? говори Господ, - не испуњам ли ја небо и земљу? говори Господ". (Јер 23, 23. 24). Старац је напомињао и о многим другима, који су на сличан начин настрадали. Навео

је и Соломонов пад, који је, говорио је, стекао такву премудрост, да су га сви славили, зато што је као јутарња зорњача све обасјавао светлошћу премудрости, па је ипак за малу сласт изгубио толику славу. И тако, страшно је угађати лењости, него се треба непрестано молити, да не би наишла нека друга помисао и одвојила нас од Бога, и да нам не би било подметнуто на место Њега нешто друго. Само чисто срце, поставши обиталиштем Духа Светога, чисто види у себи, као у огледалу, самога Бога свога.

19. Слушајући све ово, причао је брат који је живео с авом Филимоном, и гледајући на његова дела, схватио сам да су у њему већ сасвим престале да дејствују телесне страсти, и да је он био ревносни љубитељ сваког савршенства. Тако се свагда могло видети да се он преображава божанским Духом из славе у славу, и да уздише неописивим уздасима, строго на себе пазећи и себе вагајући, и на све начине се трудећи, да ништа не дође и не помути чистоту ума његовог, или да се било каква прљавштина неприметно не прилепи за њега. Гледајући, говорио је, ово и подстицан тиме да ревносно подражавам његов начин живота, усрдно сам му се обраћао с молбом: како да стекнем слично теби чистоту ума? А он би ми говорио: Иди, потруди се, јер за то је нужен труд и разгореност срца. Духовна добра, достојна ревносног искања и труда, не задобијају се лежањем на одру и спавањем. Без зноја не може нико стећи ни земаљска блага. Онај који жели да постигне духовни напредак, треба пре свега да се ослободи од својих прохтева и да задобије непрестани покајни плач и неимање; да не обраћа пажњу на погрешке других, него само на своје, оплакујући их дан и ноћ, и да не гаји сујетну дружбу ни са ким од људи. Јер душа која тугује над својим бедним стањем и која је рањена сећањем на пређашња сагрешења, постаје мртва за свет, као што и свет умире за њу. То значи да тада телесне страсти постају неактивне и да човек престаје да буде њихов роб. Уз то, онај који се одрекао света и сјединио с Христом, и који борави у молитвеном тиховању, тај воли Бога, чува његову слику, образ и богати се његовим подобием. Јер он прима од Њега свише дарове Духа и постаје дом Божји, а не дом демона, и приноси Богу дела праведна. Тако ће душа поставши чиста по животу, слободна од прљавштине тела и без икакве мрље и порока, увенчати се на крају венцем правде и засјати лепотом врлине.

Онај у чије се срце на самом почетку одрицања (од света) није уселио плач, ни духовне сузе, ни сећање на вечне муке, ни истинско молитвено тиховање, ни непрестана молитва, ни певање псалама и учење божанских Писама; онај код кога све ово није постала навика, како би због сталног општења са њим, био примораван на то чак и онда кад ум не жели да то ради; онај у чијој души не господари страх Божји. - тај још увек живи у друштву са светом и није у стању да има ум чист у молитви. Јер само побожност и страх Божји чисте душу од страсти и чине ум слободним, уводе га у његово природно стање сазерцања, и дају му могућност да се додирне Богословља, које он прима у виду блаженства ("Блажени чисти срцем јер ће

Бога видети"). Онај који се тога удостоји, оно му још од сада служи као предукус (будућих добара) и чини душу непоколебивом. Зато се свим силама потрудимо у делатном творењу врлина, којим се стиче побожност, тј. духовна чистота, чији је плод - богословско сазерцање природно уму. Јер делање (пракса) је узлажење к сазерцању (теорији), као што каже проницљиви и богомудри ум Григорија Богослова. Ако занемаримо делање (праксу) онда ћемо остати отуђени од сваке праве мудрости. Јер макар човек постигао и врхунац врлине, ипак му је потребан подвижнички труд који обуздава немирне нагоне тела, као и строго чување помисли. Само на тај начин ћемо постићи да се Христос настани у нама. Јер што се више умножава наша праведност, тим више узраста духовна мушкост. И на крају, кад ум постигне савршенство, сав се припија уз Бога и бива обасјан божанском светлошћу, и откривају му се неизрециве тајне. Тек тада он истински сазнаје где је мудрост, где сила, где познање свега, где дуг живот, где светлост очију и мир. Јер док год је заузет борбом са страстима, дотле није у могућности да се наслађује свим овим, тако да и врлине и страсти чине ум слепим: страсти га ослепљују за врлине, а врлине га чине слепим за пороке. Али кад борба утихне у њему, и кад се удостоји духовних дарова, тада, будући под непрестаним дејством благодати, сав постаје светлозаран и непомерно укотвљен у сазерцању духовних ствари. Такав није привезан низашта овдашње, него је прешао из смрти у живот. Онај који се прихвати овог живота, достојног подражавања и који жели да се приближи Богу, треба да поседује непорочно срце и уста чиста, да би реч, излазећи чистом из чистих уста, могла достојно прослављати Бога, пошто душа која се припила уз Бога, непрестано са Њим разговара. Чезнимо, браћо, за таквом висином врлине и престанимо гмизати по земљи, прилепљивањем за страсти. Онај који се подвизава и постиже блискост с Богом, који се причешћује свете светлости Његове и рањава љубављу к Њему, тај се наслађује неким Господњим и непостиживим духовним радовањем, као што каже божански псалм: "Наслађуј се Господом, и учиниће ти што ти срце жели. И извешће као светлост правду твоју, и праведност твоју као подне" (пс. 37, 4. 6). И зар има љубави силније и незадрживије од те коју Бог улива у душу која се очистила од свакога зла? Таква душа са пуном искреношћу срца говори: "Љубављу сам рањена ја" (Песма над пес. 2, 5). Неизрецив је неописив сјај божанске лепоте! Блистање звезде данице, светлост месеца или сјај сунца, - све је то безначајно у поређењу са славом оном, и сиромашније у односу на истиниту светлост од најдубље ноћи или најмрачније магле у односу на сунчано подне. То нам је предао и Василије Велики, дивни међу учитељима, који је све ово научио и сазнао из личног опита.

20. Ово и много више од овога причао је брат који је живео са Авом. Но ко се не би дивио код њега и следећем, као доказу његовог великог смирења? Веома рано се удостојио презвитерског чина, па пошто се тако истински дотакао небескога и животом и знањем, на све начине је избегавао служење божанствене Литургије, као неко бreme. Тако се десило да је он у току многих година свог подвижништва веома ретко пристајао на служење

за светом Трпезом. Чак се ни божанских Тајни није причешћивао, без обзира на тако строги живот, кад год би се десило да дође у општење и у разговоре са људима, иако никада није разговарао о земаљским стварима, него само о ономе што је било од духовне користи за његове саговорнике. А када је имао намеру да се причести божанских Тајни, увек је пре тога дуго досађивао Богу, умилостивљујући га молитвама, певањем псалама и исповедањем. Страх и трепет га је обузимао од свештеникових речи: "Светиње светима"! Јер у том моменту, говорио је он, храм се испуњава светих Анђела, а сам Цар Сила, извршивши тајанствено свештенодејство, и претворивши хлеб и вино у своје Тело и Крв, насељава се преко светог Причешћа у срца наша. Зато, говорио је он треба да се осмелимо на примање светог причешћа пречистих Христових Тајни само онда када смо чисти и непорочни, и као ван тела. Само тако ћемо моћи постати заједничари просвећења које се њима дарује. Многи од Светих Отаца су се удостојили виђења светих Анђела који су их опомињали. Зато су се и сами они држали дубоког молитвеног ћутања, ни са ким не разговарајући.

21. Ево шта је још говорио тај брат: Кад би се десила нека потреба да сам старац продаје своје рукодеље, да не би дошао до неке лажи, или заклинања, или сувишне речи, или неке друге врсте греха који је везан за трговачке разговоре, он је стајао правећи се сулудим. Тако је сваки који је хтео да купи његово рукодеље, узимао од њега и давао му онолико колико је хтео. А он се бавио плетењем малих корпица. Оно што су му давали за њих примао је са благодарношћу, ништа не говорећи, овај муж пун мудрости.

[садржај](#)

ЗБИР ОТАЧКИХ ПОУКА

[садржај](#)

На крају дајемо кратак збир отачких поука изложених у овој књизи. Ево шта су нам препоручили Оци као начин стицања молитве и као услове за успех у њој:

Учесталост, тј. често понављање Исусове молитве.

Пажњу (будност), или погружавање ума у Исусу Христу уз одгоњење других помисли.

Промену молитвених речи, тј. изговарање Исусове молитве, некад целе, некад скраћене.

Наизменичност, тј. упражњавање некад молитве, некад читања псалама, некад седења, некад стојања са испруженим рукама, некад опет молитве Исусове и читања Отаца после обеда.

Хођење пред Богом, тј. да свагда осећамо присуство Божје и при сваком делу да се сећамо Бога.

Одрицање од света, уз сећање на смрт и на сладост молитве.

Непрестано призивање Имена Исуса Христа, у свакој прилици и времену, насамом гласно, а у присуству људи само умом.

Заспивање на одру са Исусовом молитвом.

Спољашњу молитву о стицању унутарње, тј. тражење помоћи од Господа за стицање ревности и задобијање у срцу унутарње молитве.

И тако, душо, ти која си жељна да стекнеш унутарњу молитву и жедна непрекидног јединства и сладосног општења са Исусом Христом, дођи, одлучи се и на следећи начин испуњавај поуке Светих Отаца:

1. Седи или боље стани у тамни и тихи угао у молитвеном положају.
2. Пред почетак направи неколико поклона и не опуштај удове.
3. Пронађи мишљу место срца испод леве сисе и ту сабери пажњу.
4. Сведи ум из главе у срце и говори: "Господе Исусе Христе, помилуј ме!" тихо, устима или само умом, како ти буде удобније, говори лагано без журбе, са страхом и трепетом.
5. Труди се да за то време, колико је могућно, чуваш пажњу и да не примаш у ум никакве помисли, ни рђаве, ни добре.
6. Имај спокојно трпљење, спремивши се на дуго стајање са забором на све.
7. Држи се умереног уздржавања и твори коленопреклоњење по сили.
8. Држи се ћутања.
9. После обеда читај помало Еванђеље и оне од Отаца који говоре о унутарњем делању и молитви.
10. Спавај 5 или 6 часова.
11. Некад спољашњом молитвом тражи дејство унутарње.
12. Не бави се рукодељем које расејава.
13. Често проверавај своје искуство отачким поукама.

"Господе, подари доброту мојој силу", - клицао је некад свети пророк Давид. Кликни и ти душо моја: Господе подари тврду одлучност моме расположењу за пажњу! Јер од Тебе долази и хтети и делати. Да би Твојом помоћи очистио ум и срце пажњом и припремио их за обиталиште Теби Троједном Богу!

КАЗИВАЊЕ ПЕТО

[садржај](#)

Прошла је већ година дана од последњег сусрета са боготражитељем када су тихо куцање на вратима и молитвени глас, најавили долазак овог благословеног сабрата, на велико задовољство онога ко га је очекивао...

- Уђи вољени брате! Захвалимо заједно Господу који је благословио твој пут и твој повратак!

- Слава и хвала Свевишњем Оцу дарожљивоме, за све што чини по мудрости Својој, а што је корисно за нас боготражитеље и путнике у "земљи туђој"! Ево и ја грешник, који сам се растао од вас прошле године, поново

сам удостојен да вас видим и да чујем ваш радосни поздрав. Наравно, ви од мене очекујете подробно казивање о светом граду Божјем - о Јерусалиму - куда је ишла душа моја и куда је стремило сво срце моје. Али, не испуњава се увек оно што бисмо хтели. Тако се десило и самном, а није ни чудо, јер, зар да се ја, грешни, удостојим да ступим на ту освећену земљу у којој су утиснуте божанствене стопе Господа Исуса Христа!

Сетите се, баћушка, да сам прошле године одавде кренуо са другом, глумим старцем, пошто сам имао писма једног Иркутског трговца за његовог сина у Одеси, да би ме овај отпратио у Јерусалим. Тако смо сретно и доста брзо стигли у Одесу. Мој друг је одмах закупио место на броду до Цариграда и отпловио, а ја сам остао да тражим сина Иркутског трговца. Нашавши ускоро његов стан, на своје изненађење и жаљење, нисам затекао међу живим овог мог добротвора. Већ су биле прошле три недеље како је он, после краткотрајне болести, умро и како су га сахранили. Иако ме је то силно растужило, ипак сам се поуздао у вољу Божју. Сви укућани су били у тузи; удовица умрлог, која је остала са троје мале деце, толико је тувовала да је непрестано плакала, падајући у току дана неколико пута, занемоћала од бола. Изгледало је да и она неће још дуго живети због тако дубоке жалости. Али, упркос свему томе, она ме је примила љубазно, и немајући могућности да ме у тим околностима отпрати у Јерусалим, задржала ме је код себе, да ме угости две недеље док отац покојника не дође у Одесу, како је био обећао, да би средио заоставштину и трговачке послове осиротеле породице. Тако сам ја и остао.

Живео сам тамо недељу, месец, други месец: али, уместо да дође, трговац је послао писмо у коме је јављао да не може да дође, него им саветује да одмах крену код њега у Иркутск. Почело је паковање ствари и стрка, и како сам приметитио да им више није до мене, захвалио сам се на гостопримству и, опростивши се с њима, пошао сам да поново странствујем по Русији...

Мислио сам и мислио: куда бих сада да идем? И на крају решио да најпре пођем у Кијев, где већ много година нисам био. Тако сам и пошао...

Наравно, у почетку сам и тувовао, јер ми се није испунила жеља да будем у Јерусалиму. Али не може да буде без промисла Божјег - умиривао сам себе - човекољубиви Господ прима намеру као дело и неће оставити мој убоги пут без поуке и душевне користи...

А тако је и испало, јер сам се срео с таквим људима који су ми открили много до тада непознатог, и који су просветлили тамну душу моју ради њеног спасења... Да ме нужда није усмерила на овај пут никада не бих срео те добротворе моје душе.

И тако, дању сам ишао с молитвом, а увече се заустављао на конак и читао моје "Добротољубље" ради окрепљења и пробуђења душе у борби против невидљивих непријатеља спасења.

На крају, удаљивши се 70 врсти од Одесе, видео сам чудан догађај: ишао је велики трговачки караван - тридесетак кола - који сам сустигао. Напред је, као вођа, ишао један кочијаш, корачајући поред свога коња, а остали су сви у гомили ишли нешто даље од њега. Ишло се поред проточног рибњака у коме су се санте изломљеног пролетњег леда вртеле и пропињале са

страшним шумом. Одједном је млади возар са чела зауставио свога коња, а за њим је морала да се заустави и цела поворка. Отрчавши до њега, остали возачи су видели како је почео да се свлачи. Питали су га због чега то чини. И добили одговор да је силно зажелело да се окупа у рибњаку. Од зачуђених возача неко је почео да му се подсмева, неко да га задржава називајући га безумним, а његов старији брат је почео да га гура да би продужио пут. Но овај се бранио и никако није хтео да послуша. Неки од млађих возара су у шали почели ведрима којим поје коње да захватају воду из рибњака и поливају овог који је хтео да се купа - неко на главу, неко за врат говорећи: "Ево ми те купамо". Тек што је вода додирнула његово тело он је узвикнуо: "Ох, како је добро!" и сео на земљу где су га још поливали; а затим је убрзо легао и спокојно издахнуо. Сви су се уплашили, не схватајући, зашто се то десило. Старији су говорили да о свему томе треба саопштити суду, а неки су закључили да му је при рођењу била оваква смрт записана.

Постајавши са њима око пола сата, пошао сам даље. И прошавши пет врста, видео сам село на великом путу и, ушавши у њега, срео сам старчића свештеника који је ишао улицом. Помислио сам да би требало да му кажем о томе шта сам видео и да чујем шта он о томе мисли. Свештеник ме је повео код себе, и ја сам га, испривавши шта сам видео, замолио да ми објасни разлог због чега се све то догодило...

- Не могу ништа друго да ти кажем, драги брате, сем да у природи има много чудног и неразумљивог нашем уму. То је, како ја мислим, устројено од Бога ради тога, да би се човеку јасније показало управљање и промисао Божји о природи у натприродним и непосредним променама њених закона у неким случајевима... Мени се једном десило да сам био сведок сличног догађаја: недалеко од нашег села налази се дубока и стрма јаруга која, мада није широка, у дубину достиже преко 20 метара, - страшно је и погледати на њено мрачно дно. За пешаке је преко јаруге направљен некакав мостић. Један сељак из моје парохије, породичан човек доброг владања, одједном је без икаквог разлога осетио несавладиву жељу да се са тог мостића баци у дубоку јаругу. Читаву недељу се борио са том мишљу; на крају, не могавши више да издржи ову силну потребу, он је, уставши рано ујутру, пожурио према јарузи и скочио на дно. Ускоро наиђоше неки људи. Чувши јечање, с муком су га изнели из јаруге, са поломљеним ногама. Када су га испитивали о узроку његовог пада, одговорио је, да премда и осећа велики бол, сада је спокојан у души, пошто је испунио своју неодољиву потребу, која га је читаву недељу дана тако узбуњивала, да је био спреман и живот да да, само да је испуни. Он се више од годину дана лечио у градској болници. Посећивао сам га доста често, па видећи код њега лекаре, хтео сам, као и ти, да од њих чујем за узрок тог догађаја. Лекари су ми у један глас рекли да је то била "помама"... Када сам замолио да ми научно објасне шта је то и због чега обузима човека, нисам могао ништа друго да чујем нето да је то тајна природе коју наука још није открила... Са своје стране сам приметио да, ако би се пред овом тајном природе човек обратио Богу молитвом, да би је Он открио добрим људима, и да та, по вашем, несавладива "помама" не би постигла

свој циљ. Заиста, у људском животу има много тога што наш ум не може јасно да схвати...

Док смо тако разговарали, спустила се ноћ те сам остао код њега да ноћим. Ујутру је месни полицијски начелник послао свог писара како би дозволили да се умрли сахрани. Лекар приликом прегледа тела није нашао никакве знаке поремећаја ума, а његову је смрт објаснио изненадним ударом.

- Ето видиш, рекао ми је свештеник - ни медицина није могла да одреди узрок његовој несавладивој тежњи ка води. И тако, опростивши се са свештеником, пођох даље.

Путујући неколико дана и довољно се уморивши, дошао сам у већу трговачку паланку коју називају "Бела Црква". Како је већ било вече, дао сам се на тражење преноћишта. На самом тргу срео сам човека који је, такође, изгледао као путник и који је по дућанима питао где се налази кућа једног од мештана... Видевши мене, пришао ми је и рекао: "види се да и ти странствујеш и зато пођимо заједно да нађемо овдашњег грађанина по презимену Јеврејнова; он је добар хришћанин, држи богату крчму и воли да прима боготражитеље; ево ја о њему имам белешку"... Радосно сам се сложио са њим и ускоро смо пронашли тражени стан. Мада нисмо затекли самог домаћина, његова нас је жена, добра старица, примила љубазно и дала нам да се одморимо у једној собици на тавану. Сместивши се, мало смо се одморили. Онда је дошао домаћин и позвао нас к себи на вечеру. За вечером смо разговарали и некако дође реч до тога зашто се он зове Јеврејнов. - "Испричаћу вам о томе одговорио је он и почео своје казивање. "Ето, видите, мој отац је био Јеврејин из града Шклова, и био је непријатељ хришћана. Од саме младости спремао се да буде рабин и марљиво је проучавао све њихове сплетке којима се оповргава хришћанство. Једном му се десило да је пролазио преко хришћанског гробља; тамо је видео људску лобању са обе вилице (у којима су се налазили огољени зуби), која мора да је била избачена из недавно ископаног гроба. У страсти својој он је почео да се изругује овој лобањи: пљувао је на њу, псовао и шутирао је; ни то му није било доста; узео ју је и натакао на колац онако како се ради са костима животиња да би се отерале птице. И задовољивши се на тај начин, пошао је даље. Следеће ноћи, тек што је заспао, пред њега је стао непознати човек и реско га укорио, говорећи: "Како си смео да се ругаш земним остацима мојих костију? Ја сам хришћанин, а ти си непријатељ Христов!" По неколико пута у току ноћи понављало се ово виђење, лишивши га мира и сна. А онда је почело да му се јавља и дању. У ушима му је стално звонио прекорни глас. Што је време даље протичало, тим се виђење чешће понављало; на крају, почевши да осећа безвољност, страх и изнемоглост, он се обратио рабинима који су над њим читали молитве и заклињања, али виђење, не само што га није остављало, него се понављало све чешће и упорније. И кад се такво његово стање разгласило, један хришћанин, с којим је он имао трговачке послове, почео је да га саветује да прими хришћанску веру, убеђујући га да ничим другим не може да се избави од тог страшног виђења. Иако није имао ни најмању жељу, Јеврејин је ипак овако одговорио: "Радо ћу учинити што год

хоћеш, само да се избавим мучног и неподношљивог виђења". Хришћанин се обрадовао овим речима, и наговарао га је да месном епископу преда молбу о крштењу и присаједињењу хришћанској Цркви. Написали су молбу и Јеврејин је, мада и нерадо, ипак потписао. И тог трена, како је ставио свој потпис, виђења су престала, и никако га више нису узнемиривала. Он се томе веома обрадовао и сасвим се успокојивши, осетио је такву пламену веру у Исуса Христа, да је из тих стопа отишао епископу, испричао му о свему што се десило и изјавио искрену жељу да се крсти. Са усрдношћу и брзим успехом изучивши догмате хришћанске вере и крстивши се, он се преселио у овај град, оженио се овде мојом мајком, добром хришћанком, и проводио благочестив живот имајући свега довољно. Обилато је давао сиромашнима, чему је научио и мене и пред смрт ме је на то заветовао и благословио. Ето због чега се ја зovem Јеврејинов!".

Са побожношћу и умилењем саслушао сам ово казивање и у себи сам помислио: Боже мој! Како различитим путевима привлачи Он к себи грешнике и како премудро претвара неважне догађаје у поводе за велика дела! Ко би могао да претпостави да ће изругивање Јеврејина над мртвим костима послужити за истинито познање Исуса Христа и да ће бити пут ка благословеном животу.

Пошто смо вечерали и заблагодарили Богу и домаћину, пошли смо у своју собицу на спавање. Није нам се још спавало, па ступих у разговор са садругом. Он ми рече да је могилијевски трговац; да је живео две године у Бесарабији као искушеник у једном од тамошњих манастира, али са привременом дозволом и да сада иде у родни крај не би ли од трговачког еснафа добио отпуст и онда се посветио монаштву. Хвалио је тамошње манастире, њихов устав и поретке, и строги живот многих благочестивих стараца који тамо живе, и уверавао ме да су бесарабијски манастири у поређењу са руским као небо и земља. Наговарао је и мене да идем тамо. Док смо тако разговарали довели су нам и трећег путника - то је био подофицир који је ишао на одсуство. Видели смо да је од пута веома уморан. Одмах се помолисмо Богу и легосмо да спавамо. Уставши ујутру рано, почели смо да се спремамо за пут. И тек што смо хтели да одемо да захвалимо домаћину кад чусмо звоно за јутрење. Трговац и ја смо се питали: како ћемо сад поћи кад смо чули звоно и зар да не одемо у цркву Божју? Боље ће бити да одстојимо јутрење помоливши се у храму па ће нам и пут бити пријатнији. Тако смо и одлучили, па смо и подофицира позвали са собом. Но он нам одговори: "Какво вас молепствије спопало на путу, и каква је корист Богу од тога што ћемо ми бити у цркви; него да дођемо кућама па ћемо се тамо помолити! Идите ако баш хоћете, али ја не идем. Док ви будете стајали на јутрењу ја ћу прећи пет врста, јер бих желео да сам што пре код куће"... На то му је трговац рекао: "Гледај, брате, и не погађај унапред како ће Бог уредити!".

И тако, ми смо пошли у цркву а подофицир на пут. Одстојавши јутрење (а ту је одмах била и рана Литургија) вратили смо се у собицу и почели да спремамо своје торбе. Погледам, а то нам домаћица донела самовар и још говори: "Та куда ћете, ево попијте мало чаја па и ручајте код нас; нећемо

ваљда да вас пустимо да идете гладни?". Тако смо и остали. Није прошло ни пола сата како смо седели за самоваром кад одједном упаде наш подофицир сав задихан.

- Дошао сам до вас и с тугом и с радошћу.

- Шта је било? упитасмо га.

- Ево шта: када сам се опростио са вама и кренуо, пало ми је на намет да свратим у крчму да разменим новчаницу за нешто ситниша, па и једну вотку да попијем да бих лакше ишао даље. Тако сам и разменио новце и полетео сам као соко на пут. Прешавши три врсте прохтело ми се да избројим новац и да видим да ли ми је крчмар правилно вратио. Сео сам са стране, извадио свој новчаник, избројао, и све је било како треба. Одједном прихватим се места где је требао да буде мој пасош а њега нема; само цедуљице и паре. Тако сам се уплашио, умало да главу изгубим, па сам схватио у чему је ствар: наравно, испустио сам га у крчми док смо пребројавали новац. Морам трком назад. Трчим, трчим, а све теже у срцу; шта ако га тамо нема! Лоше ми се пише! Дошавши, питам код крчмара, а он говори: "Ја га нисам видео". Опет ме обузе неспокојство. Кренем да тражим, да се мотам по местима где сам се задржавао. И шта? На своју срећу, нађем пасош. Онако како је био испао, тако је и лежао у слами и отпацама на поду, сав изгажен и прљав. Слава Богу! Обрадовао сам се; као да ми се брдо свалило са рамена! Иако ће за непажњу и за умрљани пасош добро да ми натрљају нос - није то ништа, ипак ћу моћи да путујем кући и натраг. А до вас сам свратио да вам о свему овоме испричам; још сам у страху и јурњави израђавио ноге тако да не могу ни да идем и сад ћу да замолим за мало масла да привежем на рану.

- Тако ти је то брате! Све ти се то десило зато што ниси послушао и што ниси пошао са нама да се помолимо - почео је да говори трговац. - Ето, ти си хтео да одеш далеко испред нас а напротив, вратио си се к нама, па још ћопав. Говорио сам ти да не погађаш унапред, па је тако и испало. Још ти је мало било што ниси пошао у цркву, него си и говорио: "Каква је корист Богу од тога што ћемо се ми молити". То, брате, није добро... Наравно, Богу није неопходна наша грешна молитва, али ипак по љубави својој према нама, драго му је када се молимо. И не толико само свештена молитва коју сам Дух Свети буди у нама и коју Он тражи од нас заповедајући: "Будите у мени и ја у вама", него је пред Њим драгоцено и свако, наизглед мало дело, ради Њега учињено, свака намера, побуда, па чак и мисао усмерена ка слави Његовој и нашем спасењу. За све ово, бескрајно милосрђе Божје богато награђује. Љубав Божја узвраћа хиљаду пута више него што је достојно дело људско. Ако за Бога одвојиш ништаван новчић, Он ће ти узвратити златником, ако ти само помислиш да кренеш ка Оцу, Он већ излази теби у сусрет. Ти кратко и суво кажеш: "Прими ме, помилуј ме"! а Он ти је већ обгрлио врат и целивао те. Ето каква је љубав Оца небеског према нама недостојнима! И само због ове љубави Он се радује сваком, макар и најмањем, нашем покрету ради спасења. Теби се чини: каква је слава за Господа и каква је корист за тебе ако се мало помолиш или ако и учиниш неко неважно добро дело, на пример - прочиташ неку молитву, учиниш пет

или десет метанија, уздахнеш из дубине душе и призовеш Име Исуса Христа, или помислиш неку лепу мисао, или пожелиш да прочиташ нешто за спас душе, или се уздржиш од јела, или ћутећи поднесеш малу увреду; све се то теби чини недовољним за твоје потпуно спасење и као бесплодно дело. Не! свако од ових малих дела остаје сачувано, и биће забележено свевидећим оком Божјим и добиће вишеструку награду не само у вечности него и у овом животу. То говори и свети Јован Златоуст. "Никакво добро, говори он, ма како неважно оно било, праведни Судија неће да не примети. Ако се греси истражују тако подробно да ћемо морати да одговарамо и за речи, и за жеље, и за помисли, тим ће пре добра дела, ма како она била мала, бити забележена са нарочитом подробношћу и рачунаће нам се у заслугу пред нашим Судијом препуним љубави".

Испричаћу ти случај који сам прошле године сам видео. У бесарабијском манастиру где сам живео, био је старац, монах доброг живота. Једном је на њега напало искушење - јако му се прохтело сушене рибе. И како у манастиру у то време риба није било, он је намеравао да пође на пијаци и купи... Дуго се борио против те помисли, сматрајући да монах мора бити задовољан храном коју једу сви и да се мора чувати сластољубља, и још да је неприлично и саблажњиво за монаха да се нађе на пијаци усред толико људи. На крају је ђаволско наговарање победило над његовим расуђивањем, па је, предавши се својевољности, отишао да набави рибу. Изашавши из манастира идући градским улицама, приметио је да му у рукама нема бројаница те поче да размишља: "Како сам то ја пошао као војник без мача? То је неприлично а и мирски људи који ће ме сретати осуђиваће ме и саблажњавати се видећи монаха без бројаница". Хтео је да се врати да их узме, али се пипнуо за џеп и ту их нашао. Извадио их је, прекрстио се, ставио на руку и пошао успокојивши се. Прилазећи пијаци, видео је једног коња који је стајао пред дућаном, са великим колима огромних буради. Одједном је тај коњ, уплашивши се нечега, почео да јури и да из све снаге баца чифтета. Затим је коњ пројурио поред њега, и ударивши га у раме, оборио на земљу, иако га није много повредио. На два корака пред калуђером су се кола претурила и распала у парампарчад. Уставши брзо, уплашио се али и задивио како му је Бог сачувао живот, јер, да су кола наишла неколико тренутака раније не би извукао живу главу. Не размишљајући даље о овоме купио је рибу, вратио се, вечерао и легао да спава... у полусну му се јавио неки, њему непознати, благообразни старац и рекао: "Слушај, ја сам покровитељ ове обитељи и хоћу да те уразумим, да би ти разумео и схватио поуку која ти је данас дата... Ево погледај: твоја слаба борба против сластољубља и знатна лењост у упражњавању самопознања и самоодрицања дало је прилику непријатељу да ти приђе и за тебе припреми овај погубљени случај који се збио пред твојим очима. Но твој је анђео чувар све то предвидео и дао ти мисао да се помолиш, да се сетиш бројаница, и пошто си ти доиста послушао и прихватио ту мисао, то је било довољно да те спасе од смрти. Видиш ли човекољубље Божје и штедро Његово ударје чак и за малу мисао упућену Њему?" Рекавши то, лик старца је брзо кренуо из келије, а монах му је пао пред ноге и у том

трену се пробудио, нашавши се, не на своме лежају, већ на коленима у близини врата. Ово своје виђење он је одмах испричао на духовну корист многих, међу њима и мени.

Заиста је безгранична љубав Божја према нама грешнима! Није ли задивљујуће што је за тако мало дело, зато што је из џепа извадио бројанице и ставио их на руку, и само једном призвао име Божје, да је за ту ситницу дарован живот човеку. Тако је на теразијама људске судбине један кратак тренутак призивања Исуса Христа претегао над многим сатима протраћеним у лењости. Заиста је овде за малу лепту узвраћено златником. Видиш ли, брате, шта може молитва и како је моћно име Исуса Христа када га призивамо! Свети Јован Карпатијски у "Добротољубљу" говори, да када у молитви Исусовој призивам Исусово и говорим: "помилуј ме грешнога", на сваку такву молбу одговара тајни глас Божји: "чедо, опраштају ти се греси твоји"... Он даље каже, да се у часу кад говоримо молитву ничим не разликујемо од светих, преподобних и мученика, јер, како говори и Свети Јован Златоуст: "Молитва, макар је изговарали и ми, препуни греха, тог часа очишћава". (сл. о мол. 2). Велика је милост Божја на нама а ми грешни и лењиви нећемо ни трен да одвојимо за благодарност и молитву, која је од свега важнија, па то мењамо за свакодневне бриге и послове, заборављајући на Бога и свој дуг. Зато смо често подвргавани јадима и напастима, али и да би се уразумили и да бисмо се обратили Богу и определили преобилном промислу Божјем.

Када је трговац завршио своју беседу с подофициром, ја му рекох: - Ех, уважени, како си насладио моју грешну душу да ти ногама припадам. Чувши ово он је почео и самном да говори. "Види се да си ти ловац на духовне повести. Сачекај, сад ћу ти прочитати нешто слично ономе што сам испричао. Ево имам књижицу са називом "Агапије" или "Спасење грешних". У њој је много чудесних догађаја".

Извадио је из џепа књижицу и почео да чита прекрасну повест о неком благочестивом Агатонику кога су у детињству побожни родитељи научили да сваки дан пред иконом Мајке Божје чита молитву "Богородице Дјево радујсја"... што је он свакодневно и чинио. Затим је, одраставши, почео да живи по своме и упавши у сујету свакодневних брига и послова, ретко је говорио речену молитву, па ју је, на крају, сасвим оставио. Једне ноћи примио је на преноћиште путника који му рече да је пустињак из Тиваиде и да је имао виђење, које је налагало да пође до Агатоника и да га укори што је оставио молитву Мајци Божјој. Агатоник је као оправдање навео то што се молио много година и од тога није видео никакве користи. Тада му је пустињак рекао: "Сети се, слепи и незахвални, колико ти је пута помогла ова молитва и избавила те од напасти! Сети се, како си у детињству чудом био спасен да се не удавиш! Сећаш ли се како је велика епидемија твоје суседе отерала у гроб, а како си ти остао читав? Сећаш ли се како си, путујући са другом, заједно са њим пао са кола? Он је сломио ногу, а теби се ништа није десило! Зар не знаш да тај, некада здрав младић, данас лежи ослабљен, а да ти не осећаш никакву тегобу?" И пошто је још много друго напоменуо Агатонику, на крају је рекао: "И знај да су те све те несреће

мимоишле услед покровитељства Пресвете Богородице и због те кратке молитве којом си свакодневно своју душу побуђивао на сједињење с Богом... Гледај да убудуће не остављаш ову молитву и да прослављаш Царицу Небеску да те не би напустила".

Кад је завршио читање позвали су нас да ручамо и ми смо, поткрепивши се и захваливши домаћину, пошли на пут и разишли се сваки на своју страну. Потом сам ишао пет дана, наслађујући се сећањем на приповести које сам чуо од благочестивог трговца из Беле Цркве, већ сам прилазио Кијеву кад сам одједном, без неког видног разлога, осетио неку тежину, ослабелост и тмурне мисли; молитва ми је ишла тешко, напала ме некаква лењост. Видевши са једне стране пута шумицу и густо жбуње, пошао сам тамо да се одморим и да негде иза усамљеног жбуна мало читам "Добротољубље" ради поткрепљења ослабеле душе и излечења моје малодушности. Нашавши тихо место почео сам да читам у четвртом делу "Добротољубља", о осам помисли, од преподобног Касијана Римљанина. Пошто сам око пола сата читао са радошћу, неочекивано сам видео у дубини шуме, на стотинак метара далеко од себе, човека који је непокретно клечао на коленима. Обрадовао сам се, помисливши да се он моли Богу, и поново почео да читам. Пошто сам читао сат или више, поново сам подигао поглед према томе човеку и видео да он исто онако клечи. Мени је то било драго и помислио сам - ево каквих благочестивих слугу Божјих има на свету. Док сам о томе размишљао одједном видех како је тај човек пао на земљу и како је остао да лежи мирно. То ме је изненадило и, како му нисам видео лице, пошто је клечао окренут мени леђима, обузела ме је радозналост, те сам пошао да видим какав је то човек. Пришавши затекао сам га у лаком сну. Био је то сељачић од око 25 година, чистог лица и благообразан, али некако блед; у сељачком кафтану, опасан конопцем и уз кога више ничега није било - ни торбице, па чак ни штапа. Чувши моје кораке он се пробудио и устао. Запитах га ко је. Рече ми да је сељак из Смоленске губерније који иде из Кијева.

- А куда сад путујеш? питао сам га.

- Не знам ни сам - одговорио је он - куда ме Бог одведе.

- Јеси ли одавно од куће?

- Да, већ пет година.

- И где си био све то време?

- Ишао сам по светим местима, по манастирима и по црквама, јер код куће нема од чега да се живи: ја сам сироче без родбине, а уз то још и хром, па тако лутам по белом свету.

- Види се да те је неки богоугодни човек научио да не луташ просто по свету, него да идеш по светим местима - рекао сам му.

- Ето видиш - одговорио је он: ја сам од детињства, као сироче, био чобанин у нашем селу и десет година је све било добро. Али једном, дотеравши стадо кући, нисам приметио да нема најбоље овце нашег газде. А газда је био зао и нечовечан сељак. Кад је увече дошао кући, па видео да му нема овце, појурио је на мене, почео да грди и прети и натерао ме да пођем да тражим овцу, претећи да ће ме "премлатити на мртво, поломити ми и руке и

ноге". Знајући да је зао, пошао сам да тражим овцу тамо где сам дању напасао стадо. Тражио сам и тражио до после поноћи, али од ње ни трага. Ноћ је била веома тамна, јер се већ приближавала јесен. Кад сам зашао у дубину шуме, а у нашој губернији шуме су непроходне, одједном се подигла олуја. Као да се дрвеће из корена заљуљало! У даљини су заурлили вуци, а мене је спопао такав страх да ми се коса накомрешила; што сам даље ишао, било је све страшније, па сам већ падао од ужаса. И тада сам клекнуо, прекрстио се и свом снагом рекао "Господе Исусе Христе, помилуј ме" Тек што сам то изговорио осетио сам олакшање, као да никакве муке није било, и страх је потпуно нестао, а у срцу сам се осећао тако добро, као да сам се вазнео на небеса... Обрадовао сам се томе и са лакоћом, непрестано, говорио ову молитву. И више нисам ни запажао колико је дуго трајала олуја и да је ноћ прошла - тек видим, већ се забелео дан, а ја још увек клечим на истом месту на коленима. Устао сам мирно.

- Било ми је јасно да овцу нећу наћи, па сам тако пошао кући, а у срцу ми пријатно и све желим да продужим са молитвом. Тек што сам дошао у село, а газда, видевши да овцу нисам довео, премлати ме до несвести. Тада ми је и ногу ишчашио. После тих батина сам шест недеља лежао готово непокретан и имао сам снаге само да говорим молитву и она ме је тешила. Онда сам се мало опоравио и пошао по свету; а пошто ми је досадно да се стално гурам међу народом, а и због повода за грех, ја сам почео да лутам по светим местима и по шумама. И ето тако, идем већ пету годину. Слушајући све то, моја се душа радовала, јер ме је Господ удостојио да видим овако благодатног човека те га упитам: значи, ти се и сада често занимаш том молитвом?

- Та без тога се не може бити - одговори он. Ако се само сетим како ми је онда добро било у шуми, као да ме неко гурне на колена и ја почињем да се молим... Не знам да ли је моја грешна молитва угодна, јер, понекад кад се помолим осећам велику радост, ни сам не знам од чега, а понекад досаду, тешкоћу и униције. Али при свему томе не престаје жеља да се молим до смрти.

- Не смућуј се, драги брате: све је то Богу угодно и све је на спасење што год нам долазило за време молитве, кажу Свети Оци. Лакоћа или тежина, све је добро. Никаква молитва, ни добра ни лоша, неће пропасти пред Богом. Лакоћа, топлина и сладост показују да Бог даје награду и утеху за тај подвиг, а тежина, мрак и сувост означају да Бог очишћује и окрепљује душу, и да је овом корисном муком спасава, припремајући је за примање будуће благодатне радости. Ево да ти то докажем, прочитаћу ти од Светог Јована Лествичника. Пронашао сам тај део и прочитао му. Слушао ме је с пажњом и задовољством и веома ми се захваљивао. Тако смо се растали. Он је пошао беспућем у дубину шуме, а ја сам, изашавши на пут, продужио пут благодарјећи Бога што ме је удостојио грешног да добијем такву поуку. Другог дана, уз Божју помоћ, дошао сам у Кијев. Прва и главна жеља ми је била да се помолим, исповедим и причестим светим Христовим Тајнама на овом благодатном месту, те сам се зато сместио недалеко од угодника Божјих да би ми било лакше ићи у храм. У своју кућу ме примио добри,

стари козак, а како је живео сам, код њега је било тихо и мирно. У току недеље у којој сам се припремао за исповест, дошла ми је мисао да се исповедим што је могуће подробније и почео сам да пребрајам и да се сећам свих својих грехова до најситнијих детаља; да све то не заборавим почео сам да записујем и исписао сам велики лист. Међутим сам чуо да на седам врста од Кијева, у Китајевој пустињи, постоји духовник светог живота, веома mudar и благоразуман. Ко борави код њега доживљава умиљење и отуда се обавезно враћа са спасоносном поуком и лакоћом у души. То ме је веома обрадовало те сам одмах пошао до њега. Посаветовавши се и поразговаравши, дао сам му да прочита мој лист. Погледавши га он ми рече: "Ти си, драги пријатељу, написао много непотребног и некорисног. Слушај: 1) На исповести не треба да говориш о гресима за које си се већ покајао и био разрешен: Не понављај их, јер ће то, иначе, бити знак неповерења према сили свете тајне исповести. 2) Не треба да помињеш друга лица која су имала везе са твојим гресима, него само себе осуђуј. 3) Свети Оци забрањују да говориш о греху са свим околностима које су га пратиле, него их треба признавати уопште да не би, сувише детаљно причајући о њима, будио саблазан у себи и у духовнику. 4) Ти си дошао да се кајеш, а не кајеш се зато што не умеш да се кајеш, то јест, што хладно и небрижљиво приносиш покајање. 5) Све си ситнице побројао, а оно најважније си испустио - ниси објавио најтеже грехе, ниси их свестан те ниси записао да - не волиш Бога, да мрзиш ближњега, да не верујеш речи Божјој и да си пун гордости и славољубља. А у ова четири греха смешта се сав бездан и сав наш душевни разврат. Они су главни корен из кога излазе сви изданци нашег греховног пада.

Чувши ово изненадио сам се и почео да говорим: "Помилујте, преподобни баћушка, како је могуће не волети Бога, нашег Саздатеља и Покровитеља! Чему веровати ако не речи Божјој - у њој је све истинито и свето. Сваком ближњем ја желим добро; а и зашто бих га мрзео? Да се гордим немам чиме: имам само безбројне грехе а ничег похвалног немам. И како бих у својој беди и болести да будем сластољубив и похотан. На крају, да сам образован или богат, неоспорна да бих био крив за то што рекосте".

"Жалосно је, мили мој, што си мало разумео од онога што сам ти објашњавао, а да те брже уразумим, даћу ти мали спис по коме се и ја сам увек исповедам."

Духовник ми је дао спис и ја сам почео да га читам.

ИСПОВЕСТ УНУТАРЊЕГ ЧОВЕКА КОЈА ВОДИ СМИРЕЊУ

"Пажљиво усмеравајући поглед на себе самог и посматрајући своје унутрашње стање, уверио сам се искуствено да не волим Бога, да немам љубави ка ближњем, да не верујем ничему побожном, и да сам препун гордости и сластољубља. Све то налазим у мени да дела кад подробно размотрим своја осећања и поступке.

1) Ја не волим Бога. Јер ако бих Га волео, непрестано бих размишљао о Њему са срцем пуним задовољства. Свака мисао о Богу добављала би ми нову сласт. Напротив, ја много чешће и много радије размишљам о светским стварима, а размишљање о Богу за мене представља напор и муку. Ако бих Га волео, разговор са Њим кроз молитву би ме хранио, наслађивао и привлачио на непрестано општење са Њим. Али, ја не само што се не наслађујем молитвом, него осећам напор бавећи се њом, борим се са мрзовољом, ослабљује ме лењост и спреман сам да се позабавим чим било неважним, само да скратим или прекинем молитву. У испразним занимањима време ми лети неприметно, а при сећању на Бога, при постављању себе у Његово присуство, сваки сат ми изгледа као година. Кад неко неког воли, тада током дана непрестано о њему мисли, брине о њему и при било ком послу вољени му не излази из мисли; а ја у току дана једва да одвојим и један час, да бих се дубоко погрузио у размишљање о Богу и да бих распламсао себе у Његовој љубави, а двадесет три часа врло спремно приносим ревносне жртве страсним мојим идолима!... У разговорима о предметима сујетним, о предметима ниским за дух, бодар сам и осећам задовољство, а приликом размишљања о Богу, ја сам сув, лењ и досадно ми је. Ако ме и против моје воље други увуку у разговор о божанском, старам се да што пре пређем на разговор који годи мојим страстима. Неутољиво сам радознао када су у питању новости, политичка збивања и прилике у свету, жудно тражим задовољење моје радозналости о светским наукама, о уметностима, о изумима, а поуке о закону Господњем, о сазнавању Бога, о вери, не остављају на мене утисак, не хране душу моју. Њих не сматрам битним занимањем хришћанина, него, напротив, споредним и другостепеним предметом којим треба да се бавим само у слободном времену, у доколици. Дакле, ако се љубав према Богу познаје према испуњењу Његових заповести. - "ако ме љубите, заповести моје држите" како говори Господ Исус Христос, а ја заповести Његове не само да не испуњавам него се о њима чак и мало бринем, одатле следи правилан закључак - да ја не волим Бога... Ово тврди и Свети Василије Велики говорећи "Доказ да човек не воли Бога и Христа Његовог је тај да он не испуњава Његове заповести". (Правила 3)

2) Ја немам љубави према ближњем: Јер не само што не могу да за добро ближњега положим душу своју (по Еванђељу), него не могу да жртвујем своју част, своје имање и мир, ради добра ближњега. Ако бих га волео по еванђелској заповести, као самог себе, онда би његова несрећа погађала и мене, а његова би ме срећа доводила до усхићења. Но напротив, ја са већим занимањем слушах о несрећи ближњег и не жалостим се него бивам равнодушан, или - што је још горе - налазим некакво задовољство у њој; рђаве поступке брата ја не покривам љубављу него их са осуђивањем објављујем. Благостање, част и срећа његова не радују ме као сопствени, а савршенство, као нешто туђе не производи у мени радост, него чак буде нешто као завист и презрење.

3) Ја не верујем догматима вере. Ни бесмртности ни Еванђељу. Јер ако бих био тврдо убеђен да после гроба постоји вечни живот и награда за

земаљска дела, ја бих без престанка размишљао о томе, - сама помисао о бесмртности би ме ужасавала и живот бих овај проводио као странац који се спрема да ступи у своју отаџбину. Но, напротив, ја и не мислим о вечности и свршетак овог живота сматрам некаквом крајњом тачком мог постојања. Тајна се мисао гнезди у мени: ко зна шта ће бити после смрти? Ако и говорим да верујем у бесмртност, онда то говорим само разумом, а моје срце стоји далеко од чврсте уверености, о чему отворено сведоче моји поступци и стална брига о благоустројству земног живота. Када би свето Еванђеље, као реч Божја, било са вером примљено у мом срцу, ја бих се непрестано њиме занимао, изучавао бих га, наслађивао бих се њиме и са дубоком побожношћу бих чак и гледао на њега. Премудрост, благост и љубав скривени у њему, доводили би ме до усхићења; наслађивао бих се поукама о закону Божјем и дан и ноћ; хранио бих се њима као свакодневном храном, и свим срцем бих тежио ка испуњењу његових правила. Ништа земаљско не би могло да ме одвоји од тога. Напротив, ако ретко и читам или слушам реч Божју, то бива по нужди и због радозналости и при свему томе, не стижући до дубоке пажње, ја осећам сувоћу и незаинтересованост, и, као да се ради о неком најобичнијем читању, остајем без икаквог плода, спреман да га заменим читањем светских књига у којима налазим више задовољства, више нових и занимљивих ствари.

4) Препун сам гордости и осећања самољубља. Сви поступци моји то потврђују. Видећи у себи добро, желим да га ставим свима на увид и гордим се њиме пред другим, или сам сам у себи, собом задовољан; када и показујем спољашње смирење, ја га приписујем својим сопственим снагама и себе сматрам вишим од других, или, у најмању руку, не горим од њих. Ако у себи приметим порок, трудим се да га оправдам, да га прикријем велом нужности или невиности; љутим се на оне који ме не уважавају, сматрајући да не умеју да цене људе. Обдареностима својим гордим се, неуспехе у подухватима сматрам увредљивим за себе, и радујем се несрећи својих непријатеља. Ако и тежим ка било чему добром, ту имам за циљ или похвалу, или сопствену духовну корист, или светску утеху. Укратко, непрестано од себе чиним сопственог идола коме без престанка служим, тражећи у свему чулно задовољство и храну сластољубивим мојим страстима и појудама.

Из свега што сам набројао видим да сам горд, прељубочинац, неверник, да не волим Бога, и да мрзим ближњега. Шта од тога може бити грешније? Стање духовна таме је боље од мог положаја: макар и не волели Бога, макар и мрзели човека, живели и хранили се гордошћу, они ипак верују и дрхте од вере - а ја? Може ли бити удео јаднији од онога који мене очекује? И од чега још може бити страшнија пресуда него од ове небриге и неразумног живота које ја видим у себи?..."

Прочитавши "Исповест" коју ми је дао духовник ужаснуо сам се и помислио у себи: Боже мој, какви се страшни греси у мени крију а до сада их нисам ни примећивао! Жеља да се очистим од њих натерала ме је да од овог великог духовног оца измолим поуку о томе како да, познавши узроке свога зла, нађем начина да се поправам. И он је почео да ми објашњава.

- Видиш ли, брате драги, узрок нељубави према Богу јесте безверје; узрок безверја је неубеђење а узрок неубеђења нетражење светлих истинитих сазнања, нерад на духовном просвећењу. Једном речју, не верујући - не можеш волети, не убедивши се - не можеш веровати. А да би се убедио мораш да стекнеш потпуно и чврсто сазнање о овом предмету.- неопходно је да посредством размишљања и изучавања речи Божје а и из искуства, пробудиш у души жеђ и жудњу, или, како неки кажу - "дивљење", које производи неутољиву жељу да боље и савршеније сазнаш ствари, да дубље проникнеш у њихова својства.

Један духовни писац о свему овоме овако расуђује: "Љубав се", говори он, "обично развија сазнањем и што више буде дубине и пространства у сазнању тим ће више бити љубави и тим ће се боље смекшати душа за Божанску љубав, приљезно разматрајући пресавршено и пребогато Биће Божје и безграничну љубав Његову према људима".

- Ето, сад видиш, да је узрок грехова о којима си управо читао лењост за размишљање о духовним предметима, лењост која је у стању да угаси и саму потребу за таквим размишљањем. Ако желиш да знаш која су средства да се победи ово зло онда се непрестано старај о духовном просвећивању, стичи га марљивим проучавањем речи Божје, изучавањем Светих Отаца, размишљањем и духовним саветима или разговорима са мудрима у Христу. Ех, брате мили, колико јада срећемо само зато што смо лењи да просветимо душу нашу речју истине. Не учимо се закону Господњем дан и ноћ и не молимо се тога ради усрдно и упорно! А због тога је унутрашњи човек у нама и гладан и хладан и истрошен и нема снаге да бодро крочи путем истине и спасења. Тако, да би смо се користили овим средствима, одлучимо, мили, што је могуће чешће испуњавати свој ум размишљањима о предметима небеским, па ће љубав која се излива на срца наша, да се разграна и распламти у нама. Истовремено, што је могуће чешће, молимо се, јер је молитва најважнији начин и најјаче средство за наше обновљење и напредовање. Молимо се говорећи онако како учи света Црква: "Господе, удостој ме да Те сада заволим, као што некад заволах грех".

Пошто сам са пажњом, све ово саслушао, усрдно сам замолио овог светог оца да ме исповеди и удостоји примања светих Христових тајни. И тако сам ујутру, удостојивши се причешћа, хтео да се вратим у Кијев са благодатним упутством, али мој добри отац, који је тог дана намеравао да иде у Лавру, оставио ме је, за то време, у својој пустињској ћелији, да бих без сметњи могао да се предам молитви и тиховању. И заиста сам све те дане провео као на небу: молитвама мог старца, ја недостојни, наслађивао сам се савршеним миром. Молитва се тако лако и благопријатно изливала у мом срцу да сам за то време, како бих рекао, заборавио на себе и на све друго - само сам помишљао о Једином, о Исусу Христу!

На крају, духовник се вратио и ја сам га молио да ми да савет и поуку када сада да продужим боготражитељски пут. Он ме је овако благословио: "Пођидер у Почајев, поклони се тамо чудотворној стопи Пречисте Мајке

Божје и Она ће твоје стопе управити на пут мира". Тако сам ја, примивши са вером његов савет, после три дана пошао у Почајев.

Нисам баш сасвим без тешкоћа прошао 200 врста, јер је пут водио мимо крчми и јеврејских насеља, док су се хришћанска места ретко сретала. На једном имању видео сам старинску руску хришћанску кућу и, обрадовавши се, скренуо сам да преноћим и да замолим хлеба за пут, јер је мојих окрајака већ нестало. Срео сам домаћина - старца, по свему судећи имућног, и сазнах да је он, као и ја, из орловске губерније. Чим сам ушао у собу прво његово питање је било: "Какве си ти вере?".

Ја сам одговорио: да сам хришћанско православне.

- Какво је то у вас православље! - са подсмехом је рекао он. "Код вас је православље само на језику, а на делима је то неверничко празноверје. Знам ја, брате, ту вашу веру! Мене самог је један учени поп саблазнио и увео у искушење, па сам приступио вашој цркви, онда сам се, после пола године, поново вратио у нашу заједницу. Саблазан је ући у вашу цркву. Службу Божју ђакони којекако мрмљају, све на прескок и неразумљиво, певачи по селима нису бољи него по крчмама; па и народ стоји како коме пада на памет - мушкарци заједно са женама, за време службе разговарају, врте се на све стране, загледају и шетају напред и назад, те не дају да се мирно и у тишини помолиш. Каква ли је то служба Божја? То ти је само грех! А код нас - како је благочестива служба: разговетна, без пропуштања, певање је умилно, а народ стоји тихо, мушкарци одвојено, жене одвојено и сви знају где и какву метанију направити по уставу свете цркве. Управо, чим ступиш у нашу цркву, одмах осећаш да си дошао на службу Божју; а кад у вашу цркву дођеш, не можеш да схватиш где си дошао - у храм или на пијацу!...

Слушајући ово схватио сам да је овај човек староверац. Али пошто је говорио по истини, ја нисам могао да спорим и да га разуверавам, него сам само помислио да је немогуће обратити староверца истинској Цркви, док се код нас не исправи понашање на црквеном богослужењу и док у свему не да пример духовности. Староверац не зна ни за шта унутрашње; он се ослања само на спољашњост, а код нас о њој не воде никакву бригу. И тако сам већ хтео да кренем одавде и већ сам изашао у предсобље, кад сам неочекивано, кроз отворена врата једног собичка, видео човека, који по изгледу није био Рус, где лежи на кревету и чита књигу. Он ме је покретом позвао к себи и питао ко сам. Ја сам му се представио а он је почео да говори: "Слушај, мили мој, не би ли пристао да мени болесноме послужиш макар недељу дана, док се ја, уз помоћ Божју, не опоравим. Ја сам Грк, монах са Свете Горе Атонске, живим у Русији ради скупљања прилога за манастир. И ето, враћајући се у свој крај, разболео сам се тако да не могу да идем од бола у ногама, па сам зато и изнајмио овде стан. Не одбиј ме, слуго Божји, платићу ти".

- Није ми потребна никаква плата; радо ћу вам, чиме могу, послужити Бога ради. И тако сам код њега остао. Много сам се од њега наслушао о стварима неопходним за спасење душе. Причао је о Светој Гори Атонској, о тамошњим великим подвижницима и о многим отшелницима и

затворницима. Код њега је било "Добротољубље" на грчком језику и књига Светог Исака Сиријанина. Заједно смо читали и упоређивали словенски превод Паисија Величковског са грчким оригиналом, при чему је он рекао да се са грчког и не може превести тачније и верније, него што је превео Паисије "Добротољубље" на словенски језик. Како сам приметио, он се непрестано молио и био је искусан у унутрашњој молитви срца па сам га нарочито испитивао о тој молитви. Он је о њој радо говорио (а говорио је течно руски) а ја сам са пажњом слушао, чак сам и записао многе његове речи. Ево, на пример, како је он објашњавао предност и величину Исусове молитве.

- "Величина Исусове молитве", говорио је он, "открива се и самим њеним обликом, који се састоји из два дела: у првом, то јест Господе Исусе Христе, Сине Божји, уводи разум у живот Исуса Христа, или, како се изражавају Свети Оци, "скраћује у себи читаво Еванђеље", а у другом делу, то јест; помилуј ме, грешнога, она представља повест наше слабости и грешности. У свему томе је значајно да се не може мудрије, суштаственије и јасније изразити, жеља и молба бедне, грешне и смирене душе, него баш овом речју - помилуј ме! Ниједан други израз не би био тако довољан и пун као овај. На пример, ако би казали: "опрости ми", "опрости грехе моје", "опрости безакоња", "избриши преступе", све би то изражавало само једну молбу о избављењу од казне које се плаши слаба и лењива душа. Али израз помилуј ме, представља не само жељу да се добије опроштај, жељу која је побуђена страхом, него представља и истински вапај синовске љубави која се узда у милосрђе Божје и која смирено сазнаје слабости своје и недостатак бдења над собом. Ове речи су вапај за милошћу да Бог дарује Духа силе, Духа Који укрепљује у борби против искушења и побеђује наклоност ка греху. Слично као што сиромашни дужник моли милостивог зајмодавца не само да му опрости дуг него и да му удели милостињу, сажаливши се над његовом крајњом бедом, ова дубока реч "помилуј ме" као да каже: "Милостиви Господе! Опрости ми грехе и помози да исправим свој живот, разгори у мојој души стремљење да идем за заповестима Твојим, учини ми милост праштајући грехе моје и обраћајући расејани ум мој, вољу и срце моје к Теби Једином".

Зачудио сам се мудрим речима његовим и захвалио се за поуку грешној души мојој, а он ми је на то рекао:

- Ако хоћеш, још ћу ти рећи нешто (и назвао је то учено, јер је завршио Атинску Академију) о интонацији Исусове молитве. Гледај: често сам имао прилике да чујем како многи богобојажљиви хришћани творе устима Исусову молитву по заповести речи Божје и предању свете Цркве и то чине не само у домаћој молитви него и у храму Божјем. Са пажњом и задовољством прислушкујући ово тихо изговарање молитве, могао сам, на корист душе, приметити да овај молитвени глас код многих бива различит: неки уздижући тон на самој првој речи молитве, то јест рекавши Господе, све остале речи изговарају нижим гласом и подједнако. Други, почињу молитву нижим тоном, повишавајући глас на средини, то јест, на речи Исусе, и чинећи усклик, остале речи поново завршавају снижењем тона,

онако како су и почели. А неки, почевши и продуживши претходне речи молитве ниским и једнаким тоном на последњој речи, то јест помилуј ме, узвишују глас с усхићењем. Неки опет, изговарајући пуну молитву, то јест: Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешног, праве повишење гласа само на речи - Сине Божји.

Сад гледај: молитва је једна те иста. Православни хришћани сви исто верују да ова најважнија и виша од свих молитава садржи у себи две ствари. - Господе Исусе и Његово умилостивљење. Зашто је онда не изговарају сви у истој интонацији? Зашто се душа не умиљава увек на истом и свима познатом месту, и зашто се то умиљавање не изражава у увек истом повишењу и напрегнутошћу тона? Може бити да ће на ово многи одговорити да се то дешава као последица навике, или подражавања других, или у сагласности са личним схватањима, или на крају, како је коме лакше и удобније да изговори. Али ја о свему томе мислим сасвим друкчије. Ја бих желео да у свему томе нађем нешто више о чему не зна не само онај који ослушкује него чак ни онај који се моли. Нема ли овде тајног кретања Духа Светог "који се моли уздисајима неисказаним" - у онима који не знају како и о чему се треба молити, и ако се свако моли у име Исуса Христа, Духом Светим, по речима Апостола, да за тајно делујући Свети Дух "даје молитву ономе који се моли". И заједно са тим он свакоме може да дарује благодатни дар Свој: једноме побожни страх Божји, другоме љубав, трећем чврстину вере или умилно смирење. Тако онај који је добио дар страха Божјег прославља силу Сведржитеља и у молитви својој изражава, са нарочитим осећањем и задивљеношћу, реч "Господе" у којој он подразумева величину и власт Творца света. Онај који је добио тајанствено изливање љубави у срцу, пре свега се усхићује и напаја сладошћу усклика "Исусе Христе", као што један старац није могао ни чути име "Исусе" без нарочитог усхићења љубави и сладости макар се то име изговарало и у обичном разговору. Онај који непоколебљиво верује у Божанство Исуса Христа, једносушно Богу Оцу, распламсава се још више, учвршћује се у вери, изговарајући речи "Сине Божји". Онај, пак, који је добио дар смирења и који дубоко сазнаје своју слабост, смирује се скрушено и са посебном напрегнутошћу изговара последње речи Исусове молитве - "помилуј ме", хранећи наду у милосрђе Божје и гнушајући се сопственог падања. Ето разлога, како ја мислим, за различите интонације приликом изговарања молитве у име Господа Исуса Христа! Из свега овога се приликом слушања може разумети (у славу Божју и на сопствену корист) ко је нарочито прожет којим осећањем и ко има какав духовни дар. О овоме су ми неки говорили: "Зашто се сви ови знаци тајних духовних дарова не јављају заједно? Тада се не би само једна, него свака реч молитве, изговарала повишеном интонацијом онога који се моли"... На ово сам ја овако одговорио: "пошто благодат Божја премудро разделяје дарове, то јест, свакоме по његовој снази и потреби, како се види из Светог Писма, ко онда може ограниченим разумом да испита и оцени расподелу благодати. Није ли глина у пуној власти грнчара и није ли он слободан да од ње чини шта хоће?"...

Пет дана сам провео са тим старцем и он је помало почео да се опоравља. То време је за мене било тако корисно да нисам ни приметио како је летело јер ми, у свом собичку, као у молчалници, ништа друго нисмо радили него се само молили у себи призивајући име Исуса Христа, или смо говорили увек о истом предмету, то јест - унутрашњој молитви.

Једном је до нас навратио неки богомољац и много је јадиковао и кукао и кудио Јевреје, кроз чија је насеља прошао и од којих је претрпео преваре и непријатност. Толико је био на њих огорчен да их је проклињао и чак говорио да су недостојни да живе на земљи због њиховог побуњеништва и неверовања, па је на крају рекао да осећа несавладиву одвратност према њима. Слушајући све ово мој старац је почео да га уразумљује:

"Непотребно ти, пријатељу мој", рекао је он, "тако нападаш и проклињеш Јевреје; та и они су таква саздања Божја као и ми, и њих треба жалити и молити се за њих а не проклињати их. Веруј ми да твоја огорченост проистиче отуда што ти још ниси учвршћен у љубави Божјој и немаш унутрашњи молитвени залог, па зато немаш ни унутрашњег мира. Прочитаћу ти шта о томе пише код Светих Отаца. Послушај шта каже свети Марко Подвижник: "Душа која се унутрашње сјединила са Богом, од превелике радости бива као незлобиво и простосрдачно дете, и већ не осуђује никога, - ни Грка, ни незнабошца, ни Јудеја, ни грешника, него на све без разлике гледа чистим оком и подједнако се радује целом свету и жели да и сви Грци и Јевреји и незнабошци прослављају Бога". А египатски Макарије Велики говори да се унутрашњи људи "толико разгоревају љубављу да би, ако би то било могуће, свакога човека у недра уселили; не разликујући злог или доброг". Ето, брате мили, како расуђују Свети Оци, и зато ти саветујем да, оставивши гнев, на све и сва гледаш као на оно што је под промислом свезнајућег Бога и да при сусрету са невољама пре свега кривиш себе за недостатак трпљења и смирења".

Тако је прошло нешто више од недељу дана. Старац је оздравио и ја сам му од свег срца благодарио за све поуке и опростио се са њим. Он је пошао у своје место, а ја на пут који је био преда мном.

Већ сам почео да се приближавам Почајеву, и још ми је остало неких сто врста код ме је сустигао један војник. Питао сам га куда иде и он ми је рекао да иде у свој крај, у Каменец-Подолску губернију. Прошавши са њим у ћутању десет врста, приметио сам да он тешко уздише као да га нешто веома жалости и да је врло мрачан. Питао сам га: "Зашто си тако тужан?" А он се прибио уз мене и почео да говори: "Добри човече, кад си већ приметио моју тугу, онда призови Бога за сведока и закуни се да ме никоме нећеш одати па ћу ти испричати све о себи, јер мени прети смрт а немам са ким да се посаветујем".

Ја сам га хришћански уверавао да немам баш никакве потребе никоме и ништа да одајем, и да сам по братској љубави рад да га посаветујем колико могу.

"Онда слушај", рекао је он, "мене су дали у војску као властелинског сељака. Одслуживши пет година постало ми је неподношљиво тешко, а и често су ме кажњавали за неисправност и пијанство. Зато сам смислио да

бежим - и ево, сад је већ петнаеста година, од како сам у бекству. Шест година сам се скривао којекуда, крао по подрумима и амбарима, одводио коње, проваљивао у дућане, и све сам то радио сам; покрадене ствари сам уновчавао код разних лупежа; новац бих пропио, бавио бих се и развратом и чинио сам све грехе и једино што још нисам убио. И све је то ишло без проблема. На крају, доспео сам у затвор због скитничења без путне исправе, али сам и ту искористио прилику и побегао. А онда сам, неочекивано, срео војника који је био отпуштен и ишао својој кући у далеку губернију. Како је био болестан и једва могао да иде, замолио је мене да га одведем до најближег села, не би ли се тамо негде сместио. Ја сам га и довео. Надзорник нас је пустио да преноћимо у шупи на сену; тако смо и легли. Пробудивши се рано ујутру, погледао сам, а оно мој војник већ умро и сав се укрутио. Ја пожурих да претурим по његовим џеповима да нађем његову отпусницу и кад сам је нашао, поред ње и прилично новаца, извукао сам се брже боље напоље док су сви спавали, па на задњи излаз и у шуму... Тако сам и отишао. Прочитао сам његову исправу и видео да се и године и лични знаци са мојима готово поклапају. Обрадовао сам се томе и храбро пошао у далеку Астраханску губернију. Тамо сам се опаметио и почео да радим као најамник. Тако сам доспео код једног старог грађанина који је имао своју кућу и трговао стоком. Он је био сам, и живео је једино са својом кћерком удовицом. Проживевши код њега годину дана, оженио сам се његовом кћерком. Онда је старац умро. Ми нисмо умели да продужимо са трговином; ја сам почео поново да пијем, жена такође, и за годину дана смо проћердали све што нам је старац оставио. На крају је и моја жена занемоћала и умрла и ја сам продао све што је остало, па и кућу, а новац сам убрзо пропио; није више остало ништа од чега би да се живи. Тако сам се опет вратио пређашњем занату и стао да живим од крађе и то још дрскије јер сам имао путну исправу. Поново сам се одао блуду читаву годину. Једно време ми нешто није полазило за руком и једва сам украо од једног безземљаша стару мршаву кобилу, па сам је продао за пола рубље живодеру. Узевши новац пошао сам у кафану, попио вино и смислио да пођем у једно село где је била свадба, па да тамо, када сви после гозбе заспу, украдем нешто боље што ми дође до руку. Како сунце још није сасвим зашло, пошао сам у шуму да тамо дочекам поноћ. Прилегавши, чврсто сам заспао; кад у сну видим како стојим на великом лепом пашњаку. Ускоро је на небу почео да се диже страشان облак и убрзо се разлегао гром такве снаге да се земља подамном разјапила и мене као да је укуцало у земљу до самих рамена, тако да ме је земља са свих страна прикљештила. Само су ми глава и руке остали напољу. Онда се онај страшни облак спустио на земљу и из њега изашао мој деда који је умро пре двадесет година. Он је био благочестив човек и тридесет година је провео као црквени одборник у нашем селу. Са срдитим и страшним изгледом ми је пришао, тако да сам дрхтао од страха. Погледавши око себе видео сам гомиле ствари које сам за неколико година био накрао. Још више сам се уплашио. Деда ми је пришао и, показујући на прву гомилу, страшним гласом рекао: "Шта је ово?! стежите га!" И одједном је земља почела са свих

страна да ме стеже и притишће, да сам, не могавши да подносим бол и изнемоглост, зајечао и повикао: "Помилујте!" Али мучење се продужавало. Онда је деда показао на другу гомилу и такође рекао: "А шта је ово?! Стежите га јаче!" И ја сам осетио тако страشان бол да никакво мучење на овом свету не може са њим да се упореди. На крају је мој деда довео пред мене ону кобилу коју сам јуче украо, и узвикнуо: "А ово шта је? стежите га колико можете више!" И мене је тако мучно притискао са свих страна да не могу ни да испричам како је било исцрпљујуће; баш као да су ове жиле из мене извлачили и са ужасном снагом притискивали тако да више нисам могао да трпим, и остао бих без свести кад би се ове муке макар и мало продужиле. Али тада се кобила ритнула, погодила ме у лице и расекла га. И у том тренутку сам се сав у ужасу пробудио тресући се као ослабљен. Погледао сам, а оно - већ се раздањује и излази сунце. Пипнем се за лице: из ране тече, крв, а и она места која су у сну била у земљи као да су одрвенела и као да мрави преко њих пужу. Уплашивши се, једва сам некако устао и пошао кући. Лице ме је дуго болело. Ево и сада се види ожиљак кога раније није било. И тако су ме, после овог виђења, често нападали страх и ужас, и чим се сетим мука које сам сањао, бива ми тако тешко да не знам куда да се денем. Што је више време пролазило ово је стало све чешће да се понавља, па сам, на крају, почео да се плашим људи и да се стидим као да су сви знали за моја бивша неваљалства. Од ове муке нисам више могао ни да пијем ни да једем, ни да спавам, и лелујао сам се као сенка. Мислио сам да пођем у свој пук и да све признам: кад ме казне можда би ми Бог опростио грехе. Али сам се уплашио, јер тамо прогоне кроз строј, и предомислио. И тако ми је од муке било дошло да се утопим, али ми је пала на памет мисао да ми ни иначе није суђено да дуго живим и да ћу ускоро умрети, јер ми се сва снага осушила, па сам смислио да пођем и да се опростим са родним крајем и да тамо умрем. Имам тамо и некаквог рођака. И ето, сада идем тамо већ пола године, а све ме мучи тескоба и страх. Шта ти мислиш добри човече, шта да урадим? Јер да трпим више не могу!"...

Саслушавши све ово у себи сам се задивио и прославио премудрост и благодат Божју, видећи како она на различите начине обраћа грешнике, па сам почео да му говорим: "Брате мили, требало би да се у време такве тескобе и страха молиш Богу. То је главни лек од свега што нас мучи".

- "То никако не могу" - рече он мени, "чини ми се - чим бих почео да се молим, одмах би ме Бог згромио".

- Глупости, брате! Такве мисли теби ђаво потура. Бог је бескрајно милосрдан и сажалјив на грешнике и онима који се кају брзо прашта. Ти ваљда знаш Исусову молитву, то јест "Господе Исусе Христе, помилуј ме грешног". Е па њу почни да говориш без престанка.

- Та како не бих знао ту молитву. Кад сам ишао у крађу говорио сам је да бих био храбрији.

- Е па сад гледај: Бог те није згромио када си, ишавши да чиниш безакоње, говорио молитву. Да ли ће те погубити онда када почнеш да се молиш на путу покајања? Видиш ли сада да су твоје мисли биле од ђавола!... Поверуј

ми, мили мој, ако будеш говорио ову молитву, без обзира на то какве ти мисли буду наилазиле, ускоро ћеш осетити радост, сав твој страх и тескоба ће проћи и ти ћеш се, на крају, савршено умирити. Бићеш побожан човек и све греховне страсти ће да ишчезну. Уверавам те, јер сам много сличног сам доживео.

Испричао сам му неколико случајева код којих је Исусова молитва показала своју чудотворну силу над грешницима. На крају сам почео да га наговарам, да, пре него што оде у свој крај, сврати са мном до Почајевске Мајке Божје, до тог прибежишта грешника, па да се тамо у манастиру исповеди и причести. Све то је мој војник слушао са пажњом и како се могло видети, са радошћу. И тако је на све пристао. Пошли смо у Почајев заједно под условом да један са другим ништа не говоримо, него да непрестано чинимо Исусову молитву. И тако смо у ћутању ишли. Другог дана ми је рекао да се осећа лакше; и видело се да је био мирнији него раније. После три дана смо стигли у Почајев и ја сам поново рекао да ни дању ни ноћу, све док не заспе, не прекида молитву и уверавао га да ће га свето име Исусово, које је неподношљиво непријатељима, спасти и притом сам му прочитао из "Добротољубља" о томе да Исусову молитву са особитом марљивошћу треба да изговарамо онда кад се спремамо за причешће светим Христовим тајнама. Он је тако и поступио и одмах се исповедио и причестио. Мада су га помисли понекад још нападале, лако их је прогањао молитвом Исусовом. У недељу, да би лакше устао на јутрење, легао је раније, чинећи непрестано Исусову молитву, а ја сам још седео у углу читајући моје "Добротољубље". Прошао је око сат; он је заспао а ја сам почео да се молим. Одједном, после двадесетак минута он се тргао, и пробудивши се, брзо поскочио, дотрчао до мене сав у сузама и с великом радошћу рекао: "Ах брате, шта сам сада видео! Како ми је сада лако на души и како сам радостан! Верујем да Бог не мучи него милује грешнике. Слава Теби, Господе, слава Теби!"

Зачуђен и обрадован овим замолио сам га да ми подробно исприча шта се са њим десило.

- Ево шта! Тек што сам заспао, кад угледах себе у истој оној шуми у којој су ме мучили. У почетку сам се уплашио, али видим да уместо облака излази јасно сунце. Предивна светлост је обасјала цео луг; и ја сам у њему видео лепо цвеће и траву. Одједном ми се приближио мој деда тако благог изгледа да га се не можеш нагледати, и онда ми љубазно и благо рекао: "Иди у Житомир, у цркву светог Георгија Победоносца; тамо ће те узети за црквењака и буди тамо до краја живота, и моли се непрестано; Бог ће те помиловати!" Рекавши ово осенио ме је крсним знаком и истог тренутка ишчезао. Осетио сам такву радост да се не може исказати; као да се некакав терет са мене свалио а ја узлетео на небеса... И тада сам се пробудио осећајући неку лакоћу, а срце није ни знало шта да ради од радости. И шта ће сада? Одмах ћу поћи у Житомир, како ми је рекао деда. Са молитвом ће ми и пут бити лак!

- Помилуј, драги брате, како ћеш кренути у поноћ? Саслушај макар јутрење; помоли се и крени с Богом.

Тако нисмо ни спавали него смо после овог разговора пошли у цркву. Он се сво јутрење молио приљежно и са сузама и говорио да се осећа веома лак, да је радостан и да молитву Исусову врши са сладошћу. Онда се још и причестио, па сам га после ручка испратио на житомирски пут, те смо се, са сузама и радошћу, опростили.

После овога, ја сам почео да размишљам о себи. Куда да кренем? На крају сам одлучио да се вратим у Кијев. Тамо су ме привлачили мудри савети тамошњег мог духовника а и нада да ће он можда наћи неког христољубивог добротвора да ме отпрати у Јерусалим, или, у најмању руку, на Свету Гору. Проживео сам још недељу дана у Почајеву, проводећи време у сећању на поучне сусрете које сам имао на свом путовању, при чему сам нека од тих сећања и записивао. Онда сам се спремио за пут, прихватио торбу и пошао у цркву да се пред пут поклоним Мајци Божјој, помолим се, па да кренем.

У цркви сам стајао позади. Ушао је неки човек, који није био баш богато одевен, али зато веома благородног изгледа, и питао ме где се продају свеће. Показао сам му. Литургија је прошла а ја сам остао да се помолим при стопи Мајке Божје. Помолио сам се и пошао на пут. Прошавши мало низ улицу, видео сам на једној кући отворен прозор уз који је седео господин и читао књигу. Требало је да прођем поред овог прозора и могао сам да видим да је то човек који ме је у цркви питао за свеће. Пролазећи, скинуо сам капу а он ми је махнуо да приђем и питао - "Ти мора да си путујући поклоник" и, позвавши ме к себи, распитивао се ко сам и куда идем. Затим ме послужио чајем и рекао: "Послушај ме, роде мој! Ја бих ти саветовао да пођеш у Соловецки манастир. Тамо постоји веома усамљен и тих скит који се зове Анзерски. То ти је такво место као друга Света Гора и тамо свакога примају, а послушање се само у томе састоји да се по реду у цркви чита Псалтир, по четири сата на дан. Ето и ја сам путујем тамо а по завету идем пешке. Пошли бисмо заједно, и са тобом бих био безбеднији јер говоре да је пут овде пуст, а ја уз себе носим и новац па бих те хранио током пута. А ишли бисмо на десетак метара један од другог да не бисмо један другоме сметали у молитви. Размисли, брате, и пристани! Биће ти све ово на корист."

Чувши овај позив, ја сам га сматрао за вољу Мајке Божје, коју сам молио да ме усмери на добар пут, и не размишљајући више, одмах сам пристао.

Тако смо другог дана кренули на пут. Ишли смо три дана како смо се договорили, један иза другог. Он је непрестано читао књигу, коју ни дању ни ноћу није испуштао из руку, а понекад је о нечем размишљао. На крају смо се зауставили на једном месту да ручамо. Он је јео а књига је пред њим лежала отворена и често је на њу погледао. Видео сам да је та књига Еванђеље па сам му рекао:

- Узећу себи слободу, баћушка, да вас питам због чега ви непрестано, ни дању ни ноћу не испуштате из руку Еванђеље, него га увек носите и читате?
- Зато, одговорио је он, да бих готово непрестано могао да се поучавам из њега.

- А чему се ви поучавате? продужио сам ја.

- Хришћанском животу који се састоји у молитви. Сматрам да је молитва најважнији и неопходан услов за спасење и прва обавеза сваког хришћанина. Молитва чини и први степен и венац благочастивог живота. Зато Еванђеље и заповеда да се увек и непрестано молимо; за друга благочестива дела назначено је њихово време, а за молитву нема неког посебног времена. Без молитве се ништа добро учинити не може; а без Еванђеља се не може научити правој молитви. Зато су сви, који су путем унутрашњег живота постигли спасење, како свештени проповедници речи Божје тако и пустињаци, па чак и сви богобојажљиви хришћани, као неопходно и свакодневно своје занимање су имали проучавање дубине речи Божије, а читање Еванђеља је чинило најважнији њихов посао. Многи од њих су непрестано у својим рукама имали Еванђеље, а онима који су од њих тражили савет како да се спасу, говорили су: "седи у безмолвној келији и читај и прочитавај Еванђеље".

Мени се јако допало ово његово расуђивање и тежња ка молитви, па сам га још питао: "А из ког дела Еванђеља ви нарочито црпите учење о молитви?" - Од сва четири Еванђелиста, одговорио је он, једном речју из читавог Новог Завета, читајући га редом. Дуго га читајући и удубљујући се, открила ми се постепено и правилна веза учења о молитви у целом Еванђељу, почињући од првог Еванђелисте па тако по реду и правилним поретком. На пример: од самог почетка изложен је приступ или увод у учење о молитви. Затим, облик или спољашњи израз у речима, даље - услови неопходни за молитву, па средство како да је човек научи и примени. На крају, тајанствено учење о унутрашњој, духовној, непрестаној молитви у име Исуса Христа, која је представљена као виша и благотворнија од формалне молитве, а потом њена нужност, њени благи плодови и остало. Једном речју, подробно и пуно познавање упражњавања молитвености у њеном систематском поретку и редоследу, налази се у Еванђељу од самог његовог почетка, па до краја.

Чувши ово имао сам намеру да га замолим да ми о свему томе каже нешто подробније. Зато сам и почео да му говорим: "Како ја више од свега волим да слушам и разговарам о молитви, то бих пожелео да схватим сву тајанствену повезаност учења о молитви нешто детаљније. Покажите ми, Господа ради, све то на примеру самог Еванђеља".

Он је на то пристао и рекао ми је: "Отвори своје Еванђеље, гледај и памти оно што ћу ти говорити" (дао ми је и оловку). Ево тих мојих бележака.

- Прво нађи, почео је да говори, код Еванђелисте Матеја 6. главу и прочитај у њој од петог до деветог стиха. Видиш ли ту припрему за молитву или увод који поучава да не ради славе и не на бучном месту, него у усамљености и миру треба почети молитву и молити се за опроштај грехова и још за сједињење са Богом, а не измишљати многе и сувишне молбе о разним животним потребама, као што то чине незнабошци. Онда читај даље исту ту главу од стиха деветог до четрнаестог. Овде је дат облик молитве, то јест, каквим речима треба да је изговарам. У њој је премудро сједињено све најнужније нашем животу. За овим продужи још читање четрнаестог и петнаестог стиха исте главе и наћи ћеш услове које је неопходно испунити

да би молитва била успешна, јер без праштања онима који су нас увредили, ни Господ неће опростити нама наше грехе. Прешавши на 7. главу, наћи ћеш од седмог до дванаестог стиха средства за успех у молитви и ободрење наде: "Молити, тражити, куцати". Ови изрази говоре о учесталости молитве тако да она не само што прати све друге послове, него јој треба посветити још више времена него њима. Ово представља најважније својство молитве...

Пример за ово ћеш видети у 14. глави Еванђелисте Марка од тридесет другог до четрдесетог стиха, где сам Господ Исус Христос понавља више пута једну те исту молитвену реч. Сличан пример учесталости молитве даје и Еванђелист Лука у причи о упорном мољењу пријатеља (Лк. 11, 5-14), а такође и у многобројним молбама удовице судији (Лк. 18,1-15), приказујући тако заповест Исуса Христа, да смо дужни увек, на сваком месту и у свако време, да се молимо и да не падамо у малодушност, то јест да се не лењимо.

После ових важних поука открива се у Еванђељу Јовановом суштинско учење о тајној унутрашњој молитви срца; најпре се даје у мудрој причи разговор Исуса Христа са Самарјанком, где се открива унутрашње поклоњење Богу у духу и истини, какво Бог жели, које и јесте непрестана истинска молитва, као жива вода што тече у живот вечни. (Јн. 4, 5-25). Даље, у петнаестој глави од четвртог до осмог стиха још је јасније приказана снага и неопходност унутрашње молитве, то јест пребивање душе у Христу, у непрестаном сећању на Бога. На крају, прочитај у 16. глави код овог Еванђелисте, од двадесет трећег до двадесет петог стиха.

Погледај каква се ту открива тајна! Видиш ли да молитва у име Исуса Христа, или такозвана Исусова молитва, то јест, Господе Исусе Христе, помилуј ме, често и вишеструко понављана, има изузетну снагу и са великом лакоћом освећује и отвара срце. То се може приметити и из примера Апостола који су већ више од једне године били ученици Господа Исуса и које је Он већ био научио молитви Господњој, то јест, "Оче наш"- која нам је од њих и позната, али им је тек при окончању Свог овоземаљског живота открио тајну, шта им је још у молитви недостајало да би она била у потпуности успешна. Рекао им је - : "до сада не искасте ништа у моје име; Што год заиштете од Оца у име моје, даће вам". Тако је с њима и било јер после овога, када су Апостоли научили да приносе молитву у име Господа Исуса Христа, они су учинили толико дивних чудеса, и тако обилно се и сами просветлили!... Видиш ли сада повезаност и пуноћу учења о молитви како је мудро изложено у Еванђељу. Ако после овог приступиш читању посланица Апостолских, и у њима ћеш наћи исто до следно учење о молитви.

Указаћу ти на нека места на којима се говори о особинама молитве. Тако се у делима Апостолским описује пракса, та јест, марљиво и стално бављење молитвом првих хришћана, просвећених веровањем у Исуса Христа (Дел. Ап. 4, 31). Говори се о плодовима или последицама овог постојаног пребивања у молитви, то јест, о изливању Духа Светог и Његових дарова на оне који се моле. Слично овоме ћеш видети у 16. глави у двадесет петом и

двадесет шестом стиху. Затим читај по реду Посланице Апостолске и видећеш:

1) како је молитва неопходна у свим случајевима живота (Јак. 5, 13-16); 2) како Дух Свети помаже да се молимо (Јев. 1, 20-21) и (Рим. 8, 26); 3) како се увек мора молити духом (Еф. 6, 18); 4) како су потребни спокојство и унутрашњи мир при молитви (Фил. 4, 6-7); 5) колико је неопходно молити се непрестано (И Сол. 1, 17) и 6) на крају, да се морамо молити не само за себе него и за све (И Тим. 2, 1-5).

На овај начин, читајући дуго и пажљиво, могуће је учинити многа открића тајанствених сазнања, сакривених у речи Божјој, која измичу при ретком и површном читању. Да ли си сад схватио како премудро и како доследно, у тајној и систематичној повезаности, открива Нови Завет Господа нашег Исуса Христа учење о овом предмету који смо ми сада истражили? У каквом је дивном поретку оно изложено код сва четири Еванђелиста. Ето, на пример, код Светог Матеја видимо приступ или увод у молитву, сам облик, услове и остало; идући даље, код Светог Марка налазимо примере; код Светог Луке приче а код Светог Јована тајанствено упражњавање унутрашње молитве, премда се код сваког Еванђелисте (краће или опширније) све ово може наћи! У Делима Апостолским се показују пракса и последице молитве, у Посланицама Апостолским као и у самом Откривењу, многа својства су нераскидиво повезана са чином молитве!... Ето зашто је мени Еванђеље довољно за изучавање путева душеспасавајућег живота. За све време, док ми је показивао и објашњавао, ја сам бележио сва указана места у мом Еванђељу које је било у мојој Библији. Све се то показало изузетно поучним и ја сам му за све много захваљивао. Потом смо ишли још пет дана у ћутању. Мог сапутника су веома заболеле ноге, вероватно од ненавикнутости на дуго пешачење, и онда је изнајмио кола. па је и мене узео са собом. Тако смо се довели и у ваш крај и зауставили се овде на три дана да бисмо, одморивши се, кренули у Анзере, куда он с нестрпљењем жели да стигне.

- Изузетан је тај твој пријатељ! Мора бити, уз сву његову благочестивост, да је и веома образован. Желео бих и ја да га видим.

Ми смо узели стан; а ако желите, довешћу вам га сутра. Сада је већ касно... Опростите!

НАПОМЕНЕ:

1. Превео Павле Рак. Редактура Ђорђа Јанића.

ШЕСТИ СУСРЕТ

[садржај](#)

Брат помаган од брата тврд је и висок као град, утврђен је као моћно царство. (Прич. 18, 19)

- Ево, како сам вам јуче обећао, довео сам са собом и мог поштованог сапутника који је душекорисном беседом олакшао мој пут и кога сте пожелели да видите.

- Веома ми је драго, а надам се биће и уваженим мојим посетиоцима, да вас обојицу видимо и чујемо ваше искусне речи. Ово су моји гости - преподобни монах, схимник, и благочастиви свештеник. А где су двоје или троје сабрани у име Исуса Христа, тамо је и Он Сам обећао да ће бити; значи нас је овде већ петорица у Његово име, па ће се ваљда, и Његова благодат тим штедрије излити на нас!

Јучерашња прича твога сапутника, драги брате, о твојој пламеној привржености светом Еванђељу, веома је лепа и поучна. Занимљиво је чути на који ти се начин открила та велика благочестива тајна?

- Господ Који је препун љубави и Који хоће да се сви спасу и дођу у познање истине, открио ми је, у великој милости Својој, ово знање на чудан начин, без икаквог људског посредништва. Пет година сам био професор у гимназији идући кроз живот мрачним путевима разврата и бавећи се сујетном овосветском философијом, а не Христовом науком и можда бих и потпуно пропао да ме донекле није одржавало то што сам живео заједно са својом благочестивом мајком и рођеном сестром - чистом девојком...

Једном, док сам шетао булеваром, срео сам и упознао се са лепим младим човеком, који је за себе рекао да је Француз, студент са препорукама, који је недавно стигао из Париза и који је за себе тражио место домаћег учитеља. Његова изузетна образованост ми се веома допала и ја сам га позвао да наврати код мене, те смо се тако спријатељили. У току два месеца он ме је често посећивао и ми смо понекад заједно излазили у друштва, наравно сва лакомислена и неморална. На крају је дошао код мене са позивом у једно од таквих друштава и да би ме брже убедио, почео је да хвали нарочиту веселост и пријатност тог места, куда ме је позивао. Рекавши о томе неколико речи, одједном ме је замолио да са њим изађем из кабинета у коме смо седели, и да седнемо у салон. То ми се учинило чудно па сам, рекавши да није први пут како примећујем да не воли да буде у мом кабинету, питао какав је томе разлог? А задржао сам га и због тога што је салон био уз собе моје мајке и сестре па је зато разговор о испразним стварима у њему био неприличан. Он је своју жељу објашњавао на разне начине и на крају је рекао отворено следеће: "Ево, код тебе на овој полици, међу књигама, стоји и Еванђеље; ја пак толико ценим ту књигу да ми је тешко у њеном присуству говорити о ништавним стварима. Изнеси је, молим те, одавде, и тада ћемо разговарати слободно". По лакомислености својој и осмехнувши се на ове његове речи, ја сам узео са полице Еванђеље и рекао: "Требало је одавно да ми то кажеш!" Дајући му Еванђеље у руке, рекао сам: "На, однеси га сам у другу собу". Тек што сам га додирнуо Еванђељем, а он се истог тренутка затресао и нестало. То ме је толико пренеразило да сам од ужаса пао на под без свести. Чувши пад, моји укућани су дотрчали до мене и читавих пола сата нису могли да ме поврате. На крају, дошавши себи, осетио сам велики страх, неспокојство и потпуну одузетост ногу и руку тако да уопште нисам могао да се крећем.

Кад је дошао лекар, утврдио је да се ради о парализи проузрокованој неким силним потресом или страхом. Целу годину после тог случаја, упркос старању многих лекара, лежао сам и нисам осећао ни најмање олакшање. Било је неопходно да дам оставку на своју службу. Моја стара мајка је за то време умрла, а сестра је одлучила да живот проведе у манастиру. Све то је још више отежало моју болест. Само сам једну радост имао за време боловања - у читању Еванђеља, које од почетка болести није излазило из мојих руку, као залог чудесног случаја који се десио.

Једном је неочекивано дошао код мене непознати пустињак који је путовао ради скупљања прилога за братство. Он ме је убедио да се не поуздам само у лекове, којима се, без Божје помоћи, не да ништа поправити, него да молим Бога, са свом својом усрдношћу, јер молитва је најмоћније средство за исцељење свих болести, и телесних и душевних.

"Како ја могу да се молим у оваквом стању, кад не могу ни метанију да учиним, ни руку да подигнем да бих се прекрстио?" - приметио сам ја на то. А он ми је на то рекао следеће: "Моли се како можеш!" И није могао ништа боље да ми објасни како да се молим. После одласка овог посетиоца ја сам и нехотице почео да размишљам о молитви, о њеној снази и дејству, присећајући се предавања из богословља које сам некад давно слушао, док сам још био студент. Све ме је то занимало и обнављало у сећању светла сазнања о вери, загревало моју душу и већ сам почео да осећам неко олакшање у наступима моје болести. Како се Еванђеље непрестано налазило уз мене, по својој вери у њега, као последици чуда, а такође и сећајући се свега што сам о молитви слушао на предавањима заснованим на тексту Еванђеља, ја сам почео да се учим молитви и хришћанском благочешћу искључиво према еванђелским поукама. Удубивши се у Еванђеље, црпио сам из њега, као из обилног извора, читав систем спасоносног живота и истинске унутрашње молитве. Са побожношћу обележивши сва места у тексту која се односе на овај предмет, ја се од тог времена непрестано старам да изучим ова божанствена правила и да их, макар и с напором, примењујем у пракси. У таквом мом послу стање ми је постепено почело да се поправља и на крају, како видите, потпуно сам оздравио. Оставши сам, а у знак благодарности Богу за његову Очинску милост и исцељење и уразумљење, решио сам да се, по примеру моје сестре и по жељи сопствене душе, посветим пустињачком животу да бих могао без препрека да примам и усвајам тако сладосне речи живота вечног, указане мени у Светом Писму.

И ето сада путујем у далеки скит Соловетског манастира на Белом мору, који се зове Анзерски, и о коме сам поуздано слушао да је веома погодно место за сазерцатељни живот. И још да вам кажем: заиста, и ако мене на овом путу свето Еванђеље теши и обилно просветљује незрели мој ум, грејући моје хладно срце ипак, по немоћи својој признаћу отворено, да ме предуслови за постизање благочешћа и спасења, који захтевају потпуно самоодрицање, изузетне подвиге, дубоку смиреност, како то прописује Еванђеље - да ме све то ужасава високом својом, а по немоћи и

несавршености мог срца. Тако, стојећи сада између очајања и наде, не знам шта ће са мном даље бити!...

СХИМНИК - при таквом опиту посебне и чудесне милости Божје, и уз вашу начитаност, неопростиво је не само да западате у унијне, него да чак и сенку сумње о заштити Божјој и Његовој помоћи пустите у вашу душу! Знате ли шта о томе говори богопросвећени Златоуст? "Нико не сме да запада у малодушност нити да мисли како су еванђелске заповести неиспуњиве и немогуће! Бог, промишљајући о спасењу човековом, није са том намером прописао заповести да би њиховом неиспуњивошћу направио од човека преступника. Не! Него да би нас њиховом светошћу и благопотребношћу учинио блаженим, како у овом животу тако и у вечности".

Свакако, редовно и истрајно испуњавање Божјих заповести нашој природи изгледа изузетно тешким, а следствено томе, и спасење недостижним; али иста та реч Божја која је прописала заповести, доноси собом и средства, не само за њихово испуњење, него и за утеху при том испуњавању. Ако је све то на први поглед и покривено велом тајне, то је, наравно, само зато, да би се молитвеник првенствено обратио ка смирењу и лакше приближио сједињењу с Богом, путем указивања на прибежиште у молитви и на тражење Његове Очинске помоћи. У томе се састоји тајна спасења, а не у поуздању у сопствене снаге.

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Како бих ја слаб и немоћан желео да сазнам ову тајну, да бих њоме, као средством, макар мало исправио свој лењиви живот у славу Божју и на своје спасење.

СХИМНИК. - Тајна ова ти је позната, мили брате, из твог "Добротољубља". Она се састоји у непрестаној молитви коју си ти тако упорно изучио и којом се тако ревносно бавиш и тешиш ...

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Падам пред ноге твоје, преподобни оче, Бога ради удостој ме да из твојих уста чујем нешто корисно о овој спасоносној тајни и о светој молитви о којој више од свега желим да слушам и волим да читам, за укрепљење и утеху многогрешне душе моје.

СНИМНИК. - Овој твојој жељи не могу да удовољим сопственим расуђивањем о овако високом предмету, јер још немам довољно искуства, но зато имам о том предмету веома мудру свешчицу једног духовног писца. Ако је угодно и нашим саговорницима, одмах ћу је донети па је могу прочитати пред свима вама. Одлучите!

СВИ. - Учини нам милост, преподобни баћушка. Не лиши нас таквог спасоносног сазнања.

[садржај](#)

ТАЈНА СПАСЕЊА КОЈА СЕ ОТКРИВА НЕПРЕСТАНОМ МОЛИТВОМ

[садржај](#)

- Како се спасти? - Ово благочестиво хришћанско питање природно се рађа у свачијем уму, као последица свести о исквареној и ослабљеној људској природи, али и као остатак првобитног стремљења истини и праведности. Свако ко макар мало верује у бесмртност и живот вечни када свој поглед обрати на небо и нехотице се среће са мишљу о томе како се спасти... Мучећи се око решења овог питања он се распитује код богоразумних и искусних, затим, по њиховом савету, чита поучне књиге духовних писаца о овом предмету, тежећи да иде за истинама и правилима која је чуо или прочитао. У свим овим поукама он, као неопходне услове за спасење, сусреће: благочестиви живот, подвиге и труд над самим собом, одлучно одрицање од самог себе, што води чињењу добрих дела, сталном испуњавању свих заповести Божјих, које сведочи о чврстости и непоколебљивости вере... Даље му се проповеда да сви ови услови треба да буду испуњени са најдубљим смирењем и у потпуности, будући да све врлине зависе једне од друге, па су дужне да једна другу подржавају, једна другу усавршавају, као што зраци сунца тек онда испољавају своју снагу и производе пламен, кад се кроз стакло скупе у једну тачку. А иначе "ко је неправедан у најмањем и у многим је неправедан".

Као додаток свему томе, ради чвршћег убеђења у неопходност ове службене делатности, чуће и похвалу величанствености врлине и покуду нискости порока. Све се ово, обично, запечати обећавањем или предивне награде и блаженства, или страшне казне и патње, у вечном животу. Такав је обично карактер проповеди новијег времена! На овај начин усмерен, човек који ватрено жели спасење. са радошћу приступа остварењу поука и спровођењу у дело свега што је чуо и прочитао. Али, авај! Већ на првом кораку он не налази могућност да достигне свој циљ видећи и осећајући да његова повређена и ослабљена природа побеђује над стремљењима ума, да је његова воља везана, да су му склоности покварене, да му је снага духа занемоћала. Приликом таквог самосазнања своје немоћи, он, природно, долази на мисао има ли неких средстава која помажу да се испуни то што прописује Божји закон и што су испуњавали сви они који су се удостојили спасења и светости. Да би измирио у себи потребу разума са слабошћу својих сила, ум се поново обраћа проповедницима спасења, са истим питањем - како се спасти? Како објаснити потребу тако тешких и недостижних услова спасења? И може ли сам проповедник да непрестано испуњава све оно у чему друге поучава?... "Тражи од Бога, моли Бога да ти помогне!" Не би ли онда плодотворније било ако би се пре свега и увек учио молитви као једином извору свега што захтева хришћанско благочешће и свега чиме се стиче спасење? - закључује човек који жели да се спасе и приступа изучавању молитве: чита, размишља, упоређује учења оних који су писали о том предмету. Истина, налази код њих много светлих

мисли, дубоких сазнања и јаким израза. Један предивно расуђује о нужности молитве, - други о њеној снази, о благотворности, о томе да је за молитву неопходна усрдност, пажња, чистота мисли, помирење с непријатељима, смирење, скрушеност, и остало што прати молитву... Но, шта је то молитва сама по себи и како се, на прави начин, треба молити? Како на ово, иако прво и најважније питање, веома ретко наилазимо на јасно и свима разумљиво објашњење, то ревносни тражитељ молитве поново остаје пред велом тајне. Из општег штива у сећању ће му остати, премда благочестива, али ипак само спољашња страна молитве, и он ће доћи до оваквог закључка: да би се човек молио треба ићи у цркву, осењивати се крсним знаком, метанисати, читати Псалтир, каноне, акатисте...

Такво је опште схватање оних који не знају за списе о унутрашњој молитви и за сазерцатељна дела Светих Отаца. На крају, трагалац долази и до књиге која се зове "Добротољубље" у којој су двадесет пет Светих Отаца разумљиво приказали науку истините и суштаствене срдачне молитве. Ту тајна спасења и молитве почиње да диже своју завесу и он види да - молити се истински значи управљати разум и сећање ка Богу, бити стално у Његовом Божанском присуству, побуђивати себе на љубав према Њему посредством богомислија, и сједињавати име Божје са дисањем и откуцајима срца, при свему томе руководећи се Призивањем свесветог Имена Исуса Христа, или творењем Исусове молитве у свако време, на сваком месту и при сваком послу без престанка.

Ако га ове светле истине, озаривши његово сазнање и откривши му пут ка постигнућу молитве, и убеде да одмах приступи испуњавању ових мудрих поука, ипак ће наш тражитељ, већ при првим искуствима, срести тешкоће све док му искусни наставник (по истој тој књизи "Добротољубље") не открије тајну у њеној пуноћи, наиме, да једино учесталост или непрестаност молитве (без обзира како се она одвија у почетку) јесте најмоћније и јединствено средство; како савршенства унутрашње молитве, тако и спасења душе. Учесталост молитве је темељ који на себи носи читав круг спасоносних дела, како то потврђује свети Симеон Нови Богослов: "Онај", каже он, "ко се непрестано моли, одједном је сакупио сво добро".

И тако, да би представио истину овог открића у својој пуноћи, наставник га развија на следећи начин:

За спасење душе је, најпре, неопходна истинита вера. Свето Писмо говори: без вере није могуће угодити Богу (Јев. 11, 6) - Ко не верује биће осуђен.

Такође је из Светог Писма јасно да човек не може сам по себи да породи веру у себи, чак ни колико је горушичино зрно; да вера није од нас него је дар Божји, то јест, да се као духовни дар даје Духом Светим.

Шта онда у таквом случају да се ради? Како да се помири потреба човека за вером са немогућношћу да је човек сам у себи роди? У Светом Писму је откривено средство и показани су примери: "иштите и даће вам се".

Апостоли нису могли сами у себи да побуде савршенство вере него су молили Исуса Христа: "Господе, дај нам вере". Ето најбољег примера тражења вере. Из овог се види да се вера стиче молитвом.

За спасење душе при истинској вери, потребна су и добра дела врлине, јер "вера без дела је мртва", јер се делима оправдава човек, а не самом вером, и ако желиш ући у живот, држи заповести: не уби, не чини прељубе, не укради, не сведочи лажно, поштуј оца и матер и љуби ближњег својега као самог себе. И све ове заповести је потребно испуњавати у целини. "Јер ко и сав закон одржи, а сагреши у једноме, крив је за све". Тако учи свети Апостол Јаков.

А свети Апостол Павле, говорећи о слабости људској, истиче "да се делима закона неће оправдати ни једно тело". Јер знамо да је закон духован, а ја сам телесан, продан у ропство греху. Јер не знам шта чиним, јер не чиним ово што хоћу, него шта мрзим то чиним. Тако умом служим закону Божјем, а телом закону греха". Како онда испунити и потребна дела закона Божјег ако је човек немоћан, ако нема могућности чак ни за то, да заповест оправда у себи?

А нема ту могућност само дотле док је не тражи, док се за њу не моли. "Немате јер не иштете", објашњава узрок Свети Апостол. Па и сам Исус Христос говори: "Без мене не можете чинити ништа". А како с Њим делати, Он нас овако учи: "Останите у мени и ја ћу у вама". "Ко остаје у мени и ја у њему тај доноси многи род". А бити у Њему значи непрестано осећати Његово присуство, непрестано тражити у име Његово: "и ако што заиштете у име моје ја ћу учинити". Тако се и могућност добрих дела стиче молитвом! Пример за то се може наћи код самог Апостола Павла који се три пута молио за победу над искушењима, који је преклонио колена пред Богом Оцем да га Он утврди у унутрашњем човеку, и најзад, који је заповедао да се, пре свега, чине молитве и чак, да се треба непрестано молити. Из свега овога следи да душевно спасење човека зависи од молитве, а да је она због тога нужнија од свега јер се њоме оживљује вера и њоме се испуњавају све врлине. Једном речју, при молитви је све праћено успехом, а без ње никакве хришћанске побожности не може бити.

Због тога се непрекидност и свагдашњост приписује само и једино молитви. Од осталих врлина свака има своје време, а о молитви се заповеда да се чини непрекидно: "Молите се непрестано". Треба се увек молити, у свако време, и на сваком месту.

Истинита молитва захтева посебне услове: она се мора приносити у чистоти мисли и срца, са пламеном усрдношћу, са будном пажњом, са трепетном побожношћу и са најдубљим смирењем. Али, ко се неће сложити да је он сам далеко од ових поменутих услова за истинску молитву, то јест да он врши молитву више по неопходности и принуђивајући се, него по жељи или због улађивања молитвом, због љубави према молитви! О томе сведочи и Свето Писмо, које говори да човек није у стању да савршено очисти ум од непотребних помисли: "Зле помисли налазе се у човеку од младости његове". Оно говори да нам једини Бог даје ново срце и нов дух, - "да је Бог Онај Који чини у вама и да хоћете и да творите". И сам Апостол Павле је рекао: "Мој се дух (то јест глас мој) моли, а ум је мој без плода". И "не знамо како ћемо се молити као што треба". - потврђује он. Из свега

овога следи да ми у нашој молитви не можемо да испољимо њена суштинска својства!

Ако је сваки човек тако немоћан, шта онда може он сам својом вољом и снагом да учини за спас душе своје? Да стекне веру он не може без молитве, добра дела исто тако; па ни истински да се моли није у стању. У чему је онда његов удео, шта је дато његовој слободи и снази да не би погинуо него се спасао?

У сваком делу постоји особина коју је Господ задржао у Својој вољи и намери, коме да је дарује. Да би јасније показао зависност човекове воље од воље Божје и да би човека дубље проникао смиреноумљем, Бог је вољи и снази људској оставио само бројност (количину) молитве, заповедивши да се непрестано моли у свако време и на сваком месту. Тиме се и открива тајанствени начин за достизање истинске молитве, а заједно са њом и вере и испуњења заповести и спасења. Значи, човеку је на вољу дата количина... О томе тачно тако уче и Оци Цркве. Свети Макарије Велики говори: "У нашој је вољи да се молимо макар како (али често), али молити се истински, - то је дар благодати". Преподобни Исихије говори да учесталост молитве постаје навика и да се претвара у природу; да се без честог призивања имена Исуса Христа не може очистити срце.

Преподобни Калист и Игњатије саветују пре свих подвига и добрих дела почети са молитвом у име Исуса Христа, често је и непрекидно вршити, јер учесталост и нечисту молитву доводи до чистоте. Блажени Дијадох тврди да, ако би човек што је могуће чешће призивао Име Божје, (то јест молио се), то он и не би падао у сагрешења. Како су искусни, мудри и блиски срцу, ови практични савети Отаца! Они у практично опробаној простоти изливају светлост на начине и средства усавршавања душе. Каква је у њима велика противречност са моралистичким поукама теоријског ума! Разум нас уверава: чини добро, наоружај се храброшћу, користи снагу воље, увери се у добре последице врлине. На пример: - очисти ум и срце од сујетних маштања, а испуни га поучним размишљањима, чини добро и бићеш уважаван и миран, живи онако како захтевају савест и ум... Али нажалост, све то, иако уз велике напоре, не постиже свој циљ без честе молитве, без помоћи Божје коју она привлачи.

После овога погледајмо још шта Оци Цркве говоре о очишћењу душе. Свети Лествичник пише: "При помрачењу душе нечистим помислима непријатеље побеђуј Исусовим именом, често га понављајући. Боље и успешније оружје нећеш наћи ни на небу ни на земљи". Свети Григорије Синаит поучава: "Знај да нико не може да сам сачува свој ум и због тога, када се појаве нечисте мисли, често и многоструко, призивај име Исуса Христа, и помисли ће саме собом нестати". Како је то прост и лак, али и опробан начин и супротан савету теоријског разума, који тежи да постигне чистоћу сопственим делима! Усвојивши ове светоотачке поуке из искуства, долазимо до закључка да је главни, јединствени и најједноставнији начин да дођемо до остварења спасења и духовног савршенства - непрестаност молитве ма како слаба она била.

Душо хришћанска! Ако у себи не налазиш силе да се Богу поклањаш духом и истином, ако твоје срце још не осећа топлоту и слатки укус умне и унутрашње молитве, то онда принеси као молитвену жртву то што можеш, што стоји у твојој вољи, што је сразмерно твојим силама. Нека се органи твојих уста сроде са честим и неодступним молитвеним призивањем; нека често, непрекидно призивају моћно име Исуса Христа. То није сувише тешко и то свако може. Уз то, то од нас тражи и заповест Светог Апостола: "да непрестано приносимо увек Богу жртву хвале, то јест плод усана које исповедају Име Његово". Учесталост молитве ће произвести навику и преобратити се у природу, па ће, са временом, довести ум и срце у потребно расположење. Замисли, кад би човек испунио заповест Божју о непрестаној молитви, он би самим тим испунио и све остале заповести, јер ако би се при сваком свом делу молио и тајно призивао Божанско име Исуса Христа, па макар и без душевне топлине и усрдности, макар у почетку и на силу, тада не би више имао времена за греховна задовољства. Свака његова преступна мисао би наилазила на препреку, ни један његов грех не би могао тако плодно да се смишља и спроводи као што је то случај у празном уму. Умањили би се или сасвим ишчезли срдљивост, или празнословље, и сваки би се поступак истог трена прочишћавао благодатном снагом тако често призиваног Имена Божјег. Стално бављење молитвом често би одвлачило душу од греховних дела и привлачило је суштинском сазнању - сједињењу с Богом! Видиш ли сада како је важна и неопходна бројност молитве? Учесталост молитве је једини начин да добијемо чисту и истиниту молитву. То је најбољи пут ка постизању молитвеног циља и спасења!

Да би се још више убедио у неопходност и плодотворност честе молитве имај на уму: 1) да свака побуда, свака мисао о молитви јесте дејство Духа Светога и глас твог Анђела чувара; 2) да име Исуса Христа, призивано у молитви, садржи у себи самобитну и самодејствену силу; и зато 3) нек те не смућује нечистота или сувоћа твоје молитве, него са стрпљењем очекуј плод од честог призивања Имена Божјег. Не слушај неискусна и бесмислена наговарања сујетног света - да је хладно призивање, макар било и непрестано, само некорисно брбљање... Не! Сила Имена Божјег и учесталост призивања показаће свој плод у своје време!...

Један од духовних писаца прекрасно о томе расућује: "Знам да за многе назови духовне надри филозофе, који траже лажну величину и наводна благородна занимања у очима разума и гордости, знам да за њих просто, усно и једнолично, но често мољење, представља нешто безначајно или ниско, или чак представља беспослицу. Но варају се они, несрећници, и заборављају наук Исуса Христа - "Ако не будете као деца, нећете ући у Царство небеско". Они састављају за себе некакву науку о мољењу, на крхким основама природног разума. Да ли је потребно много учености, ума или знања да би се рекло чистим срцем: Исусе, Сине Божји, помилуј ме! Није ли такве честе молитве хвалио и Сам наш Божански Учитель? Нису ли овим кратким али честим молитвама била чињена чуда? О, душо хришћанска, бди и не престај са говорењем Господњих молитви! Нека би

овај твој вапај излазио из још увек слабог и још увек светом до пола испуњеног срца - није важно! Важно је само да издржиш, да не заћутиш и да се не узнемираваш: овај вапај ће се сам собом очистити. Никада не заборављај да је "већи Онај Који је у вама, него онај који је у свету". "Бог је већи од срца нашег, зна све" говори Апостол.

Тако, после свих ових осведочења да је честа молитва, уз сву слабост, тако моћна, безусловно доступна сваком човеку и зависи само од његове воље - покушај, макар за почетак и само за један дан, да на призивање имена Исуса Христа употребиш много више времена него ли на све друге послове. Ова превага молитве над животним пословима показаће ти да тај дан није изгубљен него је сачуван за спасење; показаће ти да на теразијама Божјег правосуђа честа молитва претеже твоје слабости и поступке и брише грехе у летопису савести учињене тога дана, подиже те на виши степен праведности, даје ти наду на просветљење и на живот вечни. (Из рукописа аутора, добијених од оца Амвросија из Доброг Манастира).

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Од свег срца вам захваљујем, свети оче. Овим читањем сте усладили моју грешну душу. Господа ради благословите да за себе препишем овај спишчић. Биће ми потребно само неколико сати да га препишем. Све што сте прочитали је тако лепо и радосно, и приглупом мом разуму лако схватљиво, као што и у "Добротољубљу" о томе размишљају Свети Оци. Ево, на пример, Јован Карпатијски у четвртом делу "Добротољубља" такође говори, да ако и немаш снаге за уздржање и делатне подвиге, то знај, да Господ хоће молитвом да те спасе. А у вашој свешцици је тако прекрасно и разумљиво о свему овоме још шире речено. Захваљујем, прво Богу, а затим и вама, што сте ме удостојили да то чујем.

ПРОФЕСОР. - И ја сам са великом пажњом и задовољством слушао ваше излагање, поштовани баћушка. Сви су закључци према најстрожој логици тачни и за мене изузетни; али при свему томе чини ми се да могућност непрестане молитве зависи од повољних околности, од потпуног мира и усамљености. Слажем се да је честа и непрекидна молитва моћно и јединствено средство да се добије благодатна помоћ у свим делима благочешћа и освећења душе, и да је то средство доступно људским снагама, али то средство се може употребити само онда када човек има могућности да се усаме и смири. Када га не море бриге и светска трка, он може често или непрестано да се моли; њему тада предстоји једино борба са лењошћу, тескобом и помислима. Али ако је везан дужностима, непрестаним пословима, или ако се налази у бучном друштву људи, човек и ако усрдно жели да се моли, не може то да испуни услед неизбежне расејаности пажње. Значи да се честом молитвом, уз потребу овако повољних услова, не могу сви користити.

СХИМНИК. - Брзоплето ви то закључујете! Не говорећи чак о томе да срце које је научено унутрашњој молитви може увек, уз све послове (и физичке и умне), и уз сваку буку, да се непрестано моли и призива Име Божје, може се поуздано рећи да никаква спољашња заузетост не може пресећи молитву у човеку који жели да се моли, јер тајна људска мисао није везана ничим спољашњим и савршено је слободна у самој себи. Она се у свако време

може обратити на молитву, чак и сам језик може тајно, без спољашњег звука, изговарати молитву и у присуству многих и при спољашњим пословима. Уз то, наши послови нису тако важни, нити су наши разговори толико занимљиви, да се уз њих не би могло повремено и често призивати име Исуса Христа. Чак и ако ум није још научен непрестаној молитви. Иако су, наравно, усамљеност и удаљеност од људи и од предмета који нам одвлаче пажњу, важни услови за пажљиву и непрестану молитву, ипак због немогућности да се њима користимо, не можемо правдати реткост наше молитве јер је количина, учесталост доступна свакоме - и здравоме и болесном - и налази се у власти његове воље. Примере за ово представљају сви они који су били оптерећени обавезама, бригада и послом, па не само да су увек призивали Божанско име Исуса Христа, него су и посредством тога достигли непрестану унутрашњу молитву срца. Тако је патријарх Фотије, кога су од сенатора произвели у чин патријарха, управљајући великом цариградском паством, непрестано пребивао у призивању Имена Божјег и преко тога достигао самодејствену молитву срца. Тако је Калист на Светој Гори Атонској, обављајући тегобно послушање куvara, усвојио непрестану молитву. Тако је простосрдачни Лазар, оптерећен сталним пословима за братију, без прекида, уз све бучне послове, изговарао Исусову молитву и смиривао се. И многи су други слично упражњавали непрестано призивање Имена Божјег. Кад би немогуће било молити се при пословима који одвлаче пажњу, или у људском друштву, онда нам то, наравно, не би било ни прописано. Свети Јован Златоуст, у својој поуци о молитви, говори следеће: "Нико не би смео да одговара да онај ко је заузет животним бригада не може увек да се моли или не може да стигне у цркву. Ма где да се налазиш увек можеш поставити жртвеник Богу, у сопственом уму, посредством молитве." Тако се може молити и на пијаци и на путу и радећи свој занат. Увек и на сваком месту може се молити. Када би човек на себе обратио пажњу увек би онда нашао могућност за молитву, само би требало да се убеди да молитва треба да буде и пре свих његових других обавеза. У таквом случају, наравно, у својим пословима, са људима, он би био одлучнији, у неопходном разговору са људима краћи, негујући ћутљивост и клонећи се непотребног многословља. Не би се бавио сувишним бригада већ би се старао да пронађе више времена за тиху молитву. При таквом понашању, сва његова дела силом призивања Имена Божијег, била би окруњена успехом, и на крају би се привикао на непрекидно молитвено призивање Исуса Христа и искусио би да је честа молитва јединствено средство спасења које је дато човеку према слободној вољи и могућности његовој. Уверио би се да је у свако време, свакој ситуацији, и на сваком месту, молитва могућа, да се од честе усмене молитве може прећи ка умној, а од ове ка молитви срца, која отвара Царство Божје у нама.

ПРОФЕСОР. -Слажем се да се уз све механичке послове може, и да је чак лако, вршити честу или чак непрестану молитву, јер рутински ручни рад не тражи напрегнуто удубљивање нити много размишљање, па зато мој ум и може да се погрузи у непрестану молитву, а уста могу да му следе. Али

када се треба позабавити нечим што је искључиво ствар ума, на пример пажљивом читању или размишљању о неком дубоком предмету, или писањем - како могу при томе да се молим умом или устима? Пошто је молитва, пре свега, ствар ума, на који начин могу своје уму да наложим истовремено различите послове?

СХИМНИК. - Одговор на ово ваше питање није тежак ако узмем у обзир да оне који се непрестано моле можемо поделити на три групе: 1) на почетнике; 2) напредне и 3) на оне који су се научили молитви. Почетници могу, приликом умног посла, да повремено уздижу ум и срце Богу, а да устима изговарају кратку молитву. А они који су узнапредовали и стекли сталну настројеност ума, могу се бавити размишљањем или писањем уз непрестано осећање присуства Божјег као основне молитве, Ово може да покаже следећи пример. Замисли да ти је строг и озбиљан цар наредио да саставиш спис на задану тешку тему - и то у његовом присуству - у подножју његовог престола. Ма колико да си забављен тим послом, ипак ће стално присуство цара, у чијим је рукама твој живот, овладати тобом и неће ти дозволити да, макар и на кратко, заборавиш како размишљаш и пишеш не сам него на месту које захтева посебно страхопоштовање и достојно понашање. То живо осећање присуства цара јасно изражава и могућност да се бавимо непрестаном унутрашњом молитвом и уз умне послове.

А што се тиче оних који су дугом навиком или милошћу Божјом, од умне молитве стекли молитву срца, они не само да при дубокој заузетости ума, него ни у самом сну не прекидају молитву о чему сведочи Премудри: "Ја спавам, а срце моје бди"... Код таквих срце стиче такву способност призивања Имена Божјег да се само собом побуђује на молитву, увлачећи ум и читаву душу у непрестано молитвено изливање ма у каквом стању да се налази молитвеник и ма каквим умним послом да се бави.

СВЕШТЕНИК. - Дозволите преподобни баћушка да и ја искажем своје мисли. У спису који сте прочитали јако је истакнуто да је јединствени начин спасења и савршенства учесталост молитве "ма каква она била"... Ја то не разумем најбоље, па нешто мислим: каква ће корист бити од тога да се непрестано молим и само језиком призивам Име Божје, а немам пажњу и не разумем шта говорим? То ће онда бити обично празнословље! Његова последица може бити само да ти се умори језик, а и ум ће претрпети штету јер ће му ово мрмљање сметати да размишља. Богу не требају речи него усредсређен ум и чисто срце. Није ли боље, макар и ретко, или само у одређено време, помолити се макар и кратко, али усрдно, с пажњом, са жаром у души и са дужним разумевањем? А иначе можеш дан и ноћ изговарати молитву, али немајући чистоте душевне и добрих дела, тиме нећеш стећи ништа спасоносно. Остаћеш при овом спољашњем брбљању, па ћеш на крају, заморивши се, сасвим изгубити веру у молитву и напустити ово досадно и бесплодно занимање. Бескорисност овог пуког гласног мољења може се видети и у Светом Писму: "Народ овај уснама ме поштује, а срце му је удаљено од мене", "Неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у царство небеско". "Волим рећи пет речи умом својим него ли

хиљаде речи језиком". итд. Све ово изражава бесплодност спољашње и непажљиве усне молитве.

СХИМНИК. - То што сте сад рекли могло би имати неко оправдање када са гласном молитвом не би била сједињена и непрестаност и свакодневност, када молитва у име Исуса Христа не би имала самодејствену снагу и кад се пажња и усрдност не би повећавала као последице самог упражњавања у молитви. Али, пошто се овде управо ради о учесталости, дугвремености и непрестаности молитве (макар се она, у почетку, и вршила непажљиво или суво), то ваши неправилни закључци не могу да стоје. Погледајмо то подробније. Један духовни писац, говорећи о изузетној користи и плодотворности учестале молитве, исказане са мало и увек истих речи, на крају каже: "Многи лажно просвећени сматрају бескорисним, па чак и ситничавим ово учестало изговарање једне те исте молитве, називајући га механичким и бесмисленим трудом простих људи. На несрећу, они не знају тајну која се открива као последица овог механичког труда, не знају како овај гласни али чести вапај неосетно постаје истинским вапајем срца; како улази у унутрашњост, постаје пријатнији, природан нашој души, како је просвећује, храни и води ка сједињењу с Богом. Мени се чини да су ти споритељи слични малој деци који су наумили да науче азбуци и читању. Када им је учење досадило деца су једном повикала: - није ли сто пута боље да идемо да ловимо рибу, као што то чине наши очеви, него да дане проводимо у непрестаном понављању А, Б, В и у гребању хартије птичијим пером? Корист и просвећење од читања, које је тек требало да проистекне из овог досадног памћења слова, за њих је била тајна. На сличан начин је тајна и ово једноставно, али често призивање Имена Божјег, за све оне који о његовој великој користи још нису осведочени. Мерећи ствар вере мерилом свог неискусног и кратковидог разума, они заборављају да је човек састављен из тела и душе... Зашто, на пример, кад хоћеш да очистиш душу, ти најпре чистиш тело, прихваташ се поста, лишаваш своје тело јаке хране која га раздражује? Свакако зато да оно не би сметало, или, боље рећи, да би помогло чистоти душе и просвећењу разума, -да би непрестано осећање телесне глади подсећало на решеност у тражењу унутрашњег савршенства и богоугодних дела, на које тако лако заборављаш ... И ти онда јасно осећаш, да кроз спољашњи пост твога тела, стичеш унутрашњу јасноћу разума, спокојство срца, стичеш оруђе којим се укроћују страсти. И тако посредством спољашње материјалности стичеш унутрашњу духовну корист и помоћ. Такође схвати - непрестана гласна молитва устима развија унутрашњу молитву срца, омогућава умно сједињење с Богом. Без разлога се сматра да учесталост замарамо језик и да ћемо услед сувоће и неразумевања, пре или касније, оставити ово спољашње бескорисно упражњавање молитве. Не! Искуство показује сасвим супротно. Они који се непрестано моле уверавају да ствари бивају овако: Онај ко се решио да непрестано призива име Исуса Христа, или, што је исто, да непрестано изговара Исусову молитву, у почетку свакако осећа напор и бори се против лењости, али што време даље одмиче, то му ово занимање постаје приметно све обичније, тако да, на крају, уста и језик стичу

самопокретљивост, па се без помоћи човекове воље сами непрекидно покрећу и без гласа изричу молитву. Заједно са тим састав мишића у грлу тако се усклађује, да онај који се моли почиње да осећа као да је изговарање молитве његово природно својство, тако да при сваком њеном прекидању осећа као да му нешто недостаје. На крају, и ум почиње да ослушкује ову делатност уста; па пажња ума, најзад, постаје извор сладости истините молитве срца. Ето у чему је истинито и благотворно дејство непрестане умне молитве, сасвим супротно закључку људи неискусних и који не разумеју оно о чему се ту ради. А што се тиче места из Светог Писма које сте навели као потврду вашег мишљења, она се могу овако објаснити. Лицемерно поштовање Бога уснама, неискрено величање узвицима "Господе, Господе" - Христос је разобличавао зато, што су горди фарисеји имали веру у Бога само на језику, ничим не оправдавајући ово своје веровање и не признавајући га срцем. То је речено њима, а не односи се на изговарање молитве о којој је Исус Христос изричито заповедио овако: "Треба свагда да се моле и не клону" (то јест' да не падају у малодушност). Слично томе и свети Апостол Павле даје предност малом броју речи изговореним разумљиво него мноштву речи изговорених без смисла или на непознатом језику у цркви, имајући у виду општу проповед, а не личну молитву. А о молитви он говори овако: "Хоћу, дакле, да се људи моле на сваком месту", и уопште саветује: "Молите се без престанка". Видите ли сада да је учестала молитва, при свој својој једноставности, плодотворна? И како велико размишљање захтева правилно схватање Светог Писма? ...

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Баш је тако, часни оче! Видео сам многе који су просто, без икаквог учења, и не знајући шта је то пажња, само непрестано изговарајући Исусову молитву, дошли дотле да њихова уста и језик нису могли да се уздрже од изговарања молитве. А она их је услед тога тако усладила и просветила, да је од слабих и немарљивих створила подвижнике и присталице врлине ...

СХИМНИК. - Да, молитва је у стању да препороди човека. Њена снага је тако велика да ништа, никаква страст, против ње не може да се одржи. Ако вам буде угодно, браћо, за опроштај ћу вам прочитати кратак, али занимљив чланчић који сам понео са собом.

СВИ. - Са побожним задовољством ћемо слушати!...

[садржај](#)

СХИМНИК - О СИЛИ МОЛИТВЕ

[садржај](#)

Молитва је толико снажна и моћна да ако се молиш и радиш ма шта хоћеш, молитва ће те довести до правилног и праведног делања.

Да угодиш Богу, не треба ти ништа друго сем љубави - љуби и ради све што хоћеш, говори блажени Августин, јер ко истински љуби, тај не може ни да учини нешто неугодно свом љубљеном... А пошто је молитва изливање и дело љубави, онда се то исто може рећи и за њу. За спасење нема ништа нужније од свакидашње молитве. Моли се и ради шта хоћеш и постићи ћеш циљ молитве - стећи ћеш помоћу ње освећење!

Да бисмо што боље развили став о овом предмету, објаснићемо то на примерима:

1) Моли се и мисли ма шта хоћеш, мисао ће се твоја очистити молитвом. Молитва ће ти дати просвећење ума, утишаће и одагнати све неумесне помисли. Свети Григорије Синаит ово тврди: "Ако хоћеш да прогнаш помисли и очистиш ум, прогони их молитвом, јер осим молитве ништа друго није у стању да обузда мисли". Такође говори о томе и Свети Јован Лествичник: "Исусовим именом побеђуј мислене непријатеље, јер сем овог оружја нећеш наћи друго".

2) Моли се и ради ма шта хоћеш, дела ће твоја бити богоугодна, а за тебе корисна и спасоносна.

Чиста молитва ма о чему била не остаје без плода (Свети Марко Подвижник) јер је у њој самој благодатна сила: "Свето је име Његово, и биће да ће се спасти сваки који призове име Господње". На пример, један који се у несрећи без успеха молио, са том молитвом је стекао уразумљење и призив ка покајању. Сластољубива девица се моли за успешан повратак, а молитва јој је указала пут ка девственом животу и послушности заповестима Исуса Христа.

3) Моли се и не труди много да својом снагом победиш страсти. Молитва ће их у теби разорити. "Јер је већи Онај Који је у вама, него ли који је у свету", говори Свето Писмо, а Свети Јован Карпатијски учи да ако немаш дар уздржања, не жалости се, но знај да Бог од тебе тражи приљезност у молитви и молитва ће те спасти.

Доказ за то је у "Отечнику" описани старац који је "павши победио", то јест, спотакавши се грехом, није запао у малодушност него се обратио молитви и њоме се уразумио.

4) Моли се и не бој се ничега, не бој се невоља, не плаши се напасти, молитва ће те заштитити. Сети се маловерног Петра који је почео да се дави; Павла који се молио у тамници; монаха кога је молитва избавила од искушења; девицу спашену молитвом од злонамерног војника, итд. Сви ови случајеви потврђују моћ и свеобухватност молитве у име Исуса Христа.

5) Моли се било како, али увек, и нека те ништа не смућује, буди духовно весео и миран, молитва ће све да среди и да те уразуми. Памти оно што о снази молитве говоре светитељи - Јован Златоуст и Марко Подвижник: први

тврди: "да молитва макар и долазила од нас који смо пуни греха, истог тренутка очишћује", а други говори овако "да се некако молимо, то сви можемо, а молити се чисто, то је дар благодати". И зато, оним чим можеш, тим и приноси жртву Богу; барем количину (за тебе могућу) приноси Њему на жртву и Божја сила ће се излити на твоју немоћну душу, и молитва сува и расејана, али честа - свагдашња, поставши навиком и обративши се у природу, постаће чистом, светлом, пламеном и правилном молитвом.

б) И на крају, ако би твоје будно време било увек праћено молитвом, природно је да не би остајало времена за греховна дела, па чак ни за помисли о њима.

Видиш ли сада колико је дубоких мисли скупљено у овој мудрој изреци: "љуби и ради шта хоћеш. Моли се и ради шта хоћеш"... Како је утешно и радосно за грешника оптерећеног слабостима, за човека који стење под теретом упорних страсти, све ово што је речено.

Молитва, то је све што нам је дано као свеобухватно средство за спасење и усавршавање душе... Но са самом молитвом тесно је везан и један други услов: "молите се без престанка" заповеда реч Божја. Следи да ће се молитва само тада јавити у пуној сили и са свим плодовима, када буде вршена често, непрестано, јер учесталост молитве безусловно припада нашој вољи, док су чистота, усрдност и савршенство молитве, дар благодати.

Зато се молимо што је могуће чешће, посветимо читав наш живот молитви, макар у почетку и расејаној. Често упражњавање ће нас научити пажњи. Множина нужно доводи до побољшања.

Да би човек научио било шта да ради добро, треба то да ради што је могуће чешће, рекао је један искусни духовни писац.

ПРОФЕСОР. - Заиста, велика је ствар молитва! А ревност на њеној учесталости је кључ за отварање њене благотворне ризнице. Али, како често ја у себи срећем борбу између ревности и лењости! Како бих желео да нађем победоносно оружје које ће ме убедити да непрестано ревнујем у молитви!

СХИМНИК. - Духовници различито представљају ова средства, заснивајући их, углавном, на здравом расуђивању. Они саветују:

1) Удубљивати се у размишљање о неопходности, важности и плодотворности молитве за спасење душе.

2) Чврсто се уверити да Бог од нас безусловно тражи молитву и да Његова реч увек о томе говори.

3) Непрестано имати пред очима да се уз лењост и небригу у молитви не може успети у богоугодним делима, нити стећи мир и спасење; а за то ћемо неминовно бити подвргнути како казни на земљи тако и мучењу у вечном животу.

4) Да оснажујемо своју одлуку примерима угодника Божјих који су путем непрестане молитве достигли освећење и спасење.

Иако сва ова средства имају своју важност и проистичу из истинитог разумевања, сластољубива и лењошћу заражена душа ретко од њих види користи, и то зато што су ови лекови горки за њен разнежен укус и слаби за

њену дубоко искварену природу. Ко од хришћана не зна да се треба молити често и усрдно; да ово захтева Сам Бог; да ћемо за лењост претрпети казну; да су се сви свети људи усрдно и непрестано молити. Па ипак ово Сазнање тако ретко доноси своје благотворне плодове! Свако може да види у себи да он или мало или нимало следи ове поуке разума и савести, и да уз њих и даље живи лењо и лоше...

И због тога искусни и богомудри Свети Оци, знајући слабост воље и окорелост сластољубивог срца људског, дејствују као лекари који горак лек припремају у слатком сирупу или заслађују ивицу посуде медом, и откривају најлакше и најуспешније средство за истребљење лењости и немара према молитви. Оно се састоји у нади да се, уз помоћ Божју, достигне савршенство, и у уздању да се у сладосној молитви дође до љубави према Богу. Они саветују да се, што је могуће чешће, размишља о таквом стању душе и пажљиво читају о томе предања Отаца који охрабрујући уверавају да је лако доступно постигнуће тих сладосних унутрашњих осећања у молитви. А та жељена осећања су: сладост која истиче из срца, умилна топлота и светлост која долази изнутра, неизрециво усхићење, радост, лакоћа, дубоки мир и блаженство, и задовољност живота која се постиже при дејству молитве срца. Удубљујући се у оваква размишљања, слаба и хладна душа се греје, крепи, охрабрује успехом и примамљује на упражњавање молитве, како о томе говори Свети Исак Сиријанин: "мамац за душу је радост која је плод наде што цвета у срцу, успех остварен у срцу је размишљање о својој нади". Он продужава: "од почетка па до краја овог делања претпоставља се савршенство... и та нада у савршенству и побуђује ум да започне дело, и у посматрању овог циља састоји се утеха за ум." Тако и преподобни Исихије, описујући спотицање о лењост за молитву и постизање поновне усрдности, у закључку говори следеће: "Само нас сладосно осећање и радост у души може привући да пребивамо у молитвеном безмолвију срца" (гл. 120)

А из овога следи да подстицајем на изговарање молитве овај Отац сматра њено "сладосно осећање и радост"... Слично томе и Свети Макарије Велики учи да смо "дужни да наш духовни труд (молитву) испуњавамо у циљу и са надом на плодове, то јест, наслађивање у срцима нашим. (сл. 3, гл. 5)

Како је снажан овај подстицај види се на многим местима у "Добротољубљу", где се подробно описује сладост молитве; онај који се бори против лењости или сувоће у молитви, требало би што чешће да чита ова места, сматрајући себе недостојним ове слабости и искрено корећи себе за неприљежност у молитви.

СВЕШТЕНИК. - Неће ли овакво размишљање довести неискусног човека до духовног сладострашћа - како богослови називају стремљење душе која тежи за претераном утехом и благодатном топлином, и која није задовољна тиме што благочестива дела треба да врши по обавези и дугу, и не маштајући о награди!

ПРОФЕСОР. - Ја мислим да богослови у овом случају желе да нас сачувају од неумерености у жудњи за духовним наслађивањем, а ни најмање не одбацују сладост и утеху у врлини: јер, ако желети награду и није баш

савршено, Бог ипак није забранио човеку да помишља о награди и утеси, па чак и Сам користи мисао о награди да би подстакао човека на испуњавање заповести на путу ка савршенству. - "Поштуј оца и матер твоју" - то је заповест! И одмах за њом награда која подстиче на испуњење: "да ти добро буде". "Ако хоћеш савршен да будеш, иди и продај све што имаш и подај сиромасима" - такав је захтев за савршенством. - И непосредно за њим награда која подстиче на постизање савршенства: "и имаћеш благо на небу" (Мт. 19, 27)

"Радујте се у онај дан кад вас људи омрзну и разгласе име ваше као зло, ради Сина човечјега" - то је велики захтев ради подвига за који је потребна изузетна снага духа, и непоколебљиво трпљење, па се зато и даје велика награда и утеха који могу да побуде и подрже ту необичну снагу духа: "јер је велика плата ваша на небесима". Зато ја мислим да је извесна тежња ка сладости у молитви срца потребна за постизање како марљивости тако и успеха у молитви. Све то, међутим, потврђује практично разматрање оца схимника о овом предмету које смо управо слушали...

СХИМНИК. - Веома је јасно о овоме говорио један од великих богослова - Свети Макарије Египатски: "Као што се приликом сађења винограда човек труди са циљем да сабере плодове, па ако их не буде, сав труд је узалудан; тако је и при молитви - ако духовне плодове, то јест, љубав, мир, радост и остало, не нађеш у себи, бескористан ће бити твој труд. Због тога смо дужни да свој духовни труд испуњавамо у циљу и са надом на плодове, на осећање сладости у срцима нашим". (сл. 3, гл. 5) Видиш ли како је овај Свети Отац јасно решио питање о потреби сладости при молитви?... Управо сам се сетио недавно прочитаног чланка једног духовног писца о томе да природност молитве за човека представља главни узрок склоности ка њеном упражњавању. Зато разматрање ове природности такође може да послужи као средство побуђивања на приљезност коју је тако јако желео господин професор. Сада ћу вам укратко препричати оно што сам запамтио из те расправе: на пример - овај духовни аутор пише да разум и природа доводе човека до богопознања. Разум, сазнајући да никаквог дела не може бити без узрока, и пењући се уз лествицу сазнатих ствари, од нижих ка вишим, на крају стиже до главног узрока - Бога. Природа, на сваком кораку откривајући задивљујућу премудрост, постепеност, поредак, склад, даје материјал за лествицу која од коначних узрока води ка бесконачном. Таквим начином, природни човек природно долази до сазнавања Бога. Зато није било ни једног народа, ни једног племена које није имало ма каво било схватање о Богу. И као последица оваквог схватања, и најпримитивнији становник неког далеког острва, без икаквих других побуда, и невољно подиже свој поглед ка небу, пада на колена, и чини, можда њему неразумљив али неопходан уздах, непосредно осећа нешто изузетно, нешто што га привлачи у висину, што га гони ка непознатом... На овим основама су створене све природне религије и при том се може приметити да бит или душу сваке такве религије чини тајна молитва која се испољава некаквим покретом или јавним приношењем жртве, мање или више изопаченим тамом грубог схватања људи незнабожаца!... Дивна је ово

појава у очима разума, али још више захтева да се открије њен тајни узрок, који се изражава у природном стремљењу ка молитви.

Психолошки одговор на ово није тежак; корен, глава и снага свих страсти и деловања у човеку јесте урођено себелубље. Ово јасно потврђује општа идеја самоодржања. Свака жеља, сваки подухват и свако дело људско има за циљ задовољење себелубља, тражење сопственог добра. 'Задовољење ове потребе прати сав живот природног човека али дух људски се не задовољава ничим чулним, и урођено себелубље се никада не смирује у своје стремљењу. Због тога се жеље развијају све више и више, стремљење ка добру узраста, испуњује уобразиљу и ка њој усмерује осећања. Изливање овог унутрашњег осећања и жеља која се сама од себе раскрива, јесте природна побуда ка молитви, јесте потреба себелубља, које са напором постиже своје циљеве. Што мање човек успева и што више има у виду сопствено добро, то силније излива своју жељу у молитви; обраћа се са тражењем жељенога - ка непознатом узроку свега што постоји. И тако је урођено себелубље главни животни подстицај, главни корен узрока који побуђују природног човека на молитву...

Премудри Творац целе природе улио је у човекову природу способност себелубља баш као мамац, који ће, по речима Отаца, извлачити палу људску природу ка општењу са оним што је горе.

О, када човек не би кварио ову способност и када би је искључиво користио у односу на своју духовну природу! Тада би имао снажан подстицај и средство на путу ка природном савршенству. Али, авај! Како често од ове благородне способности он чини подлу страст самољубља, претварајући је у оруђе своје ниске природе...

Срдечно вам се захваљујем, моји драги посетиоци! Ваш душекористан разговор ме је веома усладио и дао ми, малоискусном, многу поуку. Нека вам узврати Господ Својом благодаћу за љубав вашу...

И опростише се.

[садржај](#)

СЕДМИ СУСПРЕТ

[садржај](#)

"Молите се Богу једни за друге,
да оздравите." (Јак. 5, 16)

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Мој благочестиви сапутник - професор и ја нисмо могли да одолимо жељи да, пре него што кренемо на пут, свратимо до вас, опростимо се и испросимо ваше молитве за нас.. .

ПРОФЕСОР. - Да, дирнула нас је ваша искреност и душекорисни разговори којима смо се код вас наслађивали заједно са вашим пријатељима. Сећање на то ће се сачувати у нашим душама као залог хришћанске љубави и заједништва и у далеком крају куда се спремамо.

- Благодарим за љубав и сећање, али хоћу да вам кажем да је ваш долазак управо добродошао! Код мене су свратила два пустињака - један молдавски монах и пустињак који двадесет година безмолвно живи у шуми. Они би желели да вас виде па ћу их сада позвати...

Ево њих.

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Како је блажен живот у пустињи! И угодан за несметано привођење душе сједињењу с Богом! Глува шума је као Едемски рај у коме слатко дрво живота ниче у молитвеном срцу пустињака. Кад бих ја иоле имао средства да се исхраним, чини ми се да се никад не бих растао од усамљеничког живота.

ПРОФЕСОР. - Из далека нам све изгледа добро, а онда се на сопственом искуству свако увери да свако место уз своје предности има и недостатке. Наравно, за онога који има меланхоличан карактер и склоности ка ћутању,

живот отшелника је пријатан, али, колико на том путу има опасности! Историја аскетизма нам даје много примера из којих се види како су многи отшелници и затворници, сасвим се лишивши општења са људима, запали у самомнење и дубоку прелест.

ПУСТИЊАК. - Чудим се како се у Русији може често, и то не само у монашким обитељима, него и од неких богобојажљивих мирјана, чути да многе који желе пустињачки живот или бављење унутрашњом молитвом, од тога задржава бојазан да не западну у прелест. Настојећи на томе, они износе примере који поткрепљују њихова размишљања.

Тиме се они сами отуђују од унутрашњег живота, а отуђују и друге... Мислим да ово бива из два разлога: или зато што не разумеју ствар, услед недовољне духовне просвећености, или услед сопствене лењости за подвиг сазерцања и бојазни да их у вишим сазнањима људи не би превазишли. За жаљење је што сви они који тако мисле не читају расуђивања Светих Отаца на ову тему, јер ови јасно и одлучно уче да човек не сме да се плаши или сумња призивајући Бога. Ако су неки и запали у прелест и сишли с ума, то им се десило због гордости, због немања учитеља, или због тога што су машту и јављања прихватили као истину. Ако би се и десило такво искушење (продужују Свети Оци) њима би се стекло искуство и венац, јер је помоћ Божја брза при таквој напасти. Будите храбри, ја сам с вама! Не бојте се! - говори Исус Христос (Григорије Синаит). Из овога следи да су страх и опрезност пред унутрашњим животом, под изговором прелести, неоправдани, јер смирено сазнање својих грехова, отвореност душе старцу и неприхватање "виђења" при молитви, тврд су и безбедан штит од прелести које се многи тако плаше и због страха не приступају умној молитви. Међутим, управо се они и налазе у прелести, по искусним речима Светог Филотеја Синајског, који говори следеће: "Многи од монаха не разумеју прелести свог ума којим их муче демони. Они се приљезно баве само једном делатношћу (спољашњим добротинствима), а о уму, то јест, о унутрашњем сазерцању не брину, будући непросвећени и незналице." (гл. 37) "Кад чак и чују од других о томе како изнутра делује благодат, они то из зависти сматрају прелешћу", потврђује Свети Григорије Синаит (гл. 1)

ПРОФЕСОР. - Дозволите да вас питам. Наравно, за знање сопствених грехова је добро за свакога ко брине о себи; али како поступити у случају када нема духовника који би искусно руководио на унутрашњем путу и који би могао да укаже на правилно и успешно понашање у духовном животу? У том случају, боље је и не почињати са унутрашњим сазерцањем, него ли самовољно и без руководства посезати за њим! Даље: ја не разумем како се, постављајући себе у Божје присуство, може остати сасвим без "виђења", јер наша душа или ум, ништа себи не могу представити без облика, без икаквог виђења. И зашто онда, погружавајући ум у Богу, не замишљати себи Исуса Христа, Пресвету Тројицу и остало?...

ПУСТИЊАК. - Мада руководство искусног духовника или старца коме се са пуним поверењем и на корист свакодневно може откривати душа, помисли, и догађаји на путу унутрашњег учења - и јесте главни услов за успех у молитви срца - ипак у случају немогућности да се такав нађе, Свети Оци

предвиђају изузетак од овога. Преподобни Никифор монах о томе јасно сведочи: "Приликом упражњавања у унутрашњем делању срца, потребан је искусни руководилац. А ако таквог нема, треба га усрдно тражити. Уколико га не налазиш, онда скрушеним срцем призови Бога у помоћ да поуке и руководство црпиш у учењу Светих Отаца и да себе провераваш речју Божјом, то јест, Светим Писмом". При томе треба узети у обзир и то да се при истинској и усрдној жељи много поучног и корисног може научити и од простих. И Свети Оци уверавају да, ако са вером и правом намером питаш и Сарацена, и тај ти може рећи корисну реч, а ако без вере и праведног циља затражиш поуку и од пророка, ни он те неће задовољити... Пример за ово је Свети Макарије Египатски, кога је једном уразумио један прост сељак, и тиме му пресекао страст. Што се тиче одбијања виђења, то јест, да се за време сазерцања не примају никаква јављања - ни светлости, ни ангела, ни Христа, ни било ког светитеља - све то заповедају искусни Свети Оци; и то зато што наша способност да замишљамо може лако да отелотвори или да "оживи" представе ума. Онај ко је неискусан може лако да се занесе таквим маштаријама, може да их сматра за благодатно јављање и да западне у преласт. Уз то, како говори Свето Писмо: "Сам Сотона се преображава у ангела светлости". А да ум природно и сасвим лако може без виђења, чак и кад се налази у присуству Божјем, види се из тога што наша уобразиља може много тога да представи себи без виђења и да задржи пажњу на предметима који не подлежу чулу вида, који немају никакав спољашњи изглед или облик. Тако на пример: представа и самоосећање наше душе, представа о ваздуху, топлоти, хладноћи. Налазећи се на мразу у нашем уму можемо живо представити топлоту иако она нема форму, не може се видети нити је онај који се налази на мразу непосредно осећа. Слично овоме и присуство духовног и недостижног бића Божјег може се у уму представити а у срцу сазнати без икаквог виђења.

БОГОТРАЖИТЕЉ. - Дешавало ми се на путовањима да од људи побожних, који траже спасење, чујем како се под изговором прелести плаше да ступе на пут унутрашњег делања. Некима од њих ја сам, на њихову корист, читао из "Добротољубља" поуке Светога Григорија Синаита који говори да "делање срца не може бити прелестно (као што то може бити делање ума), јер чак и када би непријатељ хтео да топлину срца преобрати у свој неприкладни пламен, или да радост срца замени влажним наслађивањем: време, искуство и осећање ће сами по себи разобличити зле намере, чак и ако у очима оних који још увек мало познају ову врсту ђаволског лукавства..."

Сретао сам и друге, који, на жалост, иако су познавали стазу безмолвија и срдачну молитву, у случају спотицања или греховне слабости западаху у унијије и остављаху унутрашње делање срца које су познавали!

ПРОФЕСОР. - Па то је сасвим природно. И ја сам понекад то исто доживљавао када би се десило да унутрашње расположење заменим за разбригу или када учиним некакав преступ... - Јер како је срдачна молитва света ствар, није ли дрско уводити светињу у греховно срце, не очистивши га најпре скрушеним покајањем и дужном припремом за

општење са Богом? Боље је пред Богом занемити, него из помраченог срца износити "безумне речи".

МОНАХ. - Велика је штета што ви тако мислите! То је мисао "унинија", која је тежа од сваког греха и представља главно оружје света таме у борби против нас... Искусни Свети Оци наши у оваквом случају дају потпуно супротан савет. Преподобни Никита Ститат говори да, ако би се ти и спотакао и чак допао до дубине адске злобе, ни тада не очајавај него се брже боље обрати Богу и Он ће брзо исправити твоје пало срце и даће ти снагу већу од пређашње (гл. 54). Тако, после сваког пада и греховне ране срца, одмах га треба поставити у присуство Божје ради исцелења и очишћења, као што заражене ствари, одлежавши неко време на сунцу, под утицајем сунчевих зрака, губе своју заразну силу и дејство. О овоме убедљиво говори мноштво духовних људи. У борби против непријатеља спасења, против наших страсти, никако се не сме оставити то животно дело, то јест, призивање Исуса Христа, Који живи у нашим срцима! Наши поступци не само што не треба да нас одврате од корачања у присуству Божјем, и од унутрашње молитве, рађајући неспокојство, малодушност и тугу, него, напротив, треба да нас наведу на што брже обраћање нашем Богу. Дете које мајка води док учи да хода, брже јој се обраћа и чвршће се ње држи онда када се спотиче.

ПУСТИЊАК. - А ја о томе мислим овако да се дух унинија и сумње најлакше буди услед расејаности ума и зато што се не чува безмолвно обраћање Господу. Древни богомудри Оци су побеђивали униније и добијали унутрашње озарење и са надом у Бога снагу, у усамљености и ненарушеном безмолвију; па су и нама о свему томе оставили свој мудри савет: "седи у келији молитвено тихујући, и она ће те свему научити".

ПРОФЕСОР. - Имајући пуно поверење у Вас желео бих да чујем Ваш критички суд о мојим размишљањима, расуђивање о мојем мишљењу, која се тичу молитвеног тиховања, које Ви толико хвалите, и благотворног дејства усамљеништва, које толико воле пустињаци. Ево шта ја о томе мислим: сви људи по природном закону, који је прописао Творац, живе у зависности један од другог, па су зато и дужни да један другоме помажу у животу, да један за другог раде, и да буду корисни један другоме.

Међусобним општењем се ствара добробит људског рода и љубав према ближњем. А безмолвни усамљеник, који се удаљио од општења са људима - чиме он може да служи ближњему и какву корист он доприноси добробити људског друштва? Он у себи потпуно нарушава закон Творца који се односи на обавезу љубави према себи сличнима и на благотворно деловање на сабраћу.

ПУСТИЊАК. - Пошто Ваш поглед на молитвено тиховање није тачан, то ни Ваш закључак не може бити правилан. Размотримо то подробно:

1) усамљени тиховатељ не само што није без утицаја, него делује и више него онај који учествује у друштвеном животу. Он неумитно делује својом вишом умном природом: он посматра, разумева, бди над стањем свог духовног бића. То је истинити циљ молитвеног тиховања, а ово је колико корисно ради сопственог усавршавања, толико и за ближње који су лишени

могућности да се сабрано погрузе у себе саме ради развитка свог духовног живота. Тиховатељ, саопштавајући своје унутрашње искуство, у изузетним случајевима речима, а чешће писмено, благотворно делује на спасење својих ближњих, па чак делује и више него они који живе у свету, више него друштвени добротвор. Јер, појединачно материјално добротворство светских људи бива увек ограничено на мали број прималаца, док онај чије се добротворство састоји у откривању начина за усавршавање духовног живота постаје добротвор целих народа. Његова искуства и поуке прелазе с колена на колена, што и сами видимо и њима се користимо од древне прошлости до наших дана. Ово добротворство се ни по чему не разликује од богате милостиње Христа ради, којом се остварује хришћанска љубав, него је и превазилази својим последицама.

2) Благотворни и веома корисни утицај на ближње показује се не само у коришћењу његових поука, него и кроз сам пример његовог усамљеничког живота. Учећи га самопознавању и подстичући у њему побожна осећања он користи пажљивом мирјанину... Човек који живи у свету, слушајући о побожном пустињаку, или пролазећи мимо његове пустиње, осећа подстицај за благочестиви живот, подсећа се на то шта човек на земљи може да буде, и како је човеку достижан повратак у његово првобитно сазерцатељно стање у каквом је изашао из руку Творца. Безмолвни пустињак самим својим ћутањем поучава, самим својим животом користи, назиђује и наговара на тражење Бога...

3) Показана корист је плод истинског и просвећеног, облагодатајеног молитвеног тиховања. Али, чак ако и тиховатељ не би поседовао ове благодатне дарове, ако не би био светлост свету, ако би на пут молитвеног тиховања пошао само зато да избегне друштво себи сличних, услед своје лењости и нерадљивости или лошег и саблажњивог примера, чак и онда би он донео велику корист, благотворно би утицао на друштво у коме живи, јер и воћар, када сече суве и бесплодне гране, и избацује коров, то чини ради неометаног развоја добрих и корисних биљака. И то је већ много, и то је већ општа корист, што тиховатељ својим одсуством уклања саблазан која би неминовно проистекла од његовог саблажњивог живота међу људима, и која би утицала на кварење карактера његових ближњих.

О важности молитвеног тиховања Свети Исак Сиријанин говори овако:

"Када на једну страну ставим сва дела овог живота, а на другу тиховање, налазим да оно претеже на теразијама"... (сл. 41) "Онај који твори знамења и чудеса у свету не може се поредити са молитвеним тиховатељима.

Неделатност молитвеног тиховања треба ценити више него храћење гладних у свету, па и обраћање многих народа Богу. Боље је да сам себи развежеш окове греха, него да робље ослободиш из ропства." (сл. 56)

Чак су и нехришћански мудраци сазнали корист од безмолвија. Философска школа неоплатоничара која је имала многе познате следбенике под руководством философа Плотина, дубоко је развијала сазерцатељни унутрашњи живот, који се најпре постиже у безмолвију... Један духовни писац је рекао да, када би једна земља била развијена и до крајњег степена образованости и моралности, и тада би још постојала потреба за људима

који би се бавили другим, сазерцатељним делатностима, различитим од друштвено-грађанских, да би они одржавали дух истине, и да би примајући га од свих минулих векова, сами сачували за будуће векове и нова поколења. Такви људи у Цркви су пустињааци, отшелници и затворници. БОГОТРАЖИТЕЉ. - Но изгледа да нико није тако тачно оценио вредности молитвеног тиховања као Свети Јован Лествичник: "Безмолвије је мајка молитве, повратак из греховног ропства, успех у врлини и непрестано успињање на небо", па и Сам Исус Христос, да би нам показао корист безмолвног усамљивања, често је, остављајући проповедање, одлазио на тиха места ради молитве и мира.

Сазерцатељни тиховатељи су стубови који својим непрестаним молитвама подржавају благочешће Цркве. Из најстаријих времена је познато да су многи благочестиви хришћани, па чак и цареви и велможе одлазили да посете пустињаке и тиховатеље, да измоле њихове молитве ради својег оснажења и спасења. Из тога следи да и безмолвни усамљеник може да служи ближњима и да својом усамљеничком молитвом може да доприноси добру друштва.

ПРОФЕСОР. - Ево још једне мисли коју не могу да решим: код свих нас хришћана постоји обичај да тражимо једни од других молитве. Желимо да се за нас моли други члан Цркве у кога имамо нарочито поверење. Није ли то просто последица самољубивости, и није ли тај обичај прихваћен само због тога што смо видели да и други тако раде, а без даљих објашњења? Зар је Богу потребно заступништво људи, Њему Који види све и чини по Својем предобром промислу, а не по нашим жељама, знајући и распоређујући све још пре нашег мољења, како говори Свето Еванђеље? Зар молитва многих може јаче да утиче на Његову одлуку, него молитва једног човека? У таквом случају Он би био пристрасан? Може ли молитва другог мене да спасе, кад се свако својим делима или прославља или постићује? Због тога је тражење молитве од другог (како ја мислим) само благочестиви плод духовне учтивости којом се изражава смирење и жеља да се поштовањем угоди другоме и ништа више!

МОНАХ. - По спољашњем расуђивању то би могло тако да изгледа, али духовни разум, озарен светлошћу вере и образован искуством унутрашњег живота, продире дубље, сазерцава јасније и тајанствено открива нешто сасвим супротно ономе што сте сада рекли!... Да бисмо брже и јасније схватили, објаснимо то примером и проверимо речју Божјом. Ево примера: једном учитељу је долазио ученик на часове, слабих способности, али и због своје лењости, ученик је слабо напредовао и сврстали су га у ред лењих и неуспешних. Ожалошћен овим он није знао шта да ради, како да се бори са својим недостацима. Једном је, сусревши свог способнијег, вреднијег и успешнијег друга из разреда, изнео овоме свој јад. Овај га је, сажаливши се, узео да заједно уче. "Учићемо заједно - рекао је - па ће нам бити веселије и радићемо са више воље, па зато и успешније"... И тако су почели да уче заједно, говорећи наизменично један другоме шта је ко разумео. Предмет учења им је био исти. И шта се десило после неколико дана. Нерадни ученик је постао вредан, заволео је учење, његов

нехат се претворио у усрдност, а то је показало благотворно дејство и на саму природу његову и карактер. А његов марљиви друг је постао још способнији и трудољубивији. Делујући један на другог, стекли су обострану корист... И све је то сасвим природно, јер се човек рађа у заједници са људима, развија своје схватање уз помоћ других - обичаје, расположења, жеље - једном речју све он прима по угледу на себи сличног. И пошто се живот људи састоји у блиској вези и утицају једних на друге, ко међу каквим људима живи, таквим ће се обичајима, делима и природама и сам привићи. Из тога следи да се хладни могу загрејати, тупи наоштрити, лењи побудити на делатност под живим примером свог ближњег. Дух се духу може предавати, један може благотворно деловати на другог, подстицати га на молитву, бодрити кад је малодушан, уклањати од порока и побуђивати на свету делатност. Помажући тако један другог, заједно могу бити благочестивији, за подвиг спремнији и благоугоднији. У томе је тајна молитве за друге и тако се објашњава благочестиви хришћански обичај да се молимо једни за друге, да тражимо братску молитву... Из овога се може видети да се многим молбама и заступништвом не умилостивљује Бог (како то бива са силницима овог света), него дух и снага молитве очишћује и побуђује душу за коју се молимо и оспособљавају је за сједињење с Богом...

Ако је тако плодотворна узајамна молитва оних који живе на земљи, то се само по себи разуме да је молитва о почившим исто тако обострано благотворна, јер су горњи и доњи свет тесно повезани; тако могу доћи у везу душе верујуће Цркве са душама прослављене Цркве, или, што је исто, са отишавшима.

Све што сам до сада рекао представља психолошко расуђивање, али, отворивши Свето Писмо, уверавамо се у његову истинитост: 1) Овако говори Исус Христос Апостолу Петру: "А ја се молим за тебе да твоја вера не престане". Ето како сила молитве Христове крепи Петров дух и бодри га при искушењима његове вере. 2) Кад је Апостол Петар био у тамници, у Цркви су се прилежно молили за њега. Ту се види помоћ братске молитве у тешким животним приликама. 3) Најјаснију заповест о молитви за ближње изрекао је Свети Апостол Јаков; "Исповедајте пак једни другима сагрешења и молите се Богу једни за друге да оздравите. Много помаже усрдна молитва праведника". Овде је у потпуности потврђено раније наведено психолошко умовање.

А шта да се каже о примеру Апостола Павла који нам је дат као образац молитве за другог. Један писац примећује да тај пример Светог Апостола Павла треба да нас поучи колико је узајамна молитва потребна, јер и тај свети и тако снажни духовни подвижник признаје своју потребу у духовној молитвеној помоћи. У својој "Посланици Јеврејима" он пише: "Молите се за нас. Јер смо уверени да имамо добру савест желећи да се у свему добро владамо". Имајући ово у виду, како би неразумно било ослонити се само на сопствене молитве и успехе, када и овај благодатни свети муж, руковођен смирењем, тражи и молитве ближњих (Јевреја) да би се сјединиле са његовом. И зато, са смирењем, простотом и љубављу, не смемо да

одбацујемо нити пренебрегавамо молитвену помоћ чак и најслабијег међу верујућима, јер ни прозорљиви дух Апостола Павла није у овом случају правио разлику, него је тражио молитву од свих, знајући да се сила Божја у слабости пројављује, те се и може отуда пројавити и, у на први поглед, немоћним молитвеницима...

Убедивши се овим примером, приметимо још да молитва једних за друге потврђује и савез хришћанске љубави коју је Бог заповедио, сведочи о смирењу онога који се моли, и разгорева узајамну молитву.

ПРОФЕСОР. - Предивна су и тачна расуђивања и докази ваши. Али би било занимљиво да од вас чујемо начин и облик молитве за ближње, јер ја мислим да, ако плодотворност и усрдност молитве зависи од постојаног утицаја духа молитвеника на дух онога који захтева молитве - неће ли такво настројење душе сметати непрестаном пребивању у невидљивом присуству Божјем, и изливању душе пред Богом у њеној сопственој нужди. А ако бисмо се само један или два пута на дан сетили свог ближњег и молили за њега Божју помоћ - хоће ли то бити довољно за поткрепљење душе онога за кога се молимо? Краће речено: желео бих да сазнам како се молити за ближње? МОНАХ. - Ма о чему да се молимо, молитва не треба и не може да нас удаљава од Бога: зато што се она излива пред Богом, то она и претпоставља Његово присуство. Што се тиче начина мољења за ближње, треба приметити да се сила ове молитве састоји у искреној хришћанској бризи за ближњег, и по мери те бриге, има утицаја на душу ближњег. Зато, помињући га (ближњег), треба уздићи мисао ка Господу и принети молитву следећег садржаја: Милостиви Господе, нека буде воља Твоја; Ти Који хоћеш да се сви људи спасу и дођу у познање истине: спаси и помилуј слугу Твога (тога и тога). Прими ову моју жељу као вапај љубави коју си Ти заповедио.

Обично се ове речи понављају или у време одређено за молитву, или кад се окреће бројаница. Из искуства знам како такво мољење благотворно делује на онога на кога се односи!

ПРОФЕСОР. - Поучан разговор и светле мисли које сам поцрпео из ваших расуђивања обавезују да их чувам у сећању, да вам будем благодаран и да у свом срцу увек носим поштовање и захвалност...

БОГОТРАЖИТЕЉ И ПРОФЕСОР. - И тако је дошло време нашег одласка, најусрдније просимо ваше молитве, да нас прате и усмеравају на путу нашем!

- Бог мира, Који подиже из мртвих Великога Пастира оваца, крвљу завета вечнога, Господа нашег Исуса Христа, нека вас усаврши у сваком делу добром, да вршите вољу Његову, творећи у вама оно што му је угодно кроз Исуса Христа, Које слава у векове векова. Амин.